יודען געדענקט! דער קאמף געגען רדיפות אויף יודען אין דייטשלאנד – דויערט

NAJER FOLKSBLAT
Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

פרייז 30 גראשען

22 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 33 | Łódź, Piątek, 7 lutego 1936 | אדרעס: לאדז, פעטריקאווער 21 טעל. 224-71 Adres: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. Skrz. poczt. 106. | לאדז, פרייטאג פ' בשלח י"ד שבט תרצ"ו

אפעל צו דער רעגירונג

אוז דער פוילישער געזעלשאפט געגען אטענטאט אויף דער שחיטה

[ווא]רשא, 6 (יט"א טעלעפאניש)
[היינ]ט איז אין לאקאל פון דער קהלה פארגע־[קומען] א פערזאמלונג וועגען דער אטאקע אויף דער [יודישער] שחיטה.

[...] רעדע האט געהאלטען פרעז. מאזור, [וועלכע]ר האט אנגעוויזען אויף די כוונות פון אונ־[זערע] „צער בעלי חיים'ניקעס". די וואס בע־[האנדלען ז]יך מיט טעסערס אויף יודישע סטודענטען — [...] נישט צוקוקען ווי מ'שעכט א בהמה מיט א [...], מיט דעם ברוטאלען אנגריף געגען דער יו־[דישער] שחיטה, וועט ביי דער יודישער בעפעלקערונג [...]צונעמען ווערען די מעגליכקייט צו נוצען פלייש.

צום סוף איז אנגענומען געווארען א בעשלוס זיך צו ווענדען מיט אנ'אפעל צו דער רעגירונג און דער פוילישער געזעלשאפט, זיך ענטקעגענצושטעלען דעם אנגריף געגען דער יודישער שחיטה.

דעלעגאציע פון יודישע פארלאמענ־טאריער אינטערווענירט ביים פרע־מיער.

ווארשא, 6 (טעלעפאניש)
היינט זענען אלע יודישע פארלאמענטארישע פארשטעהער און נעמליך פראפעסאר שאר, טרא־קענהיים, מינצבערג, הרב רובינשטיין און זאמער־שטיין אוועק אין א דעלעגאציע צום פרעמיער קאש־טשאלקאווסקי. בכדי צו אינטערווענירען אין דעם ענין שחיטה. דער פרעמיער האט די דעלעגאציע נישט אויפגענומען און האט זיי אפגעשיקט צום מיניס־טעריאל גזשיבאווסקי.

די דעלעגאציע האט דעם מיניסטעריאלראט אי־בערגעגעבען א געניויען מעמאראנדום וועגען דעם גאנצען ענין. אין מעמאראנדום איז אנגעוויזען, אז דער פראיעקט צו פערווערען די שחיטה איז א אטענטאט אויף דער רעליגיע פון דריי און א האל־בען מיליאן יודען אין פוילען.

מיניסטעריאל גזשיבאווסקי האט געענטפערט דער דעלעגאציע, אז ער נעמט זיי אויף אין נאמען פון פרעמיער און וועט איהם אויך איבערגעבען אלע ערקלערונגען פון דער דעלעגאציע.

ווארשא, 6 (טעלעפאניש)
היינט זענען וויטער פארגעקומען בעראטונגען פון די יודישע פארלאמענטארישע פארשטעהער מיט דער אגודת הרבנים.

פראפ. שאר האט היינט פערענדיגט א בראשור, אין וועלכער עס ווערען צוקלאפט אלע ארגומענטען געגען דער יודישער שחיטה. די בראשור וועט היינט איבערגעשיקט ווערען צו אלע דעפוטאטען, סענא־טארען, מלוכה־מענער, פוילישע געזעלשאפטליכע טוער א. א. וו.

אונזער ווארט

דער שאס איז דאוואס

די קויל פון דוד פראנקפורטער, וואס האט ערמארדעט דעם פיהרער פון די היטלעריסטען אין דער שווייץ, האט ארויסגערופען א שטורם אין דער וועלט. די טאט פון דעם יונגען פערהעצטען יוד, וועט אהן שום ספק גורם זיין צו א פערשטארקונג און פערשארפונג פון די יודען – פערפאלגונגען אין דייטשלאנד, צו א פערערגערונג פון זייער לאגע, אויב מען קען נאך בכלל רעדען וועגען „פערערגערונג פון דער לאגע" בנוגע יודען אין דריטען רייך.

דוד פראנקפורטער איז א סטודענט, וועלכער האט זייט 1929 שטודירט אויף די אוניווערזיטעטען אין לייפציג און פראנקפורט און ערשט אין 1933, מיט'ן קומען צו דער מאכט פון די נאציס האט ער זיך איבערגעטראגען אין דער שווייץ. ער האט געהאט די מעגליכקייט פון דער נאהענט צו אבסער־ווירען דעם גאנצען תהום פון די אונמענשליכע ליידען, פון די שרעקליכע דערנידריגונגען פון די ווילדע בארבארישע משוגענע קוואלען, וואס עס האט זיך אויסגעגאסען אויף די דייטשע יודען.

און ער איז אוועק אין דער שווייץ, אין דעם פרייען דעמאקראטישען לאנד אין וועלכען ער האט געהאפט צו קענען אפטעמען פון דעם ווילדען קאשמאר, וואס האט איהם פערפאלגט.

אבער ער האט א טעות געהאט. די שליחים פון גיהנום האבען איהם אויך דארט דעריאגט. אין דער שווייץ האט זיך אנגעהויבען ווי איבעריגענס אין דער גאנצער וועלט, א ווילדע נאציסטישע אגיטאציע, וואס האט פער'סמט די „אטמאספער". עס איז זיי וועניג געווען דייטשלאנד. די גאנצע וועלט ווילען זיי פערגיפטען מיט זייער שנאה אין פראנקפורט האט זיך דערפיהלט ווי א פערי־העצטע חיה אהן א אויסוועג.

דער שאס אין דאוואס איז געקומען פון א מענש, וואס איז דערפיהרט געווארען צו פערצווייפ־לונג. ער האט נישט מעהר געהאט מיט וואס צו עטעמען אויך אין דער פרייער שווייץ, ווייל די נאציאנאל סאציאליסטען האבען כסדר „פער'סמט די אטמאספער", ווי ער האט ערקלערט אויף דעם פערהער.

און ער האט זיך נישט אפגעגעבען קיין דין־וחשבון ווי זינלאז עס איז צו קעמפען דורך אינ־דיווידועלען טעראר מיט א סיסטעם ווי עס איז דער נאציאנאל־סאציאליזם, וואס דארף גיכער בע טראכט ווערען ווי א געשיכטליכער קאטאקליזם, א נייער קאטאסטראפע, איידער דאס ווערק פון מענשליכע בעשעפענישען.

עס איז דא איבריג אונטערצושטרייכען דעם בעקאנטען נאטירליכען יודישען אפשוי געגען יעדען מין בלוט פערגיסונג — אפילו אין נאמען פון די העכסטע אידעאלען, נאר צי קען מען נישט אין דעם פאל ציטירען דאס בעקאנטע ווארט: „נישט דער מערדער איז שולדיג, נאר דער ערמארדעטער"?

ס.

ווידער געפרובט ארויסרופען אנטי־יודישע עקסצעסען אין כושעפיץ

טשענסטאכאוו, 6 (ספ. טעל.)
לויט דער רעציזיע פון אויספארשונגס־ריכטער זענען פערהאלטען געווארען אין ארעסט 16 פערזאן וואס ווערען בעשולדיגט אין בעטייליגען זיך אין די אנטי־יודישע געשעהענישען אין טרוסקאלאס, וואס זענען געווען פערבונדען מיט צוריבען פרעמד פער־מעגען.

א חוץ דעם האט די פאליציי היינט ארעסטירט 16 פערזאן, וועלכע האבען היינט 9 א זייגער אינדער־פריה געוואלט אנהויבען אנטי־יודישע עקסצעסען אויפ'ן מארק אין כושעפיץ. אלע פערהאלטענע וועל־לען מארגען איבערגעגעבען ווערען צו דער דיספאזי־ציע פון אויספארשונגס־ריכטער.

ד"ר דע ווריז, פראפ. ד"ר וואן באקעל, פראפ. ד"ר באנגער און פראפ. ד"ר קאזימיר.

יפו'ער פאמאראנצען
בעקומט מען אומעטום!

אויב דו ווילסט א באמת זאפטיגען פאמאראנץ — פאדער יפו'ער פאמאראנצען.

יפו'ער פאמאראנצען און גרייפפרוכטען
שטענדיג מעהר זאפטיגע
ארץ ישראל פרוכט

ערמארדעט די פרוי און 3 קינדער

און אליין זיך איבערגעשניטען דעם האלז.

ווארשא, 6 (טעלעפאניש)
אין פיאסטאוו האט דער דרעקסלער פון די ווארשאווער באהנען וולאדיסלאוו גאניץ, א אלקאהאלי־קער האט ערמארדעט מיט א ראזיר־מעסער זיין פרוי מאריא, זיין 13־יעהריגען זוהן יעזשי, די 5־יעהריגע טאכטער מאגדאלענא און זיין 10 חדשים'דיג קינד, דאן האט ער מיט דעמזעלבען ראזיר־מעסער זיך אליין איבערגעשניטען דעם האלז. די גאנצע פאמיליע מאן, פרוי און דריי קינדער זענען טויט.

האלענדישע געלעהרטע געגען דעם נאצי־אנטיסעמיטיזם

אמסטערדאם (יט"א) דער „קאמיטעט פאר ספע־ציעל יודישע אינטערעסען" האט פערעפענטליכט א בראשור א. נ. „מיינונגען פון האלענדער וועגען דער בעהאנדלונג פון יודען אין דייטשלאנד. די בראשור ענטהאלט ערקלערונגען פון 15 האלענדישע געלעהר־טע, אפטמאל מיט א וועלט־נאמען, וועלכע פערמור־טיילען שארף דעם אנטיסעמיטיזם בכלל און בעזונ־דערס די נירענבערגער אנטי־יודישע געזעצען. צוו. אנד. ענטהאלט די בראשור די ערקלערונג פון פראפ.

טאג־טעגליך

די עסטרייכישע פראגע

[...] צענטער פון דער פעראינטערעסירונג פון [ד]ער וועלט־פאליטיק שטעהט איצט עסטרייך. אין [די גע]שפרעכען אין לאנדאן און פאריז האט די [עסטרייכיש]ע פראגע פערנומען דאס וויכטיגסטע ארט. [דאס] איז אויך נישט קיין וואונדער. ווערט דאך [עסטרייך] בעטראכט אלס איינס פון די הויפט פונק־[טען] פון וועלכע עס דארף זיך אנהויבען דער [דייט]שער אנגריף אויף דער וועלט. דורך א [...]קטיווער גאראנטיע פון דער עסטרייכישער [זעלבשט]שטענדיגקייט האפט מען צו פערשטעלען דעם [וועג] פאר די דייטשע אגרעסיע־פלענער. עס פיה[רט] זיך נאך אין דער פראגע אונטערהאנדלונגען. [מע] רעדט בעטראכט פערשידענע פארמען פון דעם [...]סטען דונאו־פאקט, און אט אויסנוצענדיג דעם [...]ען פאליטישען ירידן ווילען די עסטרייכישע [לעגיטימ]יסטען צוריקשטעלען די האבסבורגער מא־[נארכ]יע.

[...] דער עסטרייכישער וויצע־קאנצלער שטארהעמבערג [...] האט בעת די געשפרעכען אין לאנדאן און [פ]אריז זיך פערפליכטעט נישט צו ענדערען [די מל]וכה־ארדנונג אין עסטרייך און אפצולעגען [די פר]אגע פון צוריקשטעלען די האבסבורגער די־[נאסטי]ע ביז צו דער צייט ווען די סוקצעסיע מלוכות [וועלען] נישט געבען הערויף קיין שריפטליכער [...].

[...]ער פרעטענדענט צום עסטרייכישען טראהן, [...] אטא האט זיך זעהט אויס, נישט געקענט [...]טען, און איז שנעל געקומען צו לויפען [קיין] פאריז.

[...] דער „עזור" שרייבט אין שייכות דערמיט, [...] לאגע האט זיך מיט אטאס קומען קיין פאריז [...]דיג געענדערט, ווייל שטארהעמבערג האט [...] פערזיכערט, אז ער שטעהט נישט אין קיין [...] קאנטאקט מיט אטאנען און דאך האט זיך [ארויסגע]וויזען, אז דער ערשטער וויזיט נאך זיין [...] קיין פאריז, האט אטא געמאכט ביי שטאר[הע]מבערגען.

אין די פאליטישע קרייזען איז מען דעריבער [...] שטארהעמבערגען, אז ער פיהרט א דאפעלט [שפ]יל, און אז אטא איז געקומען צו פאהרען לויט [...] פריהער אפגערעדטען פלאן. פערשטעהט זיך, [...] דער דאזיגער חשד וועט וועניג צוהעלפען צו [...] די אזוי אויך געגוג פערפלאנטערטע עסטריי־[כיש]ע פראגע.

ש.

נאך קורצע און שווערע ליידען איז געשטארבען אין עלטער פון 73 יאהר
נ"ע
מנשה שמעון יעסעלסאן
די לויה קומט פאר היינט, פרייטאג, ד. 7 פעברואר 1936, 12 א זייגער בייטאג פון טרויער־הויז נארוטאוויטשא 38. וועגען וואס ס'טיילען מיט אין גרויס צער
די טיפטרויערנדע היגטערבליבענע.

Naszemu czcigodnemu Szefowi p. A. LEWINOWI oraz RODZINIE z powodu zgonu Ich najukochańszej ŻONY i MATKI

B. P. LONI

wyrażamy najgłębsze współczucie

Personel Fabryki gilz „BRISTOL“ w Łodzi.

סניף ישיבת חכמי לובלין דמהר"ם שפירא זצ"ל בלודז | זאל ראזמאיטאשטשע צעגעלניאנא 27

א פייערליכע אקאדעמיע

אי"ה זונטאג פ' יתרו ט"ו שבט תרצ"ו (9/II 36) פינקטליך 11 פארמיטאג קומט פאר

מיט'ן אנטייל פון: ג. טיים-דעפוטאט הרה"ג ר' **שלמה שיקלער** (אבד"ק קאלוש), הרה"ג ר' **משה חיים לויא** (אבד"ק פרעשוב), הרה"ג ר' **אהרן לעווין** (אבד"ק רייטא), הרה"ג ר' **חיים ארי' לאנגלעבען** (אבד"ק סערצין), מיטגליד פון דער צענטראלער לייטונג פון יח"ל **י. ש. קאטלארסקי** (ווארשא), סיים-דעפוטאט ראש-הקהל **ל. מינצבערג**, ראטמאן פרעזעס **פ. ליבערמאן**, פרנס רעד. **א. ג. פרידענזאהן, י. בערליגער** א. אנד.

די גאלעריע איז רעזערווירט פאר פרויען. בילעטען צום פרייז פון 50 גר. און 1 זל. שוין צו בעקומען אין: סניף יח"ל מאניושקי 1 (פון 5–7), אגודת-ישראל לעגיאנוב 10a, צא"י צעגעלניאנא 22, פא"י פילסודסקי 66, רעד. בית-יעקב קילינסקי 44, בית-יעקב, שרודמייסקא 32, דישקין, נאווראמיעסקא 13, דישקין, גאַרוטאָוויטשא 22 און אין טאג פון דער אקאדעמיע ביי דער קאסע פון זאל פון 9 א זייגער פריה.

א הארציגען מזל-טוב ווינשען מיר דעם

ה' יוסף לאם און פרוי

צו דער פארלאבונג פון זייער ליבען זוהן

רפאל לאם מיט פרל. לובא כיימאוויטש

מיר ווינשען אייך, איהר זאלט דערלעבען פון אייערע ליבע קינדער פיל נחת און פרייד.

אבראהם פיטקעוויטש, יאדושא כיימאוויטש,
ישראל בעלפער, ישראליק כיימאוויטש
ישראל פינטשעווסקי, דוד פיטקעוויטש,
שמואליק קערשבערג. מרדכי בעלפער,
יחיאל בעלפער.

א הארציגען מזל-טוב ווינשען מיר דעם

ה' מאטל כיימאוויטש און פאמיליע

צו דער פארלאבונג פון זייער ליבע טאכטער און שוועסטער

פרל. לובא כיימאוויטש מיט ה' רפאל לאם

און מיר ווינשען זיי צו דערלעבען פון זייערע ליבע קינדער פיל נחת און פרייד.

אבראהם פיטקעוויטש, יאדושא כיימאוויטש,
ישראל בעלפער, ישראליק כיימאוויטש
ישראל פינטשעווסקי, דוד פיטקעוויטש,
שמואליק קערשבערג. מרדכי בעלפער,
יחיאל בעלפער.

Z intencji zaręczyn koleżanki naszej

p. Luby Chajmowiczówny

z kolegą p. **Rafałem Lamem**

życzymy dużo szczęścia na nowej drodze życia.

Jadzia Chajmowiczówna
Srulek Chajmowicz
Dawid Pitkiewicz
Markus Belfer
Chil Belfer
Abram Pitkiewicz
Izrael Belfer
Izrael Pinczewski
Szmulek Kerszberg

צו דער חתונה פון

ה' יוסף פיטקעוויטש מיט פרל. פעלא טארנאווסקא

ווינשען מיר א הארציגען מזל-טוב און זאל אייער נייער לעבענס-וועג מיט רויזען בעצירט זיין.

רפאל לאם און כלה לובא כיימאוויטש
לאלא כיימאוויטש, יאדושא כיימאוויטש,
ישראליק כיימאוויטש, מרדכי בעלפער,
ישראליק בעלפער, יחיאל בעלפער,
ישראליק פינטשעווסקי.

א הארציגען מזל-טוב ווינשען מיר דער פרוי

מלכה פיטקעוויטש און פאמיליע

צו דער חתונה פון זייער ליבען זוהן און ברודער

יוסף פיטקעוויטש מיט פרל. פעלא טארנאווסקא

מיר ווינשען אייך איהר זאלט דערלעבען פון זיי פיל נחת און פרייד.

רפאל לאם און כלה לובא כיימאוויטש
לאלא כיימאוויטש, יאדושא כיימאוויטש
ישראליק כיימאוויטש, מרדכי בעלפער
ישראליק בעלפער, יחיאל בעלפער
ישראליק פינטשעווסקי.

פאר קראנקע און רעקאנוואלעסצענטען !!!

אריגינעלע רויטווייבען

מיט אויך **אונגאר-ווייבען**

אין דער בעסטער קוואליטעט צו זעהר צוגענגליכע פרייזען בעקומט מען אין דעם בעקאנטען וויין-געשעפט פון

אינה.: ישראל שיקער

ע. שיקער לאדז, פולנאצנא 1

טעל. 107-34.

אונזער חשוב'ן פערוואלטונגס-מיטגליד און פארזיצער פון דער פאך-קאמיסיע חבר

יהודה יוסף אדלער און פרוי

צו דער חתונה פון זייער ליבע טאכטער

פרל. רעגינא מיט ה' דוד פראוו

ווינשען מיר זיי א הארציגען מזל-טוב און פיל נחת, און דעם יונגען פאר א גליקליך צוזאמענלעבען.

די פערוואלטונג
פון שעכטער-הורטאווניקעס
און קעלבער-שעכטער-פעריין
פאדזשעטשנא 10.

ב"ה — מז"ט

ארי' לייב בכ"ר משה נ"י ביאלעק — חי' דבורה בכ"ר שלמה נ"י מאראקא

פאביאניץ, בירח שבט תרצ"ו — מאורשים.

בברכת מז"ט אנו שולחים לחברנו כמר לייב נ"י לאירושיו עם בחירת לבו מרת חי' דבורה תחי'. יהא רעוה שתזכה לבנות ביתך על הרי ציון ירושלים.
חברי הועד
של אגודת לומדי שעורי-ערב שע"י צא"י בלודז, נאוואמ. 4

סל מלא ברכות ובתוכם ברכת מז"ט אנו מגישים לחברנו היקר מר לייב נ"י לאירושיו את בחירת לבו מרת חי' דבורה תחי'. תהא דרכך החדשה סוגה בשושנים. בעריש פרימערמאן
ישעי' פרשטער
עזריאל לאדע
יוסף לעווקאוויטש

חברנו! בעלותך על במתי חייך קבל נא את ברכתנו בברכת מז"ט השדורה לך לאירושך לחברנו כמר לייב נ"י עם בחירת לבו מרת חי' דבורה תחי' יהא צעדך הראשון על מפתן החיים צלחה.
אברהם יעקב פישהאף,
ישראל לעסמאן,
פלטיאל בארנשטיין,
אהרן פישמאן.

לחברנו היקר מר לייב נ"י לאירושיו עם העלמה בחירת לבו מרת חי' דבורה אנו שולחים ברכת מז"ט חמה ולביבת יזכה לבנות ביתך ברוח התורה והמסורת בארצנו הקדושה.
אברהם יצחק פרענקעל
ישעי' מארקעוויטש
מכאל באראוויעצקי
אהרן סענדיק

חברנו מר לייב נ"י לארושיו עם בחירת לבו מרת חי' דבורה תחי' על דרכך החדשה לעתידך המזהיר אנו מלוים אותך בברכה על שפתינו עלה והצלח!
לייב בערקאן, משה פוטערמאן, יודל קראקאווסקי.

Z intencji zaręczyn brata mego

Jakóba Juwena z p. Salą Zemlerówną

dużo szczęścia i powodzenie

życzą

Cesia z Leonem.

צו דער פארלאבונג פון מיין ליבען ברודער

יאקוב יאווען מיט פרל. סאלא זעמלער

ווינשען פיל גליק און צופרידענהייט.

מאטעל יאווען
און מאלא ווישעלזאן

צו דער פארלאבונג פון אונזער ליבע שוועסטער און שוועגערין

פרל. סאלא זעמלער מיט ה' יאקוב יאווען

ווינשען מיר א הארציגען מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט.

חיים בורשטין און פרוי
מאיר-שלום קאזשוך און פרוי

צו דער פארלאבונג פון

ה' יעקב יאווען מיט פרל. סאלא זעמלער

ווינשען מיר א הארציגען מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט.

שמואל סליווא און פרוי

הננו מברכים בברכת מזל-טוב את חברינו הנכבד

מר יוסף זילבערשטיין

לנשיאו את העלמה

מרת הדס קריבוס

יהי רצון שיזהר מזלכם כשמש בצהרים.

„תפארת צעירים" בלודז.

אונזער ליבען פריינד ה'

בן-ציון לעווי און פרוי

צו דער חתונה פון זייער ליבען זוהן

ה' גרשון לעווי מיט פרל. הדסה גריגבוים

ווינשען מיר א הארציגען מזל-טוב און דעם יונגען פאר א גליקליכע צוקונפט.

גרשון וואלקאוויטש
און פרוי.

צו דער חתונה פון מיין ליבען פריינד

גרשון לעווי מיט פרל. הדסה גריגבוים

גראטולירען הערצליך און ווינשען פיל גליק.

פינקוס ליבערמאן
און כלה.

צו דער חתונה פון פרל.

עדושא איזביצקא (לאדז) מיט ה' דוד בענטשקאווסקי (בעלכאטאוו)

ווינשען מיר א הארציגען מזל-טוב און א גליקליך צופרידן צוזאמענלעבען.

אבראם וויגדערציהער און פרוי
הענריק אסט, ראמעק בוגייסקי
מאניעק ראזענצווייג.

הננו מברכים בברכת מזל-טוב את חברינו הנכבד

מר ישראל קאמשקא (לודז)

לארישיו את העלמה

מרת פעלא יאסקאוויטש (טשענסטאכאוו)

ויזכו לבנות ביתם אל הרי ציון וירושלים.

„תפארת צעירים" בלודז.

אונזער חשוב'ן פריינד

ה' יוסף לאם און פרוי

צו די תנאים פון זייער ליבען זוהן

ה' רפאל לאם מיט פרל. ליובא כאימאוויטש

ווינשען א הארציגען מזל-טוב און פיל גליק

בעריש גרינבערג, גרשון ביעלער, מאיר ליבערמאן, ישראל גרינער, יוסף לייב גאלדשטיין, משה ארי' גרינער, פרץ מאיערטשיק, דוד דאווידאוויטש און זעליג ליבערמאן.

צו דער חתונה פון

עקיבה פריינדליך מיט פרל. חנה גאלדבערג

ווינשט פיל גליק און צופרידענהייט

פאמיליע גראסמאן

דעם עלטערען דינשורנע פון דער נאכט-פאנאטאוויע ביי „לינת הצדק"

ה' ישראל פרידע

צו זיין חתונה מיט פרל.

מאניא קאניארסקא

ווינשט א הארציגען מזל-טוב

די פאנאטאוויע-קאמיסיע
ביי דער פערוואלטונג פון
„לינת הצדק"

צו דער חתונה פון אונזער מיטגליד

עקיבא פריינדליך מיט פרל. חנה גאלדבערג

ווינשען מיר זיי א הארציגען מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט.

די פערוואלטונג
פון דער סעקציע צייטונגס-פערמיפט
ביי „פועלי אגודת ישראל".

בית הכנסת „אהל יעקב"

18 גדאנסקא 18

מחר בשבת פ' בשלח, שבת שירה ט"ו בשבט 8/2

הטפה

לחניגת „בר-מצוה" ע"י הרב ד. ז. גולדשטיין
התחלת התפלה בחצי 10
הועד

לאמזשער וועלט-ישיבה

מי טוואך אווענד איז אנגעקומען די חשובה דעלעגאציע פון לאמזשער ישיבה, וועלכע בעשטייט פון הרב הגאון הגדול ר' יהושע זעליג שליט"א רוין, דער ראש הישיבה פון לאמזשער, הרב הגאון ר' א. מ. חאראשץ שליט"א אב"ד דק"ק לאמזשע און הרב ה"ג ר' יהושע זימני שליט"א פון לאמזשע. די דעלעגאציע האבען מקבל פנים געווען אלע בני הישיבה, מוקירי תורה און פיל חשובי העיר. ביי דער אויפנאמע געגרינדעט געווארען א קאמיטעט בראש פון הרב ר' מ. מ. סעגאל שליט"א, וועלכער וועט מיטהעלפען צופיהרען א „רעטונגס-אקציע" פאר דער וועלט-בארימטער לאמזשער ישיבה, וועלכע עקזיסטירט שוין 53 יאהר, און שוין ארויסגעגעבען טויזענדער תלמידים גאונים רבנים און ת"ח, תורה, זייך היינט לערנען אין דער ישיבה קרוב 300 חמד בופלגי תורה כ'.

די גרויסע ישיבה געפינט זיך אין א קאטאסטראפאלען מצב, און דארום אפעלירען מיר צום לאדזער יודענטום געגען צו קומען מיט הילף, בעזונדער ווענדען מיר זיך צו א. ע. וועלכע האבען געלערנט אין לאמזשער ישיבה און געפינען זיך אין לאדז. אנשליסונגען אין דער גרויסער אקציע די אלע פעראינטערעסירטע קענען זיך ווענדען צו הרב ר' מ. מ. סעגאל שליט"א, וואו ס'געפינט זיך די דעלעגאציע. נומער טעל. 148-57. דער לאמזשער ראש ישיבה וועט ריידען דעם שבת פאר קריאת התורה אין וואלטשאנקע אין די רבנים פון דער דעלעגאציע וועלען ריידען אין אנדערע שוהלען.

אכ'ן אטענטאט אויפ'ן נאצי־פיהרער אין דער שווייץ
דוד פראנקפורטער דראהט ביז 15 יאהר תפיסה

געל ג ר אַ ד, 6 (יט"א טעלעגראַפיש)
קין דאַוואס איז אָנגעקומען ד"ר פראַנקפורטערס
ודער ,וועלכער האָט זיך געשטעלט אין פער־
נג מיט די אָנגעזעהענסטע אַדוואָקאַטען.

* * *

ושענעווע, 6 (יט"א טעלעגראַפיש)
ווי ס'שטעלט זיך אַרויס, האָט דוד פראַנק־
ער מיט אַ קורצע צייט צוריק אַדורכגעמאַכט
ווערע אָפּעראַציע. בעת'ן פערהער, האָט ער
עהרט, אַז ער האָט צום מאָרד נישט געהאַט
שום שותפים, דעם ומאָרד האָט ער אויסגעפ־
ט צוליב אידעאישע טעמים. ס'דראָהט איהם אַ
העכטענס ביז 15 יאָהר תפיסה. ווי מ'רע
ועט דער פראָצעס פאָרקומען אין 3 חדשים

* * *

ושענעווע, 6 (יט"א טעלעגראַפיש)
דוד פראַנקפורטער געפינט זיך נאָך ביז איצט
ער תפיסה אין דאַוואס, פון וואו ער ווערט
טליכע טעג אַרום אַיבערגעשיקט געווארען קיין

דער דייטשער קאָנסולאַט, האָט אַלס צייכען
טרויער, אַראָפּגעלאָזט די דייטשע פאָהן ביז
העלפט, הגם דער ערמאָרדעטער איז נישט
ן קיין אָפיציעלע פיגור. פון דייטשען קאָנסולאַט
עהרט מען דאָס דערמיט ,כדי צו מאַניפעס־
ן די אייניגקייט פון דער מלוכה מיט דער
פאַרטיי.

* * *

ושענעווע, 6 (יט"א טעלעגראַפיש)

די שווייצאַרישע פרעסע פערורטיילט דעם מאָרד איבער דעם שווייצאַרישען נאַצי־פיהרער ווילהעלם גוסטלאוו.

די פרעסע בעמערקט דערביי, אַז די רעגירונג האָט גוסטלאוו'ן פיל מאָל געוואָרענט אָפּצושטעלען די נאַצי־טעטיגקייט אין דער שווייץ, אויב נישט — האָט מען איהם געגעבען אָנצוהערען — אויסצו־וואַנדערען פון דער שווייץ.

שווייצארישער פעדעראלער־ראט ווענען אטענטאט

בערן, 6 (ספ. טעל.)

דער פעדעראַל־ראַט האָט אַרומגערעדט די פראַגע פון אַטענטאַט אויף גוסלאוו'ן אויסדריי־קענדיג בעדויערען צוליב דער אַטאַקע פון אייניגע פרעסע אָרגאַנען, וואָס איבערשרייטען אָפטמאָל די ערלויבטע מאָס. דער ראַט זעהט אָבער נישט קיין שום שייכות צווישען די אַטאַקעס פון דער פרעסע און דעם אַטענטאַט אין דאַוואָס.

שווייצארישער פארשטעהער אין בערלין דריקט אויס בעדויערען

בערלין, 6 (ספ. טעל.)

דער שווייצאַרישער פאָרשטעהער אין בערלין ציגירעכט האָט היינט אין אויסערן מיניסטעריום אין נאָמען פון פרעזידענט מאָטאַ און דער שווייצאַרישער רעגירונג אויסגעדריקט זיין בעדויערען צוליב דער ערמאָרדונג פון גוסטילאָוען.

..... די קליינע הוצאה, וואס עס בעטרעפט א לאס פון אונזער מלוכה־לאטעריע, שטעהט נישט אין קיין שום פערהעלטניש צו די גאַנץ רעאַלע מעגליכקייטען צו ערהאַלטען איינע פון די גרויסע אדער קלענערע געווינסען, וואס בעטרעפען קרוב

25.000.000 זל.

קויפט דעריבער א לאס צו דער 1־טער קלאַס
אין דער גליקליכער קאלעקטור פון

KAFTAL

Łódź, Piotrkowska 54

וואו עס פאַלען שטענדיג גרויסע געווינסען צווישען אַנדערע

2 מאל צו 1.000.000 זל.

בריפליכע בעשטעלונגען ווערען תיכף ערלעדיגט.

P. K. O. konto Nr. 304 761.

1000 יודען אויסגעוואנדערט פון עסטרייך קיין א"י אין 1935

ווין (יט"א) לויט דעם בעריכט פון ווינער פאַר־לעסטינא־אמט האָבען אין יאָהר 1935 דורך דער פערמיטלונג פון דעם פאַלעסטינא־אמט אויסגע־וואַנדערט פון עסטרייך קיין א"י 889 (371 מענער, 386 פרויען, 132 קינדער). צוזאַמען מיט די קאַפּי־טאַליסטען בעטרעפט די צאָהל עולים פון עסטרייך העכער 1000 פערזאָן.

Dr. med.

Sadokierski

כירורג פון צייהן און יאסלעס

Piotrkowska 164 tel. 114-20

Dr. med.

Aleksander FOKSZANSKI

כירורג

נעמט איצט אָן: אין דער קלעטשניצע „POMOC"
דימאַנאָווסקי 1 (רוג בעלגעטער פלאַץ) פון 11 - 1;
טעל. 29-101.
פריוואַט־וואוינונג פעטריקאַווער 101
פון 5—7 אָוענד. טעל. 210-76.
פאר אַרבעטסלאָזע — הנחה.

Łódź, Zawadzka 11
— tel. 202-86 —

A.Ogórek

אין גוטע קוואַליטעט בעקומט מען נור ביי

מאָדערנע דאַמען־שיך

בעמערקונג: א ספּעציעלע אָפּטיילונג פון מענער־שיך

הסתדרות „מזרחי" לודז.

מאָרגען, שבת פ' בשלח (שבת שירה) וועט רעדען, פאַר קריאת התורה דער דירעקטאָר פון מזרחי־שולע „תחכמוני"

ה' דוב מארעק

א. ד. ט.

„דער קאַמף פון אַלוועלטליכען יודענטום מיט עמלק פון 20. יאָהרהונדערט"

גלייכצייטיג וועט אונזער פּראָוואַלטונגס־מיטגליד ה' שלמה ליכטענבערג

רעדען אין בית־התפלה אָגראָדאָווע 12 א. ד. ט.

„דער אַנטייל פון רעליגיעזען יודענטום אינ'ם אויפבוי פון א"י.

בית התפלה „שערי מזרח" ע"י המזרחי בלודז זאכאדניא 63

ביום א' פ' יתרו, ט"ו שבט תרצ"ו (9/II) בשעה 6 בערב, תתקים באולמנו

חגיגת סיום־ספר־תורה

ע"ש ראש רבני ארץ־ישראל, מרן הגאון ר' אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל
בהשתתפות נשיא המזרחי בפולניא, הרה"ג ר' שמואל הלוי בראט שליט"א

הכניסה נגד הזמנות! הערה: תפירת היריעות משעה 4 אחה"צ. ועד הגבאים.

...טונג, בעזיצער פון אגראניטשניקעס!

אום צו שפּאָרען דער לאָדזער בעפעלקערונג צייט און בעמיהונג, האָט די ...ר עלעקטראָוויניע ערלויבט דעם יודישען אינוואַלידען, אַלמנות יתומים־פעראיין, צעגעלניאַנע 25, טעלעפאָן 78-191, צו עפענען ...מיטלונגס־ביוראָס, ווי עס ווערען אָנגענומען

...ינצאהלונגען פון די רעכנונגען פון אגראניטשניקעס

...גלויבען, אַז דאָס איז אַ גרויסע פערלייכטערונג פאַר יעדען בעזיצער פון אַג־...ניטשניקס, איינצאָהלענדיג אין די ספּעציעל פערטיילטע פונקטען, אונטערשטי־...ין גלייכצייטיג אַזאַ וויכטיגע אינסטיטוציע. צוליב דעם קריזיס האָבען מיר ...עירט דעם פּרייז פון 35 אויף 30 גר. צו יעדען רעכנונג. מיר בעטען נישט ...צאָהלען אין קיין פּריוואַט־ביוראָס, נאָר אין אונזערע אָפּטיילונגען. דער פעראיין ...פעראַנטוואָרטליך פאַר געלד. מיר בעטען ביים איינצאָהלען מיטצוברענגען ...לעצטען רעכנונג. אדרעסען איינצוצאהלען:

... פעראיין, צעגעלניאַנע 25	סלופּסקי, דרעוונאָווסקאַ 16
...סאָוויטש, וואָלבאָרסקאַ 19	הליימאַן, גרינער מאַרק 10
...ל, לאַגיעווניצקאַ 7	ליטמאַנאָוויטש, בזשעזשינער 7
...ער, בזשעזשינער 31	רודניק, זשגאָווסקאַ 1
...שטיין, זגערזשער 66	מאַראַקאַ, דאַלנאַ 15
...שטיין, פּראַנציסקאַנער 40	ראַדזשיל משה, 11 ליסטאָפּאַד 49
...ל, אַלטער מאַרק 7	בלומענשטיין משה, גדאַנסקאַ 22
...ליניעצקי, מלינאַרסקאַ 11	קליינמאַן יצחק, קילינסקי 25 b
...שינסקי, לימאַנאָווסקיעגאָ 13	רעדלוס סענדער, אַל. 1 מאַי 41
...ראָוויעצקי. זגערזשער 12	בוכבינדער, פּילסודסקיעגאָ 42.
...בערג, קעלמאַ 23	

בייליד

דעם טיפסטען ביילייד דריקען מיר אויס אונזער ג' וויצע־פּרעזעסין פרוי ליבע גריגבערג צוליב'ן פריהצייטיגען טויט פון איהר אונפערגעסליכע שוועסטער

מייטא גאלדבערג נ"ע

זייט געטרייסט מיט אייערע פרוכטבאַרע אַרבייט לטובת אונזער סעקציע.

די פערוואַלטונג פון פרויען און נאַהרונג־סעקציע ביי „מחזיקי חולים"
דאַווגאַרטשיכאַ 28.

Naszym drogim

Szwagrowi oraz Dzieciom

z powodu zgonu Ich najukochańszej Żony i Matki

B. P.

Loni Lewin

wyrażamy nasze głębokie współczucie.

Jakubostwo Gerszt.

צו דער התונה פון אונזער ליבען ברודער

יוסף פיטקעוויטש

מיט פרל.

פעלא מארגאָווסקא

ווינשען מיר א הערציגען מזל־טוב און א גליקליך צוזאַמענלעבען.

ברידער דוד און אברהם פיטקעוויטש

צו דער פערלאָבונג פון אונזער ליבען פריינד

ה' ירחמיאל טענצער

מיט פרל.

עדזשא דאנציגער

ווינשען מיר א הערציגען מזל־טוב און א גליקליכע צוקונפט

הערשל קאָזלאָווסקי
מענדעל באָקסענבוים
יצחק שטערנפינקעל
משה וואַרשאָווסקי

שבת פ' בשלח ט"ו בשבט פאַלט אויס די יאָהרצייט פון דעם לאָדזער שטאָט־חזן

ר' גרשון ב"ר יוסף הלוי יאסעלעוויטש

א הזכרה וועט פאָרקומען אויפ'ן בית־החיים זונטאָג, דעם 9/12, 12 א זייגער מיטאָג.

אַלע בעקאַנטע און גוטע פריינד ווערען געבעטען פּינקטליך צו קומען.

פרוי און זוהן.

Naszemu Szanowwnemu Szefowi p.

Henrykowi Lewinowi i Rodzinie

z powodu zgonu Ich

B. P. MATKI

wyrażamy tą drogą nasze najgłębsze współczucie.

PERSONEL F-my
HENRYK LEWIN w ŁODZI
WINER i FISZ.

א הערצליכען מזל־טוב ווינשען מיר אונזער ליבען פריינד מרדכי בענטשינסקי און פרוי צו דער חתונה פון זייער ליבע טאָכטער מארילקא מיט ה' הערש ציטרין גלייכצייטיג ווינשען מיר דעם יונגען פאָר א גליקליך צוזאַמענלעבען. שמואל זיסמאַן און פרוי.

א הערצליכען מזל־טוב ווינשען מיר אונזער געעהרטען מיטגליד
...רדכי בענטשינסקי און פרוי
צו דער חתונה פון זייער ליבע טאָכטער
...ארילקא מיט ה' הערש ציטרין
גלייכצייטיג ווינשען מיר דעם יונגען
פאָר א גליקליך צוזאַמענלעבען.
חברה „עץ החיים" יאַטשנאַ 1
הגבאים: אשר וויינריב, שמואל זיסמאַן

וויטערדיגע אונרוהען אין סיריע

12 פאליציאנטען, 8 זשאנדארמען און 15 זעלנער פארוואונדעט געווארען בעת א צוזאמענשטויס מיט מאניפעסטאנטען

ביירוט, 6 (ספ. טעל.)
נאך א פארזאמלונג אין מעטשעט אין האמא האבען מאניפעסטאנטען אויסגעהאקט מיט שטיינער די שויבען אין פארשידענע עפענטליכע בנינים. עס איז ארויסגערופען געווארען מיליטער. ביים צוזאמענשטויס מיט די מאניפעסטאנטען זענען פארוואונדעט געווארען 12 פאליציאנטען, 8 זשאנדארמען, 15 זעלנער און איין פראנצויזישער אפיציר. די צאהל פארוואונדעטע מאניפעסטאנטען איז נישט פעסטגעשטעלט געווארען.

דער וועזוף האט פארשטארקט זיין טעטיגקייט

רוים, 6 (ספ. טעל.)
היינט אינדערפריה האבען די איינוואוינער פון נעאפאל בעמערקט א פארשטארקטע טעטיגקייט פון וואולקאן וועזוף, וועלכער האט אנגעהויבען ארויסצווארפען פון קראטער ריזיגע וואלקענס רויך. אין אווענד האט זיך איבערן וואולקאן בעוויזען א העל פייער.

אנפראגע אין ענגלישען פארלאמענט

וועגען געוועהר-שמוגעל קיין א"י

לאנדאן, 6 (יט"א טעלעגראפיש) אויף דער היינטיגער זיצונג פון פארלאמענט, האט מאיאר מיילנער ארייגעטראגען אן אנפראגע וועגען געוועהר-שמוגעל קיין ארץ-ישראל.

דער פארשטעהער פון דער רעגירונג האט געענטפערט, אז ס'ווערען אנגענומען מיטלען אפצושטעלען דעם געוועהר-שמוגעל.

יעדער איטאליענישער סאלדאט אין אפריקא וועט אנטרעפען אויף צוויי אביסינישע סאלדאטען

ערקלערט אן אביסינישער גענעראל

ווארשא, (ספ. טעל.)
נישט קוקענדיג אויף די קאמפען פון די לעצטע טעג איז סיי אין די אביסינישע ווי אויך איטאליענישע ליניעס נישט פארקומען קיין שום ענדערונגען. איצט קומען אויפ'ן צפון פראנט פאר נאר קליינע צוזאמענשטויסען. די איטאליענישע אעראפלאנען אטאקירען געוואלדיג די אביסינישע אבאזען.

אויפ'ן דרום פראנט אויפ'ן אפשניט נעגעלי פארשטארקט גענעראל גראציאני די פאזיציעס פון זיין ארמעע. איטאליענישע אעראפלאנען האבען נעכטען באמבארדירט מאקאלא, די הויפטשטאט פון דער פראווינץ באלי. לויט דעם אפיציעלען אביסינישען קאמוניקאט איז דערהרגעט געווארען נאר איין פערזאן, 10 הייזער זענען פארברענט געווארען.

אין אדיס אבעבא פארזיכערט מען, אז בעת די אטאקעס פון גענעראל גראציאני אויף נעגעלי אין מיטען יאנואר האבען א סך קריגער פון ראס דעסטא זיך בעהאלטען אין די ריזיגע הייל, וואס געפינען זיך אויף צפון און אויף צפון מערב פון דאלא. זיי האבען מיט זיך מיטגענומען גרויסע זאפאסען לעבענסמיטעל און איצט בעאונרוהיגען זיי אין די נעכט די איטאליענישע אבאזען און טראנספארטען, אנפאלענדיג אויף קלענערע אפטיילונגען.

א אביסינישער גענעראל האט ערקלערט, אז יעדער איטאליענישער סאלדאט, וואס וועט ארויסגעשיקט ווערען קיין מזרח-אפריקא וועט זיך דארט טרעפען מיט צוויי אביסינישע סאלדאטען, וואס וועלען געשיקט ווערען אויפ'ן פראנט.

*

דייטשע מעדיצין מוז ווערען דורכגעדרונגען מיט דעם „ראסען-בעוואוסטזיין

בערלין (יט"א) אין צוזאמענהאנג מיט דער עפענונג פון א נייעם קורס אין דער רייכס-מעדיצינישער אקאדעמיע, וואו עס ווערען אויסגעשטעלט מלוכה'שע און קאמונאלע דאקטוירים, האט דער דירעקטאר פון דער אקאדעמיע ד"ר גוט געהאלטען א רעדע, וואס איז געווען געווידמעט דעם נירענבערגער געזעץ צום שוץ פון דייטשען בלוט און עהרע ד"ר גוט האלט, אז צו די הויפט-אויפגאבען פון די דייטשע דאקטוירים געהערט די אפהיטונג פון די ראסען-געזעצען. עס איז א פליכט פון די מלוכה - דאקטוירים „צו ערציהען די דייטשע משפחות אין גייסט פון ראסען - פאראנטווארטליכקייט".

קאמף געגען יודען אין דעם רעכטס-וועזען אין דייטשלאנד

בערלין (יט"א) אויף דער געמיינזאמער קאנ... רענץ פון דעם נאציאנאל - סאציאליסטישען יורי... טען - פערבאנד אין דעם א. נ. „רעכטס - פר... איז אנגענומען געווארען א פלאן פון וויטער... נאציפיצירונג פון דייטשען רעכטסוועזען און ב... טיגונג פון „יעדען יודישען איינפלוס". דאס ... גע פראגראם איז רעפערירט געווארען דורך ... קארל שמידט און איז אקצעפטירט געווארען ... דעם יוסטיץ - מיניסטער פראנק, וועלכער האט ... פיהרט דעם פארזיץ אויף דער קאנפערענץ.

אין א ספעציעלען צירקולאר פון דעם „... יוריסטען - פיהרער" ווערט דערמאהנט, אז אל... מיינזאמע קאנצעלאריעס פון דייטשע יוריסטען ... יודישע אדער האלב-יודישע יוריסטען מוז... אמשנעלסטען ליקווידירט ווערען.

Dr. med. L. Berman

צעגעלניאנא 15. טעל. 9-07
ספעציעל-ארצט פאר מענער - שוועכע... האנדלונג און סעקסועלע בערא...
נעמט אן פון 8—11 און פון 4—8 אווענ...
זונטאג פון 9—1 פארמיטאג

ב"ה
דוצאתי לאור ספר „משיב ה...
(חלק שני) וספר שלחן המשפ...
חו"מ ה' דיינים מחירו שני ז...
גם ספר „שדה חיים על ה' אב...
למועדים" מחירו 1 זהוב כ"א
להשיג אצל המחבר חיים פ...
לוריא דומ"ץ דפה לאדז
פאלנאצנא 12.

אכטונג דאמען!
אין מיין ניי-ערעפנטען
קליידער - אטעליע
אויף בזשעזשינער 11
פראנט, 1. שטאק
בעקומט מען צו יעדער צייט ...
באלאווע און חופה קליידער
לויט די נייעסטע פאריזער מאד...
אויסגעארבעט. קאנקורענץ-פריי...
סאלידע בעהאנדלונג!
קומט, איבערציינט ...
Wypożyczalnia sukień balowych i ślubnych
... JÓZEFOWICZOWA
...zezińska 11, front, I p.

א דרוק-מאש...
(א צילינדער)
63 אויף 95
איז גינסטיג צושטאנד
פרייזווערדיג צו פערק...
אפערטען אין אדמיניסטר...
צייטונג אונטער „P. W."

פאר גאר...
בוזשעטעריע...
און לאמבארד- סוויטע...
צאהלט די העכסטע פרייז...
איזידאר סיאלקא
פיעטריקאווער 7.

קויפט פון דער ערשטער ...
קינדער-
וועגעלעך
מעטאל-
בעטען

אין פאבריק
„DOBROPOL"
אין הויף Piotrkowska 73

שפארט געלד
דורך קויפען רעעלע סחורה
צו די ביליגסטע פרייזען
לאזט זיך נור ביי דער פירמע
„בארוויך"
לאדז, נאוואמיעסקא 30 טעל. 210-58
וועלכע איז די איינציגע
ביליגע און רעעלע קוועלע
פון גוטען קידוש-ווייך
ביז די געשמאקסטע פאלעסטינער, אונגארווייען, ווי אויך אלע סארטען
ליקער, בראנפען'ס און מעהר

לעזט !!!!! אויפמערקזאם!
עס איז שוין ארויס אין קראפט די נייע פרייזען פאר
דרוק-ארבייט
אין דער בעקאנטער אין לאדז און אומגעגענד
שנעל-דרוקעריי
בראמבערג
לאדז, צעגעלניאנא 8
טעל. 255-09
וועלכע האט זיך שוין בעריהמט געמאכט מיט די שעהנע אויספיהרונג און עסטעטישען צוזאמענשטעל

וויכטיג פאר בראך-קראנקע
(רופטורען) זאווי פון פערקרימונגען פון רוקען-ביין
(הויקערס) פאראליזשען, ביין-שווינדזוכט, פלאטפיס
און פארשידענע אנדערע פערקריפלונגען-ליידענדע
פאר פארשידענע ארט רופטורען פערעלטערטע און די געפערליכסטע ביי מענער, פרויען און קינדער. ספעציעלע ארטאפעדישע הייל-באנדאזשען לויט מיין מעטאדע היילען און בעזייטיגען ראדיקאל יעדען איינציגען בראך.

ביי מאגען און קישקע - זענקונג ספעציעלע אינדיווידועל צוגעפאסטע לייב-הייל-באנדאזשען.
פאר הויקערס ספעציעלע גארסעטען און גלייכהאלטערס.
געגען ביין-שווינדזוכט ספעציעלע ארטאפעדישע אפאראטען פון אלע סיסטעמען.
געגען שמערצענדע פלאטפיס ספעציעלע ארטאפעדישע איינלאגען לויט גיפס-מארעלען.
געגען קרומע אדערן ספעציעלע גומי-שטרימפ לויט מאס.

קינסטליכע הענד און פיס
ספעציעלע הייל-ארטאפעדישע אנשטאלט
ספעצ. ארטאפעד
א. פעטריקעוויטש, לאדז
9 פיראמאוויטשא 9, טעל. 177-09 (פריהער אלגינסקא)
אכטונג! קראנקע מוזען זעלבסט ערשיינען.
טויזענטער דאנקזאגונגען קענען בעוויזען ווערען.

וויכטיג פאר דאמען
נאר 2 זל. ווערען פאר איבערגע-מאכט די עלטעסטע
הימען
אויף גאנץ נייע ווי אויך נייע הימען צו
3.50
„TOLA"
23 Zawadzka 23

PIERWSZE PRYWATNE
Pogotowie Lekarskie
(די ערשטע גיכע הילף)
זשעלאנא 6 (Legjonów 6) טעל. 12-333
טעטיג אהן איבעררייס ביינאכט און ביים טאג.
גיכע ערצטליכע הילף אין אלע ספעציאליטעטען.

PRYWATNE
Kursy Kroju, Szycia i Robót Ręcznych
Tow. Utrzymyw. i Popier. Szkół Rzemieśln dla Dziewcząt Wyzn. Mojzesz.
Łódź, R. Mielczarskiego 24.
Kancelarja przyjmuje zapisy od 9-ej do 13-ej i od 15-ej do 19-ej na wydziały:
1. Gorseciarstwo-krój
2. Bieliźniarstwo-krój
3. Hafciarstwo i Roboty Ręczne (wszelkie roboty na drutach)
4 Krawiectwo-krój

וויכטיג פאר פאבריקאנטען
און האנדווערקער
שווייסונגען, מאשינען-טיילען
און רעפעראטורען
פיהרט אויס ביליג
די מעכאנישע שלאסעריי
י. רעדער
11 ליכטמאנאדרא 11/13
(רוג זאכאדניא)

רעפארמאצקע פילען
מיט דער מארקע גייסטליכער בעקאנט פון יאהר 1602 רעגולירען דעם מאגען, שוצען פון רעומאטיזם, לעבער-ליידען, געגען דיקקייט, אטרעסקלעראזיס דאס קימען בלוט אין קאפף שטילען די יסורים פון העמאראידען רייניגען דאס בלוט און ביי נייגונגען צו אבסטרוקציע—גינסטיגען דארכרייניגונגס-מיטעל.

צו בעקומען 1 ארטער 2 פילען א נאכט. פרייז פון א שאכטעל 1.35.
צו פערלאנגען אין די אפטייקען און סקלאדען מיט'ן גייסטליכען (Zakonnik)

וויכטיג פאר לאדז און פראווינץ!
קאמיסיאנס-לאגער
פון פארשידענע מאדערנע
מעבעל
נייע און גענוצטע בעקומט איהר צו די ביליגסטע פרייזען נור ביי
א. ווייצמאן,
שענקיעוויטשא 6, טעל. 191-00.
בעמ.: איך קויף אויך פארשידענע גענוצטע מעבעל, דיוואנעס, נייע-מאשינען, שרייב-מאשינען, פעלצען א.ז.וו.

מאראל און דער פאליטיק

פון אדוו. ז. שטרויד

...נעכטיגע פרעסע האט געברענגט אנ'אינטע־ ...טע ידיעה:

...ע גרויסע ביכער־פערלאגען אין פערשידענע ...אין אייראפא: אין שטאקהאלם, אסלא און ...פארס, זענען געפאלען אויף א אריגינעלע ...זיי האבן פערעפענטליכט א גרויסן קאנ־ ...אויף א בראשור, וואס זאל ענטהאלטען קוים ...זייטען, און זאל געבען אנ'ענטפער אויף ...ראגע:

...זענען נאך ביים היינטיגען טאג פארהאן ...לעבען וואס פאר ס'איז יסודות פון מאראל, ...וואס פארע?"

...וויים נישט, ווי עס וועט אויסזעהן דער ...פון קאנקורס, מעגליך, אז ס'וועלען זיך ...שרייבער, וואס וועלען אין אונזער טאג־ ...לעבען דערזעהן אביסעל פערנונפטקייט ...מאראל און אפשר וועלען זיי געבען א טעארע־ ...אקאדעמישע תשובה.

...טט יאנואר 1937, וועלען מיר עס וויסען. ...וועלען פערעפענטליכט ווערען די רעזולטאטען ...קאנקורס.

...וויסען מיר אבער שוין איצט, די וועלט ...נאך היינט אביסעל מענשליכקייט און פער־ ...פונקט אזוי ווי זי האט עס געטון מיט טוי־ ...יאהרען צוריק, ווען דער אלטער סימבאלי־ ...ויאגענעס האט מיט א לאמטערן געזוכט דעם

* * *

...קאפיטעל מאראל איז א שווערעס און האר־ ...כלל, אל אחת כמה וכמה אין דער פאליטיק. ...ער אגראר־מיניסטער האט זיך די וואך גע־ ...מיט א בריף צו דער פארלאמענטארישער ...טשטערשאפט, וועגען ענין מאראל אין דער פא־ ...געהאנדעלט האט זיך דאס מאל וועגען א ...געהערטען געשפרעך צווישען צוויי דעפוטאר־ ...וועלכע זענען ארויס פון א זיצונג פון דער ...אגראר־קאמיסיע און האבען געפיהרט א לעב־ ...געשפרעך וועגען דער טעטיגקייט פון אגראר־ ...מיניסטעריום אויפ'ן געביט פון די פוילישע וועל־ ...דעפוטאט קאדשיצקי האט געמאכט עהנסטע ...טוואורפען.

...ער איגהאלט פון געשפרעך איז דערגאנגען צום ...מיניסטער, וועלכער האט זיך געווענדעט צום סיים ...דער פאדערונג, אז פארוואורפען זאלען געמאכט ...ווערען עפענטליך און נאמען פון דער רייטקייט און ...מאראל און געזעלשאפטליכען לעבען. דער מיניס־ ...מער נישט אין, אז ס'זאלען זיין זאכען, וועג־ ...וועלכע מ'טאר נישט, אדער מ'לאזט נישט עפענט ...רעדען...

* * *

צי זענען אזעלכע זאכען פארהאן אין דער פאלי־ טיק?

דער געוועזענער איטאליענישער אויסערן־מיניס־ טער גראף ספארזא, דערצעהלט זעהר אנ'אינטערע־ סאנטען עפיזאד, וואס ווארפט א כאראקטעריסטיש ליכט אויף געוויסע בעציהונגען אין דער אינטער־ נאציאנאלער פאליטיק.

געווען איז עס אין די צייטען פון באנאר לאו, דער קראנקער ענגלישער פאליטיקער האט זיך פער־ מאסטען צו מאכען אחדות אין אייראפא. בעהאנ־ דעלט האט מען דאן די פראגען פון דייטשע רעפע־ ראציעס און קריגס־חובות. באנאר לאו האט אויס־ געארבייט א גלענצענדען פלאן און קראנקערהייט גע פאהרען מיט איהם, געגען די ווארנונגען פון דאק־ טוירים צו דער צווישען־אליאנס־קאנפערענץ אין פאריז, אין וועלכע ס'האבען זיך אויך בעטייליגט פיאנקארע און מוסאליני, וועלכער איז נאר וואס גע־ האט געקומען צו דער מאכט.

דער פלאן, וואס איז געווען ערשטקלאסיג צוזא־ מענגעשטעלט, ווי עס דערצעהלען פאכמענער־דיפ־ לאמאטען, איז אדורכגעפאלען. באנאר לאו האט עס זיך נישט געקענט שענקען, א צוזאמענגעבראכענער איז ער געפאהרען זיך אפרוהען אין דעם שטילען עקס־לעבען, דערנעבען נישט ווייט פון דארט, האט זיך צופעליג אויפגעהאלטען גראף ספארזא, באנאר לאו האט איהם איינגעלאדענט צו זיך, פערפיהרט מיט איהם א שמועס און געפרעגט: אדרבה, זאגט איהר מיר, פארוואס מיין פלאן, וועלכער איז געווען א גלענצענדער, סיי פאר איטאליען, סיי פאר פראנק־ רייך האט געליטען א מפלה? דערויף האט איהם דער גראף געענטפערט:

איהר האט נישט גענומען אין אכט א וויכטיגען פסיכאלאגישען מאמענט, איהר האט פערגעסען, אז ס'איז פארהאן א רעפעראציע־קאמיסיע און איה־ רע מיטגלידער נעמען די העכסטע פענסיעס אין איי־ ראפע, אז מ'וואלט אנגענומען אייער פלאן, וואלט מען געמוזט די קאמיסיע פונאנדערלאזען, צו וואס וואלט מען זיי געברויכט?

היינט, וואס וואונדערט איהר זיך, אז די קא־ מיסיע־מיטגלידער האבען אזוי שארף קריטיקירט אייער פלאן און געפונען אין איהם אזוי פיל פעה־ לער!... זעהט איהר, איך אויף אייער ארט וואלט צוגענעבען דעם פלאן א קורצען זאץ:

„עס ווערט בעשלאסען, אז די מיטגלידער פון דער רעפעראציע־קאמיסיע וועלען בעקומען א לעבענסלענגליכע פענסיע".

דאן וואלט אייער פלאן זיכער אדורך.

ווי געפעלט אייך דער וויץ פון געוועזענעם אי־ טאליענישען אויסערן־מיניסטער?

* * *

אין ענגלישען פארלאמענט איז די וואך געפיהרט געווארען א היסע דעבאטע, און ווידער אמאל הא־ בען די פארשטעהער פון דער אפאזיציאנעלער לייב־ בור־פארטיי גערעדט וועגען די מאראלע פערפליכ־ טונגען פון ענגלישען פאלק, וועגען זיינע אויפגאבען אין בעצוג צו אנדערע פעלקער. אין דער ארי־ שבחורה, לאיד דזשארדזש, האט געפאדערט צו רו־ פען א קאנפערענץ פון פעלקער, בכדי זיך צו בע־ ראטען וועגען וועלט־פרידען, און דוקא נישט סתם א זיצונג פון דער פעלקער־ליגע, נאר אנ'אמת'ע אפיציעלע עהנסטע צוזאמענקונפט.

לאיד דזשארדזש האט ווידער אמאל אנגעריהרט די סטרונע פון מאראל און שלום. צי דערמאנט ער זיך אויף דער עלטער זיינע יונגענד־יאהרען? נישט אלע ווייסען היינט, אז לאיד דזשארדזש האט גע־ שמ'ט מיט זיינע פאציפיסטישע אנשויאונגען, מיט זיינע נייגונגען צום סאציאליזם.

אין ענגליש־בורישען־קריג איז ער צוליב זיין געגנערשאפט צו מלחמה געווען דער אומפאפולערס־ טער פאליטיקער אין ענגלאנד. מ'האט איהם געשלא־ גען אויף מיטינגען. ערשט שפעטער האט זיך אנגע־ הייבען זיין פאליטישע שטייגערונג, אבער נאך פאר דער מלחמה, האט ער אויף זיין אייגענער אחריות געגעבען ענגלאנד דעם „רעוואלוציאנערען בוד־ זשעט", וואס האט איינגעפיהרט נייע שטייערן פאר די ביז־איצטיגע ספערען. גערעדט האט ער תמיד מיט פאטאס וועגען מאראל. זיין יוגענד־פריינד דער־ צעהלט וועגען זיינע ערשטע און בעסטע פאליטישע רעדעס. געהאלטען זענען זיי געווארען נישט אין ענגלישען פארלאמענט, געהאלטען האט זיי דער יונ־ גערמאן לאיד דזשארדזש, דער זוהן פון א ארימען שוסטער, וואס האט צוזאמען מיט זיין חבר פער־ נומען א דאך־שטיבעל, געשטאנען און דארט איין בעט (אויף קיין צוויי איז נישט געווען קיין ארט) און דארט זיצענדיג אויפ'ן ראנד פון בעט, האט לאיד דזשארדזש געהאלטען פאר זיין חבר, זיינע ערשטע און בעסטע רעדעס. און גערעדט האט ער דעמאלס וועגען יושר, מאראל און פערנונפט.

א סך יאהרען זענען זייט דאן אוועק, דער יונ־ גערמאן פון דאך־שטיבעל, איז היינט דער גרייז־ גרויער פערמאגענטער שטאטסמאן אין פרעכטיגען שלאס, וואס האט אין לעבען פערשידענארטיג גע־ האנדעלט, לויט די פרינציפען פון דער מלוכה'שער נויטווענדיגקייט.

קעהרט ער זיך היינט אום, דער אלטער לאיד דזשארדזש צו זיינע יוגענד־אידעאלען? צי זאל דאס זיין דער נייער פינאל־אקארד אין זיין פאליטישער טעטיגקייט, און זאל ער הילכען אין איינקלאנג מיט די ערשטע טענער פון זיין פאליטישען סאלא־קאנ־ צערט? די נאהענטסטע צוקונפט וועט עס בעווייזען.

* * *

מארגען־פארבינג אין די פאליטישע לאנדשאפט. עס האט זיך גערעכט, אז זי איז פערגאסען אינ־ גאנצען מיט איין שטארקען בעזאפנונגס־קאליר און קיין שום אנדערע פארב קען אויף איהר קיין שליטה נישט האבען.

מיט איין מאל נייע טענער, נייע פארבען, נייע קאלירען. צי האט זיך אפגערופען דער מענש אין דער פאליטיק? מיר זענען ליידער צו ניכטערן צו גלויבען אין דער עכטקייט פון דער נייער שלום־ פארב, אין דער שטארקייט פון דעם נייעם טאן. עס דאכט זיך אונז, אז עס האט עפעס אזוי, א צווייט־ ראנגיגע בעדייטונג, אבער דאך מיר וועלען גלויבען. מיר ווילען זיך לאזען מיטרייסען מיט דעם שטראם פון קלאנגפולע ווערטער, זאל עס זיין א שעהנער צוזאג, זאל עס זיין א העריליכע צוקונפטס־מוזיק פון קומענדען וועלט־שלום.

מיר יודען פיהלען דאך די מוזיק אמבעסטען, מיר האבען דאך געשאפען די פארבען און טענער פון דעם שענסטען בילד פון דער מענשליכער פאנ־ טאזיע, פון דעם בילד וואס הייסט:

„והיה באחרית הימים"...

אפאריזמען

פון תלמוד, מדרש און אנדערע יודישע ספרים

יודיש: אברהם הערש פלאקסער

אניאייזעל, אפילו סיאיז געלאדענט מיט גאלד, עסט אויך שטעכיג גראז.

(בכורי עתים תקפ״ו)

בעצאהל גוטס פאר שלעכטס.

(שיר רבה פכ״ו)

זיי ליבערשט אניעק צו לייבען, איידער א קאפ צו פיקסען.

(אבות פ״ד מט״ו)

די וועלט איז — ווי א חתונה.

(עירובין נ״ד א׳)

צווישען פאסטוך און וואלף, ווערט דאס שע־ סעל פערצוקט.

(תנחומא וארא)

א דאקטאר בחנם, איז ווערט בחנם.

(בבא קמא פ״ה א׳)

זיי נישט זיס; מיקאן דיך אראפשלינגען.

(מבחר הפנינים)

אויב נישט איצט, טא ווען?

(אבות פ״א מי״ד)

ווען דו האסט געטוען דיין חבר נאר אביסעל שלעכטס, זאל עס אויסזעהען אין דיינע אויגען פיל.

(אדר״נ פ״א)

חוצפה איז א קעניגרייך אהן קרוין.

(סנהדרין ק״ה א׳)

Komunikat.

Nie gałki, lecz szyszki Novopin do kąpieli, gdyż jedynie szyszki Novopin dają gwarancję skuteczności, wzmacniają organizm i odmładzają ciało. Żądajcie tylko szyszek Novopin do kąpieli.

Casino

אנהויב 4, 6, 8 און 10 אוונד

גרויסער פעסטיוואל פון טאנץ, הומאר און לידער!

Kukaracza

Wesoła Rozwódka

GINGER ROGERS i FRED ASTAIRE

אין טאנץ

„CONTINENTAL"

שבת און זונטאג 12 און 2 בייטאג

פריהמארגען־סעאנסען

פרייזען פון די פלעצער פון 80 גר.

איטאליענער בעקענען זיך מיט די אביסינישע יודען

די נאבעלסטע און געלערנטסטע צווישען די שבטים אין אביסיניע"

(ספעציעלע קארעספאנדענץ)

...נוויס האבען די איטאליענער געוואוסט פאר ...מלחמה מיט אביסיניען, אז אין דעם לאנד פון ...פון יהודה" לעבען אויך זייט דער אור־אלטער ...יודישע שבטים.

...איצט האבען שוין איטאליענער געזעהען די א־ ...נישע יודען הינטער אין ארום די פראנט פאזי־ ...אין די געגענדען פון אדווא, פון דער הייליגער ...שטאט אקסום, פון הינטער מאקאלא, האט מען ...געגנט אייניגע דערפער פון אביסינישע יודען, ...וועלכע האבען געוויס אויך געליטען פון די „קול־ ...נאמבעס" פון איטאליען, אבער וועגען דעם ...ווערט אודאי אין פסוק נישט גערעדט.

...דער ערשטער אויספיהרליכער בריף וועגען די ...פאלאשען" — ווי די קאמפעטענטע איטאליענער הא־ ...זיי געזעהען — איז געדרוקט אין דער לעצטער ...יאנואר העפט פון דעם בעקאנטען וואכען בלאט ...ניקא דעל קאריערע" אונטערן קעפעל: די ...פון דער שווארצער הויט — צווישען מענשען ...פיל־פארביגע אביסיניען, דער ארטיקעל איז ...אילוסטרירט מיט א בילד פון א אביסינישען ...מיט א סימפאטיש יודיש געזיכט, מיט א ווייסען ...איבערן קאפ און האלז, ער איז נישט ראזירט ...ס'רוב אביסיניער און פערמאגט א פאר טיפע, ...יודישע אויגען—ווען נישט זיין אריענטא־ ...קאפ־טראכט וואלט מען איהם געקענט אנגעה־ ...פאר א פשוטען ר' יוד פון איינעם פון די אונז ...יודישע שטעט אין אייראפע.

...זיי מוליען זיך איינער צום אנדערן, דערצעהלט ...דער איטאליענישער בריף שרייבער, און פער־ ...היינט גאנצע דערפער, וועלכע זענען בעזעצט ...פון יודען־פאלאשען, ס'איז שוין אזוי ...ביי זיי צו לעבען צוזאמען, אלס אנדענק פון ...העלדישע יאהרען פון מיטעל־אלטער, ווען די ...פון אביסיניען האבען געהאט אנ'אייגענע ...אין דער פראווינץ פון סעמיען.

...„מיר מוזען זיך האלטען נאהענט איינער צום ...אנדערן — דערצעהלען די פאלאשען — ווייל שטענ־ ...האבען די פערשידענע כענומען געהאלטען אויף ...אנ'אויג; מען האט אונז הונדערטער מאל בע־ ...און צוטריבען אין אלע רוחות, ווי ס'איז ...דער פאל מיט אנדערע שבטים אויך, ...גראד מיט די יודען".

...נישט ווייט פון דער גרויסער שטאט מאקאלע, ...וועלכע איז שוין איצט אין די הענד פון די איטא־ ...ליענער, האט דער בריף שרייבער געפונען א קלויז ...די „פאלאשען". פון דערוויטענס, זאגט ער, ...מען מיינען אז די געבוידע איז איינע פון די פיל ...קלויסטערס, וואס מען געפינט אין דעם שווארצען ...אבער, אז מען דערנעהנטערט זיך צו איהר, ...מען גליך. אז דא זענען נישט מתפלל קיין

קריסטען, אין עהנליך געפינט מען נישט קיין סימן פון א צלם, דער דאך איז געמאלט מיט רויטען פארב, די פענסטער, דיקע און ענגע לעכער, זענען פער־ שטעלט מיט אייזערנע גראטעס, אזוי ווי איינוווינער וואלטען זיך געפינען מענשען, וועלכע מוזען זיך פערטיידיגען פון שונא. (אפשר וועט דא דער לע־ זער אייגזעהען, אז אין כל חדש תחת השמש: אין פוילישע שטעט, אין דייטשע „יודען בורגען" קען מען אויך טרעפען געגנג קלויזען וועלכע זענען גע־ בויט געווארען אין פארם פון פעסטונגען — און מען האט זיך דארט טאקע פערטיידיגט!).

„מען קען אבער לייכט בעמערקען — שרייבט דער איטאליענישער פראנט מענש — אז די פא־ לאשען אונטערשיידען זיך מיט גארנישט פון די אי־ בעריגע איינוואוינער, זיי האבען די זעלבע שווארצע הויט, רעדען דעם זעלבען לשון, עסען די זעלבע שפייזען, בפרט די יונגע צווישען זיי. די אסימילא־ ציע איז אבער אנ'אויסערליכע, ווייל אין דעם אינער־ ליכען לעבען זייערען צווישען די איינענע און די צעהנדליגער דערפער, וואו אויף יעדער קליינינגקייט איז אפען דאס אויג פון רב. — ער הייסט ביי די אביסינישע יודען: קאהען, וואס איז אודאי „כהן" — ווערען אפגעהיט גאנץ שטרענג די דינים פון תורת משה, אמסייסטען אין די יום־טובים און אין טאג פון שבת".

און מיר האבען דא א בילד געזעהען פון יע־ נעם איטאליענער, ווי אזוי די „יודען פון שווארצען הויט" פערברענגען דעם שבתדיגען טאג:

„מיר געפינען א גרויסע גרופע יודען, וועלכע זי־ צען אויפן גראז און וועלען אזוי בלייבען אונטערן פרייען הימעל דעם גאנצען רוה־טאג, זייער שבת, אין איין קרייז זיצען מענער און פון אנדער זייט, אפ־ געזונדערט די פרויען. די עלטערע מענער און פרויען דערצעהלען פאר די יונגע געשיכטעס פון אמאליגע ציי־ טען, בפרט אזעלכע, וועלכע האבען יודישע העלדען, מענשען פון דער תורה, געשטאלטען פון צדיקים, און פרומע, ווי זיי זענען בעקאנט צווישען די פאלא־ שען, נישט ווייט פון פעלד געפינט זיך אויף א בער־ געל א בעזונדערע שבת קלויז, וואו מען דאווענט נאר אין אם דעם טאג, ווידער בעזונדער די מענער און דאן די פרויען, מען עסט אום שבת א סך פלייש וואס דער רב אליין האט צוגעגרייט פון א כשר גע־ שאכטענע בהמה. קליינע קינדער מאכען בוקעטען בלומען, די פרויען בעדינען די מענער און די מע־ נער — זיי הויבען זיך כמעט נישט אויף פון זייע־ רע ערטער דעם גאנצען טאג".

די איטאליענער האבען שוין געמאכט אפילו א רשימה פון די פראפעסיעס מיט וועלכע די פאלאשען וואס געפינען זיך אין די דורך זיי אקופירטע געבי־ טע געביטען, בעשעפטיגען זיך: פאראן צווישען זיי, ווערט געזאגט אין בריף, גאר א גרויסע מאסע ערד־ ארבייטער — די בעסטע, שטילסטע און פרומסטע יודען פון אביסיניען. א סך זענען שמידער פון קליי־ נער שטאפען, פון בייכוועל און הרעהען א גאנצען לעבען די „שטוהלען", פאראן אייניגע רייכע יודען וועלכע זענען אפילו „פאבריקאנטען" — זיי הא־ בען ביז צעהן ארבייטער און מאכען פארב, ציגעל ווייסען טוך. צוליב דעם וואס די פאלאשען פערנעהמען זיך מיט אזעלכע „געלערנטע" פראפעסיעס— וועלכע זענען געוויס וואונדער־זאכען פאר די אפרי־ קאנער — האט די בעפעלקערונג גרויס אפשוי פאר זיי און נישט איינמאל האט געטראפען אז מען האט א יודיש דארף „גאר" בערויבט — די מענשען טאר מען נישט ריהרען, ווייל זיי זענען דאך אזעלכע נוציליכע בעלי מלאכות, וועלכע מען געפינט נישט צווישען די איבעריגע אביסיניער.

לויט די איטאליענישע ציפערען, זענען היינט פאראן אין לאנד פון נעגוס נישט ווייניגער פון 100 טויזענד יודען פאלאשען, זייער הויפט כאראקטע־ ריסטיק און דאס וואס זיי זענען אלע, אדער די 90 פראצענט פון זיי געלערענטע: זיי לייענען און שריי־ בען אין איינער אדער אפילו אין צוויי שפראכען, בשעת די איבעריגע איינוואוינער זענען פולשטענדיגע אנאלפאבעטען, די איטאליענער האבען שוין געזעהן, אז אלע קינדער פון די פאלאשען אהן קיין שום אויס־ נאהם בעזוכען דעם „חדר". דער געצעלט פון רבין, וואו זיי לערנען אייניגע יאהר די יודישע תפלות, טרא־ דיציעס און דינים.

אינטערעסאנט אויך, אז אין אייניגע דערפער פון אביסינישע יודען וואו די איטאליענער זענען א־ ריין, האט קיינער פון די פאלאשען נישט געוואלט עפעס רעדען מיט די ווייסע בעזיגער פון זייער לאנד: „געהט צו אונזער עלטסטען, האבען זיי געזאגט, אונ־ זער עלטסטער איז דער אנפיהרער פון דעם דארף און מיר פאלגען אלעס וואס ער פעראָרדענט אונז". ווי־ דער פערשטעהט זיך, דערצעהלט אזוי נישט יענער בריף שרייבער וואס אייגענטליך די איטאליענער הא־ בען געוואלט און געפאדערט פון די אנפיהרער פון די אביסינישע יודען. אבער — ס'אי דאך מלחמה־ צייט, קען מען זיך פארשטעלען אז אויך פון די יודישע עלטסטע האט מען „געבעטען" דאס זעלבע ווי פון די נישט־יודישע: זיי זאלען מעלדען דער וועלט, אז זיי זענען צופרידען פון דער איטאליעני־ שער אקופאציע און בעטען גאט לטובת דעם זיג פון די איטאליענישע סאלדאטען וועלכע ברענגען ברחוב און פרייהייט אין אביסיניען".

ש. איזאקסאן

מעפיסטאפעל לאכט...

וועגען פארשלאג צו פערוועהרען די יודישע שחיטה און וועגען נאך אזעלכע זאכען

פון ישעיה אוגער

הינטער די נגישות און רדיפות אויף יודען, הינטער אלע עקסצעסן, די פיזישע און מאראלישע, וואס זענען געווענדט געגען יודען, הינטער אלע פאליטישע און סאציאלע געשעהענישען, וואס העלפען די פינסטערע כוחות צו געוועלטיגען איבער דער וועלט — הינטער זיי אלע געהט נאך מעפיסטאפעל, דער בלוטיגער דעמאן דער טרויזאמער ציניקער, ער האט א גרעסערן כוח ווי דער אלטער פארצייטיגער אשמדאי מיט די אויסגעשטשירעטע ציין — ער איז מאדערן פון קאפ ביז די פיס. ער איז בעוואפענט מיט דעם מאדערנסטען געוועהר. ער האט נישט, ווי דער אלטער אשמדאי, צו טון מיט א פאר צענדליג טייוולאנימלעך אויף א קליינעם ענגען שטח פון גהינום; ער שטעהט אין א מגע ומשא מיט מיליאנען, ער רעדט צו מיליאנען און אגיטירט מיליאנען, ער האט אין זיין רשות דעם ראדיא און די פרעסע און די פארלאמענטארישע טריבונע, און די אוניווערזיטעט־קאטעדרעס און די מאדערנסטע מיטלען פון פראפאגאנדע, דעם גאנצען טעכנישען אפאראט פון סוגעסטיע און היפנאז, פון בעאיינפלוסונג און מאראלישער אינפוצירונג.

און אין פערשידענע געשטאלטען טרעט ער אויף. אמאל אין דער געשטאלט פון פיהרערס, „דוטשעס" מאכטהאבער, מלוכה־מענער, מיניסטארען, פאליטיקער; און אנ׳אנדערס מאל אין דער געשטאלט פון „פאלקס־דערציהער", געלעהרטע, פראפעסארען, שרייבער, ריכטער און אנדערע „פיהרענדע" פערזענליכקייטען. אויף אלע געביטען, אין אלע צווייגען, אין יעדע ספערע פון מענשליכער טעטיגקייט דרינגט ער אריין.

הינטער אלע געשעהענישען געהט ער נאך טריט ביי טריט. ווי א פויער הינטער דעם אקער־אייזן. אויף בלוטיגע שפורען און לאכט דעמאניש, טייוולאניש, טרויזאם. שוידערליך, ציניש. ער לאכט און הוזסט אפ דערהויפט פון אומגליקליכע, פון פערפאלגטע, פון שוצלאזע, פון מענשען, וואס קארטשען זיך אין ווייטאגען, קומען אום אין נויט און עלענד, געהען אפ מיט בלוט אין קאמף פאר א שטיקעל ברויט, אין קאמף פאר אביסעל רעכט אויף לעבען. פון זיי לאכט ער אפ אכזריותדיג, ציניש, סאדיסטיש, און האט הנאה צוקוקענדיג זיך צו די מאטערנישען און עגוים פון די דאזיגע אומגליקליכע, פון אט די קרבנות פון רעכטלאזיגקייט, בייזוויליגקייט, אונגערעכטיגקייט און אכזריות.

וויר זינד איין טייל פון יענער קראפט.
די שטעטס דאס בייזע וויל און שטעטס דאס בייזע שאפט —

קען מען זאגען אויף די היינטיגע דעמאנען, פאראר־פראזירענדיג מעפיסטאפעלס ווארט אין געטהעס „פויסט".

* * *

ווי שפעטיש און ציניש ער לאכט, דער היינטיגער מעפיסטאפעל! — און ווי דאס טוט וועה, ווי טיף דאס בעליידיגט דאס מענשליכע געפיהל, בפרט ווען עס פעהלען אזוי אויך נישט קיין מאלטרעטירונגען און דערנידערונגען.

אט געהען נאך ארום יודישע סטודענטען מיט נישט־פערהיילטע וואונדען אויף די קעפ, מיט וואונדען פון שארפינקע ראזיר מעסערלעך; עס זיצען נאך דא און דארט אין די קליינע שטעטלעך יודישע הענדלער ווי איינגעשלאסען אין זייערע היימען און דערוועגען זיך נישט צו בעווייזען זיך אויף די מערק, שרעקענדיג זיך פאר א פלוצלונגדיגען „אויסברוך פון פאלקס־צארן" און אין קליינע און גרויסע שטעט ציטערן יודישע סוחרים און קרעמער אריינצוקומען אין זייערע געשעפטן און קראמען מורא האבענדיג פאר א אומגעריכטען אויפרייס, פאר אנאטענטאט אויף זייערע לעבענס — און אין דער בודזשעט קאמיסיע נעהמט מען זיך אן די קריוודע פון די פוילישע יודען אין דייטשלאנד און מען איז שטארק בעזארגט וועגען זייערע פערמעגענס און גלייכצייטיג האט מען טענות צו די פעראנטווארטליכע פאקטארען פאר וואס מען בעמיהט זיך בכלל נישט, אז פוילישע יודען, דאס הייסט איינגעזעסענע פוילישע בירגער זאלען וואס גיכער זיך איבערפעקלען קיין ארץ־ישראל.

כא־כא־כא־כי־כי־כי! — לאכט ציניש — נארליג מעפיסטאפעל: מ׳האט איך געשניטען, יודעלעך דאס לעדער — איז ארויס! דא פאלעסטינו!—

איז שוין דאכט זיך גוט. האָ? — ניין, לאזט ער איך נישט ארויספאהרען אויך און פערשטעלט איך דעם וועג קיין „פאלעסטינא", ווי דער מלאך אקעגען יעקב אבינו׳ן שטעלט ער זיך איך אנטקעגען אין דער געשטאלט פון א פראפעסאר און רעדט אויס אויף יודען וואס איהר ווילט נאר, אז יודען זענען אומדעמאקראטיש, דעספאטיש, טיראניש, גוואלטמענשען, וועלכע ווילען פערניכטען די אראבער און פערכאפען זייער לאנד, און דעריבער ווארענט ער די אראבער אז זיי זאלען „שטעהן אויף דער וואך".

מיר מיינען דא פראפעסאר ריבארסקים ארויסטרעטונגען געגען די יודען, פאר וואס זיי זענען אזוי אומדעמאקראטיש, עגאאיסטיש און דעספאטיש און ווילען נישט צולאזען אז מ׳זאל איינפיהרען א לעגיסלאטיוו־ראט, די אראבער זאלען בעקומען א מעגליכקייט צו „רעגירן" מיט אייער אייגען לאנד, דאכט זיך וואס פאר א שייכות האבען די ענדעקעס צו ארץ ישראל? — וואס געהט זיי אן דאס דאזיגע לאנד?

— וואס פאר א אינטערעס האבען זיי צו שטערען די יודען אויסצוואנדערען אהין? — פערקעהרט, זייער גאנץ פראגראם שטרעבט דאך אייגענטליך צו איין ציל, צו איין אידעאל: אויסצוראטען די יודען, אדער, ווען דאס לאזט זיך נישט אויספיהרען ביי היינטיגען טאג אזוי לייכט, איז לכל החפות ארויסטרייבען זיי פון פוילען, און דא קומט דער פראפעסאר ריבארסקי, א ענדעקישער סטאר און מנהיג, און וויל אויפהעצען די אראבער געגען אונז און אונז דווקא פערהאלטען אין פוילען...

איז דאס נישט א ביטער דעמאניש געלעכטער?— און פיהלט זיך נישט אין דעם כא־כא עפעס ווי א ווארנונג: זעהט, כלאפצי, ווי די יודען ווילען פערכאפען די ממשלה איבער די אראבער, היט זיך, אז זיי זאלען אויך איבער אייך נישט ווערען קיין מושלים און וויסט, וואס איהר האט צו טון...

און אט האט איהר אייך, מעפיסטאפעלס אנ׳אנדער חוזק־שטיקעל, ער לאכט אייך אזוי ציניש־חוצפהדיג אין געזיכט אריין, אזוי שלאנגיש־גיפטיג און טראגט דערביי א מאסקע פון א מאדערנעם געבילדעטען מענשען, פון א וויסענשאפטסמאן.

אין ווארשא האט מען אויפגעפיהרט א אויסגעשפראכען אנטיסעמיטיש שטיק, „חורבן ירושלים" דאס איז א טעאטער־פאבריקאט פון געוועהנליכען סארט, אהן א ליטעראַרישען און קינסטלערישען ווערט. קודם כל, נאטירליך, האט די יודישע עפענטליכקייט, די פרעסע און דאס פובליקום, זיך ארויסגעזאגט געגען דער דאזיגער אנטיסעמיטישער „דראמע", אבער אויך די אלגעמיינע קריטיק האט דורך איהר „איינמעהאלטענקייט" ארויסגעטראטען א גאנץ דייטליכען משפט איבער דעם שטיק.

איז וועמען וואלט דאס געארט, ווען מען גיט אריין דאס דאזיגע שטיק אין ארכיוו אריין און מען מאכט א סוף צו דער גערייצטער דיסקוסיע? — נישט די פוילישע ליטעראטור און נישט די פוילישע טעאטער־קונסט וואלט דערביי חלילה גאר נישט פערלוירען, און דאס יודישע פובליקום וואלט זיך נישט אויפגערעגט און די „נאראָדאָווע" בלעטער וואלטען זיך אויסגערוהט..

קומט אבער מעפיסטאפעל און מאכט פון דער זאך א ביטערן שפאס, ראשית רעדט ער אן דעם טעאטער דירעקטאר, אז מען זאל ווידער נעהמען אויפפיהרען דאס שטיק (מ׳האט עס שוין נעהאט אראפגענומען פון רעפערטואר), און דאן — און דא שטעקט דער גאנצער „וויץ" פון דער זאך — גיט ער א טארקע דעם פראפעסאר זשעלינסקי, דעם בעוואוסטען פארשער אויפ׳ן געביט פון קלאסישען אלטערטום און געוועזענעם מיטארבייטער פון דער יודיש־רוסישער ענציקלאפעדיע (ער האט אויך, ווי מען געדענקט, אראפגעבראכט געבעלסן קיין ווארשא), אז ער זאל זיך אריינמישען אין דעם ענין און דורך זיין אויטאריטעטישען ווארט ראטעווען דעם „חורבן". פראפ. זשעלינסקי האט אנגעשריבען אנ׳ ארטיקעל און דווקא אין דעם אזוי צו זאגען ליבעראלען רעגירונגס־ארגאן, דער „גאזעטא פאלסקא", אין וועלכען ער, דער היסטאריקער, דער אביעקטיווער פארשער, איז אפענהערציג זיך מודה, אז ער האט טאקע שטארק הנאה געהאט פון דעם אנטיסעמיטישען שטיק, נאר וואס רעדן — דער אויטאר, האט פראפ. זשעלינסקי א טעות, האט נישט אויסגענוצט פאר זיין „דראמע" אזא וויכטיגען היסטארישען מקור ווי די משנה, און דאס איז א גרויסער פעהלער. אין צוזאמענהאנג דערמיט פיהרט אויס דער פראפעסאר — און וועגען דעם אייגענטליך געהט עס איהם און דאס איז דער הויפט־ציל פון זיין ארטיקעל — אז עס איז א גליק פאר יודענטום און פאר דער גאנצער וועלט, וואס די יודישע מלוכה אונטערגעגאנגען און די יודען האבען פע זייער זעלבסטשטענדיגקייט, ווארום ווען נישט מען די יודען נאך ביזן היינטיגען טאג זיך גע אין בלוט, ד. ה. אין דעם בלוט פון די „מיריא קרבנות, וואס זיי וואלטען זיכער נאך ביז טאג־טעגליך מקריב געווען אויפן מזבח פון בית המקדש....

איהר פערשטעהט? — אין א צייט פון העכסטער אנטיסעמיטישער שפאנונג, ווען מ קעמפט די יודען מיט פעטארדעס און נאך „ווירקזאמע" מיטלען, ווען אפילו די היילינג די טעאטער־קונסט, שפאנט מען איין אין אנ מיטישען רייט־וועגעלע, האט א בעוואוסטער לעהרער אין פוילען מעהר נישט וואס צו צו „פעווייזען" אין א קורצען צייטונגס־ארט און פאר א אודיטאריום, וואס גארט צו הערען שלעכטס וועגען יודען, אז די „ערפינדער" פון נאציאיזם זענען נישט יודען, נאר גריכען, עס איז א גליק פאר יודען און פאר דער מענ וואס די יודישע מלוכה איז אונטערגעגאנגען איהר פערשטעהט, ווי ציניש — גיפטיג מעפיסט קען לאכען?!....

און דאן דער בלוטיגער חוזק פון דעם דעמאן, זיין רויט געלעכטער איז טריוסקאלאס!!

ווי טרויזאם ער האט אפגעלאכט פון אלעמ קודם כל פון די יודען, נאטירליך. ער האט א טראכט א בלבול אויף זיי, וואס האט זיי ממון און דמים.... ער האט אלזא אנגעהויב „ערנסט", הייסט עס.... און נאכדעם, ווען שוין די יודען גוט „אנגעלערענט" פאר מפלומרשטען פארפרעך, האט ער ארויס פון הינטער די קוליסען דעם אמת׳ן פערפרע 100־פראצענטיגען אריער, וועלכער האט פער די היילינגקייט פון דער קירך, און — האט לאכט אויף א קול, אז א ציטער איז אדורכגע א שוידער האט אדורכגענומען יעדען ערליכען ליך־דענקענדיגען מענש מיט א מענשליך גע און געפיהל, וואו ער זאל נישט געווען זיין, אין בען קולטור־ווינקעל פון דער ערד ער זאל נישט האבען געפונען....

אומעטום מישט זיך מעפיסטאפעל אריין מאכט חוזק פון אלץ און טוט אפ אזעלכע שפ אז עס פערגעהט מענשען און פעלקער אין דער מער ריפ....

אט האט מען אין גענף געזאלט בעשט אז אין דאנציג זאלען פארקומען נייע וואהלען ביי נייע וואהלען וואלט זיכער אדורכגעפאלען נאצי־רעזשים אין דאנציג. און פאר דער דאז בעפעלקערונג וואלט געווארען אביסעל לייכט עטעמען. און עס וואלט סתם געווען א סאטיס ציע פאר דער דעמאקראטיע — א דורכפאל היטלעריזם! — האט אפער אויף דער פערא פון פעלקער־בונד געפעהלט איין שטים אויף צופיהרען דעם בעשלוס — די פוילישע נגב׳עט זיך אונטער מעפיסטאפעל, גיט א פוילישען דעלעגאט פאר דער האנד און לאזט נישט אפגעבען זיין שטים — און דער בעשלוס אדורך און דער נאצי־רעזשים אין דאנציג פירט נאך אויף ס׳ניי....

און עס הי־היקען די דאנציגער מעפיסט און עס פרעהט זיך די גאנצע כנופיא טייוולאני עס טאנצען א ווילדען שדים־טאנץ אלע פינס דעמאנישע כוחות אויף יענער זייט דאנציג אין געשטאלט פון אלערליי שטורם־לייט און מ פיינד. די ערגסטע אויף גאטס ערד....

און אט דערהווארט אונז א נייע איבעראשו די ווירטשאפטליכע לאגע אין פוילען אי נישט אמבעסטען. מיר האבען עס נאר וואס אויך פון אפיציעלער זייט. דער קריזיס לאזט נאך זעהר שטארק פיהלען און פאדערט קרבנות. די יודישע בעפעלקערונג בעקלאגט איז רואינירט און פעראָרימט. זי בעט זיך אז מ׳זאל איהר געבען די מעגליכקייט איינ מען צו זיכערן איהר עקזיסטענץ, בכדי צו קענ קומען די בירגערליכע פליכטען. דאס וואלט גע א גרויסען נוצען דער מלוכה, די מלוכה־פי דער פוילישער ווירטשאפט.

עס איז דא גענוג, וואס אויפצוטון אויף שידענע געביטען, אין יעדען צווייג פון מלוכ בען. עס איז דא וואו אויסצופיהרען רעפארמ און ווי נויטיג זענען ביי אונז רעפארמען! —

לאכט אבער פון דעם אלעם מעפיסט נעהמט ער א שוואכע פרוי, די פרוי פון מארשאלעק פריסטאר און רוימט איהר איין אויער: דו פערנעהם זיך בעסער מיט יו שחיטה, אידער מיט נוצליכע רעפארמען, פאלגט איהם.

האט זי איצט צוגעגרייט, די ליבע פרוי טאר, פארן סיים־פלענום א פראיעקט וועגען ווערען שחיטה אין גאנץ פוילען. און רבנים גוזר תענית. און עס וועט זיין א דיסקוסיע, א וועט שפריצען מיט גאל און גיפט אויף יודען.

און מעפיסטאפעל אין פוילען וועט לאכען, אז ער וועט זיך אזש טרייסלען....

וואס פאר א ענדערונגען וועט אריינטראגען אין ענגלאנד

דער יונגער קעניג עדוארד דער אכטער

יונגען נייעם ענגלישען קעניג עדוארד דעם אכטען, ווייסט מען בכלל נישט קיין סך. און טאקע דעריבער צובלאזט מען און דערהויבט צו דער וויכטיגקייט פון פאליטישע ארגומענטען פערשידענע צווייטראנגיגע געשעהענישען פון דער פערגאנגענהייט פון פרינץ אף וועלס. צוליב דעם למשל, וואס עדוארד דער אכטער בעהערשט גוט די דייטשע שפראך און האט אויסגעדריקט די מיינונג, אז מען דארף די קריגס פערגאנגענהייט בעגראבען און אויסשטרעקען א האנד צו דייטשלאנד, האט מען אין איהם געוואלט זעהען א פריינד פון דייטשלאנד און קאנצלער היטלער. און אזוי ווי ער האט זיך זעלטען בעוויזען אין זיין לאזשע אין פארלאמענט האט מען דערין געוואלט זעהען א קריטיק פון דער פארלאמענטארישער פראצעדור, און דעריבער איז אויך פערשטענדליך די עטיקעט פון א אנהענגער פון פאשיזם, וואס מען האט איהם אנגעקלעפט.

אויפ׳ן פאליטישען פרצוף פון יונגען קעניג ווארפט מעהר ליכט צוויי געשעהענישען פון זיין לעבען נאך אלס פרינץ אף וועלס. ווען ער האט מיט א פאר יאהר צוריק געמאכט א רייזע איבער די ענגלישע אינדוסטריע קרייזען, וואס האבען שטארק געליטען צוליב׳ן קריזיס האבען איהם די בירגערמייסטערס ארומגעפיהרט איבער די שטאט־טיילען, וועלכע זענען געווען פערהעלטניסמעסיג ווייניגער רואינירט און רייכער. דער פרינץ האט זיך גאנץ געשיקט ארויסגעדרעהט פון אונטער דער אפוטראפוס פון די בירגערמייסטערס און צוזאמען מיט די זשורנאליסטען האט ער זיך צוגעקוקט צו דעם, וואס עס קומט פאר הינטער די קוליסען פון דער אמת׳ער נישט געפעלשטער נויט.

א צווייט כאראקטעריסטיש געשעהעניש איז געווען דאס אויסארבייטען דורכ׳ן פרינץ מיט דער הילף פון ארכיטעקטען א פלאן צו צושטערען די אזוי־גערופענע ארבייטער נארעס אין צפון־מזרח׳דיגען טייל פון ענגלאנד און אויסצובויען נייע היגיענישע הייזער. דער פלאן איז צוגעשטעלט געווארען דער רעגירונג, וועלכע האט אבער אנערקענט, אז ער איז צו קאסטשפיליג און גלייכצייטיג צו ראדיקאל.

די דאזיגע ביידע פאקטען זאגען עדות וועגען דעם אז דעם קעניג עדוארד דעם אכטען פערבינדט גארנישט מיט דער רעגירונג, וועלכע האט אין אנהויב פון איהר אמטירען ערקלערט, אז דאס אונטערנעהמען עפענטליכע ארבייטען האלט זי פאר א ריזיקירטען עקספערימענט, וועלכע האט אפגעווארפען לאיד דזשארזש׳ס אזוי גערופענעם „ניו־דיל" פלאן, און האט ערשט אונטער׳ן דרוק פון דער עפענטליכער מיינונג זיך דעצידירט צו בעשטימען פערהעלטניסמעסיג נישט גרויסע קרעדיטען אויף אנצוהויבען עפענטליכע ארבייטען.

עדוארד דער אכטער איז נישט קיין אנהענגער פון רעטאריק און פון קאמיסיעס, וואס בעראטען זיך יאהרען לאנג. ווי עס האט בעוויזען די ערשטע וואך פון זיין הערשען, איז דאס א מענש וואס איז בעלעבט מיט כמעט א נערוועזער דראנג צו טעטיגער אקציע. עס איז נישט קיין סוד, אז די מלוכה מענער וואס זענען אלט געווארען ביים פיהרען די מלוכה־מאשין, ווי באלדווין, האבען שטארק מורא פאר זייער גורל.

באלדווינס פרעסטיזש איז שטארק געפאלען נאכ׳ן טויט פון קעניג דזשארדזש די רעקאנסטרוקציע פון קאבינעט וועגען וועלכען מען האט גערעדט בסוד בעת די חגאות, איז שוין היינט א זיכערע זאך. און עדוארד דער אכטער וועט איצט קענען אויסנוצען זיין גאנצען איינפלוס און פריוויליגיע פון דער קרוין, בכדי צו געבען דער נייער רעגירונג דעם פאליטיש־געזעלשאפטליכען כאראקטער, וואס איז איהם אמנאהענסטען.

ווער וועט קומען איצט צו דער מאכט? באלדווין און מאקדאנאלד זענען אויסגענוצט און אפגעשפילט. מען פערזיכערט, אז דער קעניג זעהט א מוסטער פון א דרייסטען און ענערגישען פאליטיקער־רעאליסט אין דעם געוועזענעם אויסערן מיניסטער, סער האאר. עס זעהט אויך אויס, אז אידענס נצחון, אלס לייטער פון דער ענגלישער אויסערן פאליטיק שטעהט אונטער א פראגע צייכען. עס דוכט זיך, אז עדוארד דער אכטער האט נישט קיין גרויסען צוטרוי צו דער פראגע פעלקער־בונד פאליטיק, וואס ווערט רעפרעזענטירט דורך אידענען און ער סימפאטיזירט גיכער מיט די פאליטיקער אימפעריאליסטען, וואס זעהען א סכנה אין דער דערנעהנטערונג פון ענגלאנד צום קאנטינענט. דער אונפערבעסערליכער אפטימיסט לאיד דזשארזש טרייסט זיך מיט דער האפנונג צו געווינען דעם קעניג פאר זיין ווירטשאפטליכען פלאן און דעם פראיעקט פון א איבערפארכייאישען אימפעריאלען ראט.

אבער ביי דער איבערגרופירונג פון די פאליטישע כוחות וועט זיך ערשט ארויסווייזען, צי דער קעניג, וואס ווייזט ארויס אזוי ענטשידענע סימפאטיעס און אנטיפאטיעס וועט האבען גענוג קראפט, בכדי צו פערווירקליכען זיינע קאנצעפציעס, ביז איצט איז אייגענטליך דער נייער קעניג נישט ארויס געטרעטען אקטיוו אויף דער פאליטישער ארענע.

דאס פנים פון עדוארד דעם אכטען אויף די נייע און פריהערדיגע פאטאגראפיעס האט נאך נישט קיין בעשטימטען אויסדרוק, מיט וועלכען עס האבען זיך אויסגעצייכענט די פאטאגראפיעס פון קעניג דזשארזש דעם פינפטען אין דעמזעלבען עלטער פון 40 יאהר. די כלומרשט יוגענדליכע סילועטקע פון קעניג, בעווייזט אונז אבער שטריכען פון דענערוויזירונג און פערעלטערטקייט. א מידיגקייט, אסימעטרישע פארם פון די אויגען, פעסימיסטישער אויסדרוק פון מויל, נישט קוקענדיג אויף דעם שאבלאנענדיגען שמייכעל, די נישט בעשטימטע צייכענונג פון אזאל פון פנים. אלץ צוזאמען איז דאס נישט קיין פנים פון א מענש וועמען די נאטור האט געגעבען א זעלבסטזיכערקייט און גלייכגעוויכט, און אויך נישט דאס פנים פון א פאליטיקער, וואס איז פעהיג צו א דעצידירטער אקציע.

די פראגע ווי אזוי עס וועט זיך אויסדריקען די טעטיגקייט פון עדוארד דעם אכטען, צי שטארק עס וועלען זיינע איינפלוסען, וואס פאר א טעמפא פון דער קעניגליכער אקציע? — דאס אלץ איז נאך א סוד פאר דער עפענטליכקייט און פאר די פאליטישע קרייזען.

Dr. med. Trepman
ספעציאליסט פאר טריפער, סיפיליס
הויט־קראנקהייטען,
בעהאנדלונג פון מענער־שוואכע.
זאווראדזקא 6, טעל. 34-12
נעהמט אן פון 8—11 פארמ. און פון 6—9
ספעציעלער ווארטע־זאל פאר פרויען.

מאנארכיזם אין אייראפא

פון לעאָ קעניג

...ס טהר די אייראָפּעאישע פעלקער, איבער... ...ייערע מעכטיגע מיטעלע קלאַסען קוקען זיך ...ר פערשידענע הינטיגע דיקטאַטאָרס און ...מעשים טובים, אלץ מעהר מאָנאַרכיסטיש ...יי טעשטימט.

...דער הנחה מחז, דוכט מיר, קומען יעדער ...וויכער אָביעקטיווער בעאָבאַכטער פון די ...מאַציאַל - פּסיכאָלאָגישע טענדענצען, שטי... און מאַניפעסטאַציעס אין אייראָפּע.

...ראָפּע האָט שוין פערזוכט דעם טעם פון דיק... ...און דיקטאַטאָרשיפּס, און די שטימונג צווי... ...פעלקער איז איצט גוייזט אויס: מיר האָבען ...האָט געגונג פון די טייערע מציאות. די ...ען" קאָסטען אונז צו טייער, און קענען אונז ...פיל טייערער קאָסטען.

...מוסאָליניס און נאַציס האָבען שוין אָנ... ...בעוויזען זייערע אמת'ע פּנים'ער. זייערע ...טעאַטראַלישע און יאַקאָבי אידעאַליסטישע ...פאַלען אראָפּ, און מען זעהט שוין בלויז ...טאַל ציניש מיליטאַריזם. און די שטימונג ...די אייראָפּעאישע הערשענדע שיכטען איז, ...ען „די לייט" צופיל נישט טרויען, אויסער... ...אין א גויט. זיי נעהען צו ווייט, צו האַמטענע ...שלומפּערט. און זיי נעהמען אויף זיך צו... ...ון דאָך די הויפּט-אויפגאַבע און זאָרג פון ...אייראָפּעאישער דיפּלאָמאַטיע (און פונם פעל... ...) איצט, ווי אָט די דיקטאַטאָרס אפּיסעל ...צוזימען און מעסיגען, זיי זאָלען צו ווייט ...פערפאָהרען.

...ום אָט די פאַרעוועגע מושלים קענען דאָך ...יט פערפאָהרען (וועלענדיג מיט מיליטאַריס... ...גלאָריע פערדעקען זייער מאַנגעל פון וועל... ...איז קאָנסטרוקטיווער פּאָליטיק), אַז אייראָפּע ...ין נישט האָבען וואָגהין צוריקצוגעהן.

...צע... איצט פאַר אין אייראָפּע א מין רענעסאַנס ...בנען...אַליזם?

...די פראַגע ווערט לעצטענס אָפט דעבאַטירט ...טנסטער אייראָפּעאישער פּרעסע, און מיט... ...ווערט זי פּאָזיטיוו פערענטפערט. עס קען קיין ספק נישט זיין, אַז דער איצטיגער גרויסער און אויפריכטיגער וועלט - אינטערעס צו ענגלאַנד, איז נישט נאָר אַטריבוט צו ענגלאַנד'ס מאַכט, נאָר איז אויך א זעהר סימפּטאָמאַטישע, הגם אומדירעקטע, מאַניפעסטאַציע פון די נייע ראָיאַליסטישע שטימונגען און טענדענצען אין אייראָפּע.

א סך פאַשיסטישע און ערב פאַשיסטישע לענדער זעהען פשוט איצט מקנא ענגלאַנד, פאַר וואָס זי קען זיך אַזוי פּראַכטפול פּאַטריאַטיש בעגעהן אָהן „דיקטאַטאָרס" און „פיהרערס"... עס קען דער־היבער אויך קיין ספק נישט זיין, אַז אפילו די אייראָפּעאישע קאָנסערוואַטיווע שיכטען, וועלכע האָבען זיך אָנגעכאַפּט אין פאַשיזם ווי אין „א רעטונג און אויסלייזונג" קוקען איצט אריבער צו ענגלאַנד און איהר קאָנסטיטוציאָנעלער מאָנאַרכיע, ווי צו א אידעאַל. זיי ווייסען שוין, ווי נישט פּראַגמ־וואַרטליך — דעספּאָטיש עס זענען זייערע יאַקאָבי „דעמאָקראַטישע" דיקטאַטאָרס, וועלכע האַלטען זיך אין איין דעמאַגאָגיש בעריהמען מיט זייער פאָלקס - אָפּשטאַמונג. אָט די זעלבסט-געקרוינטע „פאָלקס-פיהרער" און זייערע ווילדע קליקעס, ליגען זיי שוין גוט אין טעם. „ווי דעמאָקראַטיש און פשוט מענשליך ווירקט א ענגלישער קעניגליכער פּרינץ אין פערגלייך מיט די פאַשיסטישע מושלים און סאַטראַפּען, וועלכע שטאַמען פון פאָלק, און האָבען פערראַטען דאָס פאָלק" — אַזוי טראַכטען איצט מסתמא מיליאָנען בירגער (אויב מען קאָן זיי שוין רופען בירגער) אין די פאַשיסטישע לענדער.

זיי ווייסען שוין וואָס עס הייסט „ווען א קנעכט ווערט א מלך".

און ס'איז חעריבער נאָר קיין וואונדער נישט, וואָס ענגלאַנד איז איצט זייער אידעאַל.

מען קאָן זאָגען דערפאַר, אַז אייראָפּע ווערט איצט פיל ראָיאַליסטישער ווי זי איז געוועזען איידער די מוסאָליניס און די היטלערס האָבען פערכאַפּט די מאַכט, און זענען געוואָרען „עבדים מושלים".

אין גריכענלאַנד האָבען מיר שוין א מאָ־נאַרכיע; אין עסטרייך רעדט מען שטאַרק איצט וועגען א מאָנאַרכיע, און ס'איז זעהר מעגליך, אַז ס'איז נישט ווייט די צייט, ווען מען וועט אויך אין איטאַליען און דייטשלאַנד אָנהויבען רעדען וועגען מאָנאַרכיע.

מוסאָליני'ס מלחמה אין אַביסיניען האָט דאָך שוין פּאָפּולער געמאַכט דעם איטאַליענישען קעניג, און וואָס וועט זיין, אַז מוסאָליני וועט נאָך די מלחמה פערשפּילען?

אויב די איצטיגע אייראָפּעאישע פּאָליטיק, וועט זיך ענטוויקלען מעהר וועניגער נאָרמאַל און רעאַל, און נישט קאַטאַסטראָפאַל — דורך רעוואָלוציעס און דורך א נייער וועלט־מלחמה וועלען וואַהרשייני־ליך אָט די ראָיאַליסטישע טענדענצען און שטי־מונגען נאָך שטאַרקער ווערען.

און ס'קאָן זיין, אַז אָט די נייע ראָיאַליסטישע טענדענצען, וועלען אונז ראַטעווען פון א נייער דאָס מאָל פאַשיסטישער וועלט־מלחמה.

און אַז די איצטיגע שטאַרקע ראָיאַליסטישע בעוועגונגען און שטימונגען אין אייראָפּע, זענען הויפּטזעכליך א סאָציאַל פּסיכאָלאָגישע רעאַקציע געגען דעם צעיושעטען פאַשיזם און די אונפעראַנט־וואָרטליכע דיקטאַטאָרס איז שוין א סך מאָל געזאָגט געוואָרען: די הערשענדע מיטעלע קלאַסען און זייער אינטעליגענץ, זענען איצט פיל סאָציאַליסטישער גע־שטימט, ווייל זיי זעהן, אַז די פאַשיסטישע דיק־טאַטאָרס מוזען פיהרען צו א נייער וועלט־מלחמה; און די גרויסע מאַסען, וועלכע האָבען זיך ביז איצט טעקוויקט און געצאַצקעט מיט דער „פאָלקס־אָפּשטאַ־מונג" פון זייערע דיקטאַטאָרס, הייבען שוין אָן פיהלען און איינזעהן, אַז די עכטסטע רעספּעקטען זע־נען די פאַרעוועגיו מושלים.

ציגיינער-לידער

א פאָלקסליד

צו אונזער וואָגען,
צו אונזער פוהר,
איז א פערד א גראָהער
צוגעבונדען.

טו א קוק און זעה,
דו מיין נאַרישע;
סאַראַ קראַפט איך וויין.
סאַראַ העלדישקייט!

אויף א גנבה געהען מיר,
קיין שום מורה האָבען מיר,
פון דער גנבה ברענגען מיר
אוצרות האָב און גוטס.

אין אָרטעל

אין ציגיינערשען אָרטעל
אַרבייט איך צופרידען.
כ'שלאָנדער זיך נישט מעהר אַרום
איבער די ירידין.

פריהער בין איך מיר אין פעלד
געווען א וואָגלער,
איצט בין איך אין „פישטשעפּראָם"
א רויטער שלאָגלער.

לעבען זאָלסטו מיין אָרטעל
לאַנגע, שטאַרקע יאָהרען.
ס'האָט די פלאַמענדיגע אַרבייט
מיר אויפסני געבאָרען!

פון ציגיינעריש: ש. קאַהאַן

מיינע ערשטע בעגעגענישען

(מיין צווייטער וויזיט אין פעטערבורג)

(זכרונות) • פון ד"ר ח. זשיטלאָווסקי

...פעטערבורג האָט דעמאָלט געשטודירט מיינע ...בעקאַנטע פון וויטעבסק, א קריסטין, ווישינ־ ...אַנ'אינטימע פריינדין פון די דוכאָוויטשעס ...לאַכאָווס, א זעלטען־סימפּאַטישע פרוי, וואָס ...טראָגען אויף איהרע אַקסלען א היבש ביסעל ...לעבענס - פעקלעך, עס האָבען אָבער פון ...תמיד אַרויסגעשיינט שטראַהלען פון פרייד, ...שלוסט און ליבע צו יעדען מענשען.

...יך האָב איהר נעדאַרפט איבערגעבען גריסען ...איהרע וויטעבסקער פריינט. און זי האָט מיך ...גענאַרפט צונויפפיהרען מיט דעם סטודענט ...ווצקי, א „נאַראָדאָוואָליעץ". צו ווענען קאָ־ ...ט מיך געגעבען א רעקאָמענדאַציע, פון איהר ...יך אויך געהאַפט אַריינגעפיהרט צו ווערען אין ...ייז פון דער סטודענטישער יוגענט. וועלכע ...ט נאָך בעטראַכט פאַר דעם וויכטיגסטען, אויב ...עם איינציגען קרייז, וואָס איז דורכגעדרונגען ...סאָציאַל רעוואָלוציאָנערע אידעאַלען און וואָס ...טצו די רעקרוטען צו דער „נאַראָדאָוואָלישער"

...צווייטער וויזיט אין פעטערבורג איז דעריבער ...צו איהר, אין אַנ'אַוונט האָב איך זי בעזוכט ...טאַקע אָנגעטראָפען אין דעם גרויסען צי־ ...היבש ביסעל סטודענטען און סטודענט ...ווישינסקאַיאַ האָט זיך זעהר דערפרייט מיט די ...האָט מיך פאָרגעשטעלט פער דעם עולם ...איינגעלאַדען צום טיי־טיש, דאָס איז נישט ...עלכער עס איז קרייזעל, ווי איך האָב פריי־ ...מינט. טאַקע באמת נאָר בעקאַנטע וואָס זענען ...פגעקומען צו א גלעזעל טיי.

...בין פערבליבען אויף דעם גאַנצען אָוונט ...זיך צוגעהערט צו די געשפּרעכען, אויך ...מיך געוואונדערט וואָס אין זיי האָט זיך ...דורכגעוואָרפען קיין רמז אויף „פּאָליטיק", ...לוציע" און אַלע יענע פראַגען וואָס זענען ...ען מיט זיי און אין וועלכע עס האָט זיך ...אונזער יוגענט אין דער פּראָווינץ. איך האָב ...שום אופן נישט געקאָנט ערקלערען דורך א ...קאַטיווען צוריקהאַלט אין דעם בייזיין פון ...ען, ווי איך האָב דערמיט געפּרובט זיך ער־ ...די פערשוויגענקייט אין פּאָליטישע ענינים ...סטודענטען ליאַכאָווסקים. ווישינסקאַיאַ האָט ...געקענט און געוואוסט, אַז איך בין אַנ' ...ער". אפילו נישט קיין רמז פון קריטיק אויף ...רעאַקציאָנערער רעגירונג און רעאַקציאָנערער ...וואָס האָט גראָד אין יענעם הערבסט און ווינ... ...בעזונדערס הוצפּהדיג פאַנאַנדערגעבראַוזט ...הויפּטשטאָט, האָט זיך דורכגעטראָגען אין ...געשפּרעך.

...וואָס האָט מען גערעדט? וואָס האָט די ...טישע יוגענט בעזונדערס געאינטערע־ ...— א חוץ מסתמא, פראַגען וועגען דעם פער... ...לעבען און שטודירען — איך געדענק ...נישט טענוי — האָט דער געשפּרעך, ווי אַרום ...מראַל־אַקס, זיך געדרעהט אַרום דער אָפּערא ...טעאַטער, עם זענען אין יענעם סעזאָן געגאַנ... ...רובינשטיינס „דעמאָן", אי טשאַיקאָווסקיס ...", אי מוסאָרגסקיס „כאָוואַנשטשינאַ", די ...לאַסישע ניט־רוסישע אָפּעראַס זענען אפילו ...מאַהנט געוואָרען, א פּאָר אַריעס פון די רו־סישע אָפּעראַס זענען אויך געזונגען געוואָרען, און נישט שלעכט. איך האָב זיך אויך דערוואוסט אַז סטי־דענטען און אפילו סטודענטקעס פלעגען פון צוויי א זייגער ביינאַכט אָן שטעהן אין גרויסע מחנות ביי דער בילעט קאַסע פון דער אָפּערא אָדער פון דעם טעאַ־טער, וואַרטענדיג ביז זי וועט זיך עפענען אין דער פריה, כדי זיך א לאָז צו טון אין געלויף צום פענס־טערל און קריגען א בילעט.

א גאַנץ נייע ספערע פון גייסטיגע אינטערעסען האָט געהערשט ביי אָט דער יוגענט שפּעטער בין איך אַביסעל מעהר בעקאַנט געוואָרען מיט אָט דער ספערע אויך א דאַנק די יונגע ליאַכאָווסקים, קלאָר און בולט האָט זיך אַרויסגעוויזען דער פאַקט און אין די סטו־דענטישע קרייזען איז פאָרגעקומען א גייסטיגער א־בערבראָך, נייע שטרעמונגען און שטימונגען זענען געוואָרען די באַלעבאַטים איבער זייערע מוחות און הערצער, איך וויל דאָ געבען א קורצען איבערבליק איבער זיי, ווייל אויך אויף מיין גייסטיגער ענטוויק־לונג האָבען זיי געהאַט א ווירקונג. הגם איך בין גע־ווען פיינטליך צו זיי, און פיינטליך בין איך געוועזען דערפאַר ווייל זיי אַלע האָט אַרומגענומען איין־איינ־ציגער כאַראַקטער־שטריך: דער אָפּקעהר פון דעם רע־וואָלוציאָנערען קאַמף בכלל, פון דעם טעראָריסטישען קאַמף בפרט.

אין דער ערשטער ליניע איז דאָס געווען א צו־ריקקעהר צו דעם עסטעטיזם, צו דעם קולט פון קינסט לעריש שאַפען און צו הנאות, וואָס די קונסט גיט דער מענשליכער נשמה. עס איז פונקט ווי מען וואָלט זיך צוריקגעקעהרט צו די פערציגער און פופציגער יאָהרען פון דעם פאָריגען יאָהרהונדערט, מיט זיי־ער בוקען זיך פאַר שענקייט צוליב שענקייט, עס איז פונקט ווי דער גאַנצער קאַמף, וואָס די זעכציגער יאָה־רען, מיט די טשערנישעווסקיס, דאָבראָליובאָווס און פּיסאַרעווס, האָבען געפיהרט אַנטקעגען יענעם איינ־זייטיגען אַנטי־סאָציאַלען אַנטי־פּאָליטישען און אַנטי־ רעוואָלוציאָנערען קולט, וואָלט מיט אַמאָל אָפּ געווישט געוואָרען פון דער יוגענטס געדעכעניש.

די זיבעציגער יאָהרען האָבען, אונטער מיכאי־לאָווסקים גייסטיגער פיהרונג, פערריכט די אַנדערע איינזייטיגקייט, אין וועלכער די זעכציגער יאָהרען זע־נען אַריינגעפאַלען, קונסט און שענקייט זענען ווי־דער דערהויבען געוואָרען צו דער מדרגה פון כשר'ע מענשליכע אידעאַלען, מען האָט אָבער געפאָדערט אַז די עסטעטישע אידעאַלען פון שענקייט זאָלען האַר־מאָניש געהן האַנטראָן־האַנט מיט די אידעאַלען פון דעם טעאָרעטישען אמת, און די אידעאַלען פון דעם עטישען יושר, אָט דער סינטעז איז ווידער צעשפּרונ־גען געוואָרען ביי דער יוגענט פון די אַכציגער יאָהרען.

ביי א גרויסען טייל פון זיי האָט די עסטעטיק ווידער פערנומען דעם דאָמינירענדיגען פּלאַץ פון אַנ אַליין־הערשערין, אין איהר ענטוויקלונג האָט אָט די ריכטונג זיך דערנעהנט צו דעם אַפּאַריזם, אויב פּיסאַ־רעוו האָט געלערנט אַז „א פּאָר שטיוועל זענען העכער אידער פּושקין", האָט דאָס איצטער געהייסען אַז „אַן אמת גוט געראָטענער שיך איז א סך וויכטי־גער ווי די סאָציאַלע רעוואָלוציע".

מיטיאַ לאַכאָווסקי איז געווען א בולטער טיפּ פון אָט דעם נייעם דור, ער איז געווען א זעהר קלו־גער געבילדעטער מענש און מיט א צאַרטער פּאָ־עטישער נשמה, איך בין חושד אַז ער האָט בעהאַל־טענערהייט געשריבען שירים. פלעג איך אָנהויבען רעדען מיט איהם וועגען דער „הויפּטזאַך": וועגען רעוואָלוציאָנערע, פּאָליטישע, סאָציאַלע ענינים טע־עטישע פּראָבלעמען, וואָס זענען דירעקט פערבונ־דען מיט זיי, פלעגט ער זיצען א פערשוויגענער. כמעט ווי א דערשלאָגענער, אָבער ווי נאָר דער געשפּרעך פלעגט אַרויפקומען אויף ליטעראַטור און פּאָעזיע, פלעגט ער ווערען א גאַנץ אַנדער מיטיאַ. ער האָט געהאַט א טייערען זכרון פאַר פּאָעטישע שאַפונגען און פלעגט קענען דעקלאַמירען לאַנגע פּאָעמעס אויף אויסענווייניג. און נישט נאָר נעגראַמטע אויך פון דער קינסטלערישער פּראָזע האָט זיין זכרון אויפגע־זאַמעלט און געהיט רייכע אוצרות, אַזוי פלעגט ער קאָנען ציטירען גאַנצע זייטלעך פון לערמאָנטאָווס „העלד פון אונזער צייט", עס איז געווען אַנ'אמתער געַנוס צו הערען איהם. און עס פלעגט ווערען פּסי־כאָלאָגיש פערשטענדליך, ווי אַזוי א נשמה קאָן זיך אינגאַנצען אַריינטון אין עסטעטישע איבערלעבונגען און ווערען אָנגעפילט מיט זיי ביז צום ראַנד.

פּסיכאָלאָגיש האָב איך זיך אויסגעלערנט דאָס צו פערשטעהן און מיטצופיהלען; אָבער טעאָרעטיש האָב איך מיך נישט געקאָנט אונטערגעבען דעם ריינעם עסטעטיציזם, ווי איהך קאָן דאָס נאָך עד היום נישט. פלעגען מיר מיט מיטיאַ'ן נישט זעלטען דיסקוטירען אויף אָט דער איביגער טעמע, קיין גרויסער לאָגי־שער טעאָרעטיקער איז מיטיאַ נישט געווען, אָבער ער האָט פערמאָגט א שאַרפען וויץ, וואָס פלעגט אָפט טאַקע זיך אַריינשניידען אין א וועלכען־עס איז שוואַ־כען פונקט פון מיין אַרגומענטאַציע, אָדער ער פלעגט אָפּשניידען דעם געשפּרעך מיט ציטירען א וועלכען־עס־איז שיר, וואָס האָט געדאַרפט אויסדריי־קען דעם ענטפער אויף דער אויפגעהויבענער שאלה, איינמאָל געדענק איך, האָט ער פערענדיגט א שיר, וואָס האָט זיך אָנגעהויבען מיט די ווערטער:

„זוויאָזדי פּרעקראַסניאַ,
זוויאָזדי אַלמאַזניאַ
נאַשעפּטאַלי צוויעטאַם
סקאַזקי טשודניאַיי.

(פּרעכטיגע שטערן, דימענטענע שטערן האָבען גע סוד'עט די בלומען וואונדערשעהנע מעשיות).

און ס'איז אַוועק, און ס'איז אַוועק: סטראָפע נאָך סטראָפע, בילד נאָך בילד, וואויל־קלאַנג נאָך וואויל־קלאַנג אין א היבש שעהנעם אַרכיטעקטאָרי־שען אויפבוי.

— ווערמעס איז דאָס? — האָב איך געפרעגט.

— פאַפאַנאָווס, נאָך נישט געהערט דעם נאָמען?

— האָט ער צוריקגעפרעגט מיט אַנ'איראָנישען אויס־דרוק אין זיינע גרויסע, קלוגע גראָהע אויגען.

דעם נאָמען פון אָט דעם יונגען רוסישען דיכטער וועלכער האָט ערשט אין יענעם ווינטער גענומען ווע־רען בעליבט ביי דער יוגענט. האָב איך טאַקע נאָך קיינמאָל פריהער נישט געהערט, זיין פּאָעמע (ווי אויך די אַנדערע, מיט וועלכע איך בין שפּעטער בע־קאַנט געוואָרען) האָט באמת געקאָנט דינען ווי די פערקערפּערונג פון דעם ריינעם עסטעטיציזם, איני־האַלט? — עס איז פאַר מיר נישט געווען וואָס אָנ־צוטאַפּען, אָבער די קינסטלעריש - שעהנע פאָרם, די בילדער און שטימונגען, וואָס האָבען איינעם אַריינ־געבראַכט אין א פּאָעטישען היפּנאָז, זענען באמת געווען בעצויבערנדיג.

אַזאַ פּאָעזיע האָט זיך בשום אופן נישט געקאָנט אַריינפּאַסען אין דעם מיכאַילאָווסקין סינטעז, וואו שענקייט, אמת און יושר האָבען געדאַרפט געהן האַנטראָן־האַנט, דורכדרינגענדיג איינס ס'אַנדערע. דאָ איז געווען א „יוצא דופן", די ריינע, שעהנע פאָרם האָט געקעמפט פאַר א זעלבסטשטענדיגען אַבּ־סאָלוט אומאָפּהענגיגען פּלאַץ אין דער וועלט פון די מענשליכע אידעאַלען.

האַנטראָן־האַנט מיט אָט דעם ריינעם עסטעטי־ציזם איז ביי דער יוגענט געגאַנגען נאָך אַנ'אַנדער גייסטיגע שטרעמונג דואַליסטיש - מעטאַפיזי־שע. און אויך דאָס איז געווען אַנ'אָפּקעהר פון יע־נער גייסטיגער וועלט, וואָס האָט אין די זיבעציגער יאָהרען געהערשט ביי דער יוגענט — די וועלט פון דעם עמפּיריש־וויסענשאַפטליכען געדאַנק, וואָס האָט זיין פילאָזאָפישע דערגענצונג געזוכט אָדער אין דעם מאַטעריאַליזם — זעהר זעלטען — אָדער אין דער אַזוי־אָנגערופענער „וויסענשאַפטלי־כער פילאָזאָפיע" אָהדער אין דער אָהער יענער אַרט פון א קאַנטישען קריטיציזם, וואָס האָט געלייקענט אַז דער מענשליכער שכל זאָל זיין ביכולת אַריינצו־דרינגען אין דעם „עצם תוך" פון דעם וועלט־בעשאַף, די יוגענט פון די אַכציגער יאָהרען, וועגען וועל־כער איך רעד דאָ, האָט אויף וויפיל זי האָט זיך אינ־טערעסירט מיט פילאָזאָפישע פראַגען, דווקא געוואָלט זיך דורכרייסען גראָד צו יענעם פערבאָרגענעם תוך. געדאַרפט האָט זי דאָס, כדי אויסצוגעפינען דעם אמתן — דעם אַבסאָלוט אמתדיגן אמת'ן — זין פון דער וועלט, זי האָט דעם גאַנצען וועלט־בעשאַף גע־שלעפּט פאַר דעם קאָלנער צו דעם כסא המשפּט פון איהר איינענעם שכל און געפאָדערט פון איהם — פון דעם וועלט־בעשאַף, מיין איך — ער זאָל איהר בעווייזען זיין „פּראַוואָזשיטעלסטוואָ", זיין „וואַוי־נונג־רעכט" אויף דער וועלט ווייל פון אָט דעם „פּראַ וואָזשיטעלסטוואָ" איז אָפּגעהאַנגען, ווי זי האָט גע־גלויבט, איהר איינענע בערעכטיגונג אַרומצושפּרייטען א לעבעדיגע אונטער דער זון, די הערשענדיגע פי־לאָזאָפישע ריכטונג איז ביי אָט דער יוגענט געווא־רען די פּעסימיסטישע. נאָך קיינמאָל האָט מען אין רוסלאַנד נישט געשטודירט מיט אַזאַ התמדה די ווערק פון א שאָפּענהאַוער, און א עדוואַרד האַרטמאַן, ווי גראָד אין יענער צייט, און עס פלעגט גראָד אויסקו־מען אַזוי, אַז די גאָר ריינע, איינזייטיגע עסטעטען זענען אין דערזעלבער צייט געווען אָנהענגער פון דעם שאַרפסטען פּעסימיסטישען וועלט־ און לעבענס־בענעהם.

—X—

געשיכטע פון יודען אין לאדז

די אינערליכע ארגאניזאציע און מאטעריעלע לאגע פון די יודישע וועבערס

פון ד״ר פ. פרידמאן

(נאכדרוק פארבאטען)

די אלע אבער געבראכטע סטאטיסטיקעס, מכוח דער ענטוויקלונג פון דער וועבעריי ביי יודען, גיבען אונז נאך נישט קיין פולשטענדיג בילד: מיר ווייסען נישט פון די סטאטיסטיקעס וויפיל פון די יודישע וועבערס און פאבריקאנטען האבען פאקטיש אליין געארבייט אויף זייערע ווארשטאטען און וויפיל עס האבען געפירט נאר די קאמערץ זייט פון דער אונטער נעהמונג, צונעהמענדיג צו דער טעכנישער ליטונג מייסטערס, אויך די ארכיוואלע מאטעריאלען גיבען אונז אויך קיין תשובה נישט אויף דער שאלה. ווי אזוי עס האט אויסגעזעהן די אינערליכע ארגאני־זאציע פון די דאזיגע יודישע וועבעריען: מיר ווייסען נישט וויפיל אונטערנעהמונגען זענען געווען מעבא ניזירט און וויפיל עס האבען באזירט אויף האנד־ארבייט; מיר ווייסען אויך נישט צי אין די גרעסערע אנשטאלטען האט מען אין א בעדייטענדיגער צאהל אנגאזשירט ארבייטערס, פיהרענדיג די פראדוקציע לויטן האנד־ארבייטס, אדער פאבריקס סיסטעם, צי עס האט איבערגעוואויגען ארגאניזאציאנעל דער לוין סיסטעם. בכל האופן אבער איז בעוואוסט אז אין אר זעלכע אונטערנעהמונגען אין וועלכע, למשל אויף 19 בעשעפטיגטע מאן, זענען געווען אויש גאנצע 8 מייסטערס האט די פראדוקציע באזירט אויף די פרינ ציפען פון באלובטיצטווא־ארבייט, אין מאנכע אנ־שטאלטען שטויסען מיר זיך אן אויף זעהר אינטערע סאנטע קאמבינאציעס פון פערשידענע פראדוקציע־סיסטעמען.

פאלגענדיגער פאקט בעלייכט אונז אביסעל דעם דאזיגען ענין: אין 1859 טראגט א. פרידמאן אריין א בקשה, אז עס זאל איהם ערלויבט ווערען צו וואוי נען אין עקסטערעוויר, אלס סמך צו זיין בקשה גיט ער אן, אז זייט 1 יאהר פיהרט ער „א בעדייטענדי־גע פאבריק פון וואל און ביגוועל־אויסארבייטונגען פון 15 ווארשטאטען, אין וועלכער ער בעשעפטיגט ביז 30 מאן“, צו פרידמאנס בקשה האט זיך דער לאדזער מאגיסטראט נישט גינסטיג בעצויגען און זיין מיינונג איז געווען, אז מען דארף פרידמאנען די בקשה אפזאגען, דער מאגיסטראט מאטיווירט זיין מיינונג, צווישען אנדערען אויך מיט דעם אומשטאנד וואס פרידמאן איז בסך־הכל גארנישט אזא בעדייטענדיגער פאבריקאנט פאר וואסערען ער גיט זיך אן, ווייל אויף איינענער רעכנונג בעשעפטיגט ער נאר 10 ווארשטאטען. דערפון אלזא וואלט מען געדארפט ארויסדרונגען אז די איבריגע ווארשטאטען פרידמאנס זענען געווען טעטיג פאר עמיצען אנדערש און האם וואלט אלזא אויסגעזעהן אזוי: א. פרידמאן, וועלכער גיט אליין אלס פערלעגער אוועק אויסצואר־בייטען סחורות צו באלובניקעס, אפילו אין דער פרעמד אריין (ווי למשל, לעווינען, קיין אלעקסאנ־דער), און דערזעלבער פרידמאן טרעט ווידער פון דער אנדערע זייט אליין ארויס אלס באלובניק אננעהמענ דיג ארבייט אויף „לוין“.

אבער אזעלכע געגויע ידיעות האבען מיר נאר ווע נען זעהר א קליינער צאהל אונטערנעהמונגען, מאנ־כע אנשטאלטען וואס האבען זיך סומך געווען נאר אויפן באלובניצטווע־סיסטעם, זענען בכלל נישט גע ווען רעגיסטרירט אין די סטאטיסטישע אויסווייזען פון די אינדוסטריע אנשטאלטען, אזא מין אנשטאלט איז העכסטווארשיינליך אויך געווען די אונטערנעה מונג פון ישראל בן קלמן פאזנאנסקי, דעם שפעטער־דיגער פאטענטאט פון דער לאדזער בוימוואל אינדו־סטריע, וועלכער האט אין סוף 50־גער און תחילת 60־ער יאהרען פערמאגט זעהר א בעשיידען פאברי־קעל, וואס שטעלט זיך פאר אין ליכט פון די אמט־ליכע ציפערען בזה האופן:

אין 1859 האט דער ווערט פון זיין פראדוקציע בעטראפען 5 טויזענד 777 רובעל, זיינע מאשינען זענען ווערט געווען 150 רובעל. בעשעפטיגט האט ער 30 מייסטערס און 15 ארבייטער, צוזאמען 45 מאן.

אין 1860 האט ער פערמאגט 20 ווארשטאטען וועלכע זענען ווערט געווען 100 רובעל, דער ווערט פון דער פראדוקציע האט בעטראפען 6 טויזענד 720 רובעל און בעשעפטיגט האט ער 20 מייסטערס און 10 ארבייטער, צוזאמען 30 מאן. פונקט דאזעל־בע איז אויך געווען אין יאהר 1861.

ישראל בן קלמן פאזנאנסקי האט נאך אין 1852 אנגעהויבען זעלבסטשטענדיג צו ארבייטען, איגם טעקסטיל געביט און האט געגרינדעט א קליינע אונ טערנעהמונג וואס איז בהדרגה געוואקסען. אין 1872 האט די אונטערנעהמונג שוין געהאט 200 ווארשטא טען און אין 1875 — 640 ווארשטאטען, אין 1889 איז פון דער אונטערנעהמונג געווארען אנ׳אקציען־געזעלשאפט מיט א גרונד קאפיטאל פון 5 מיליאן רובעל, וועלכער איז שפעטער פערגרעסערט געווארען אויף 10 מיליאן רובל.

צום צעך האבען די יודישע וועבערס נישט גע־הערט, אין ערסטען טייל פאלען האבען די יודישע קאנדידאטען זיך נישט בעמיהט אום אנ׳אדמיניסטרא טיווען קאנסענס און נאר אין צוויי אונז בעקאנטע פאלען (ל. בערנער און א. פרידמאן), האבען זיי זיך בעמיהט וועגען דעם מייסטער טיטול, די אלע איבע־ריגע, שפעטערדיגע בעמיהונגען מצד ד׳ יודען אנגע־קומען צו ווערען אין צעך, האבען זיך אנגעשטויסען אויף א קאטעגארישען ווידערשטאנד פון דער וועבער פערזאמלונג.

די מאטעריעלע סיטואציע פון די יודישע וועבע־ריי־בעזיצער איז געווען א פולשטענדיג פערשידענע: בעת איינינע פון זיי זענען זעהר פערמעגליך און אויסער דער ארבייט אויף זייערע איינענע ווארשטא־טען, גיבען זיי נאך ארויס גארן צו פערשידענע בא־לובניקעס אהיים (ווי למשל, פרידמאן, וויטעלזאן, א״א) זענען ווידער פון דער אנדערע זייט אויך דא זעהר ארימע בעלי־מלאכות וועלכע פערקויפען אליין זייערע אויסגעארבייטע סחורות פונאנדערטראגענדיג זיי איבער די הייזער.

די מאטעריעלע לאגע פון די יודישע וועבערס אי־לוסטרירט אויך דער פונאנדערטייל זייערער אין די שטייער מדרגות פון די שול־אויפזעהער. די שול־אויפזעהערשאפט האט איהרע שטייער צאהלער גע־טיילט אין 6 שטייער מדרגות (זייט 1855, נאך אין 5) אפהענגיג פון זייער פערמעגענס־צושטאנד און צאהלונגס פעהיגקייטען צו דער לעצטער מדרגה (ד.ה. צו דער זעקסטער און זייט 1855 — צו דער פיפטער) האבען געהערט די ארימסטע, וועלכע זענען געווען פולשטענדיג בעפרייט פון שול־שטייער, אין ליכט פון אט־א דער קלאסיפיקאציע, שטעלט זיך די מאטע־ריעלע און געזעלשאפטליכע לאגע פון די יודישע וועבערס פאר בזה האופן:

אין 1850 זענען אין די ערשטע דריי מדרגות קיין יודישע וועבערס בכלל נישט געווען, צו דער פירטער שטייער מדרגה האבען געהערט 2 מאן און 2 מאן — צו דער לעצטער, דער ארימסטער.

אין 1855 האט צו דער ערשטער מדרגה גע־הערט 1 יודישער וועבער, צו דער צווייטער — 4, צו דער דריטער 5, צו דער פערטער — 3 און צו דער לעצטער — 15.

אין 1861, האבען צו דער ערשטער מדרגה גע הערט 1, צו דער צווייטער — 1) צו דער דריטער — 10, צו דער פערטער — 37 און צו דער לעצטער — 11.

ווי מיר זעהען, איז די דיפערענצירונג שוין גע ווען א זעהר בעדייטענדיגע, בפרט זייטן אנהויב פון די 60־גער יאהרען, פערהעלטנישמעסיג האט זעהר אנ׳ אומבעדייטענדיגע צאהל זיך פערעכענט צו דער העכ־סטער מדרגה ד״ה צו דער רייכסטער, אנ׳אבסאלוטן איבערגעוויכט האבען געהאט די מיטעלע און ארימע עלעמענטען.

מיט א גרעסערע לייכטיגקייט, ווי אין דער ... בעריי, האבען די יודישע בעלי מלאכות זיך איי... ארדענט אין געוויסע זייטיגע געהילפס צווייגען ... דער לאדזשער טעקסטיל אויסארבייטונג.

כמעט א ריין יודיש פאך איז געווען די ... פאבריקאציע, אין 1841, 1842, און 1844 איז ... 7 בענדער מייסטער, געווען 6 יודען, בכלל זענען ... געווען נישט קיין גרויסע אנשטאלטען, די גר... וועלכע האבען געהערט צו משה אייזענשמי... יואל גוטערמאן, האבען פערמאגט צו 6 ווארשט... מאטעס נאטהייל און משה פיגולע, האבען פער... צו 4 ווארשטאטען. די אנדערע — צו 3־2 ווארש... טען. אין די 50־גער יאהרען וואקסט זיך די צאהל ... די באנד־אנשטאלטען, צווישען 9 און 11 אין ... ווערט פון דער יעהרליכער פראדוקציע פון אלע ... דער פאבריקען צוזאמען האט—לויט דער אמ... כער סטאטיסטיק — זעלטען ווען איבערגע... די סומע פון 3 טויזענד רובעל, די בענדער־מיי... ארבייטן אלע — א חוץ קליינע אויסנאמען — ... ביי זייערע ווארשטאטען, ביי דער מיטהילף ... פאמיליע גלידער און אנגעשטעלטע. די צאהל ... שען וועלכע זענען געווען בעשעפטיגט אין אזא ... שטאלט, מאכט אויס אין דורכשניט פון 5־4 ... צו דער מדרגה פון א גרויס אינדוסטרי האט אין ... דערהויבען די באנד־פאבריקאציע. אין די שפ... דיגע יאהרען שמואל טשאמאנסקי.

אנ׳אויסשליסליך יודיש פאך איז געווען ... מאכערס, ד״ה די אויסארבייטונג פון דעם ... אפפאל אין די פאבריקען, אזוי גערופענע וואט... בע איז, על פי רוב בענוצט געווארען אלס א... שלאג צו מלבושים. די וואטענמאכעריי איז ... נישט קיין געזונד פאך און איז גורם צו פערש... חילאת׳ן, בפרט לונגען קראנקהייטען, משמע... אין דעם בערוף האבען זיך די יודען נישט ... שטויסען אויף קיין שום קאנקורענץ. ווייל אין ... נאטירט די אמטליכע סטאטיסטיק אין לאדז 1 ... טענמאכער (חיים לעווקאוויטש) מיט 2 הילפס... אין 1860 — צוויי יודישע וואטענמאכערס ... הילפס־כוחו און אין 1861 — 4 יודישע וואט... בערס מיט 2 יודישע הילפס־כוחות. אויך אין ... דערע שטעט פונם לאדזער אינדוסטריע קרייז ... זיך מיט וואטענמאכעריי פערנומען כמעט אויס... ליך יודען.

צווישען די וועב־דרוקער נעפינען מיר נאר 1 ... יצחק גאטהעלף, וועלכער האלט אויס זיין אנש... שוין זייט 1843 און איז א מיטגליד פון דעם ... צעך (ליקערניק, וועלכער האט אויך במשך ... געוויסער צייט אויסגעהאלטען א פארבעריי אנש... איז בקרוב איבערגעגאנגען צו וועבעריי).

אוי, דאס ציגענע באלעטל!..

כמעט אַן אמת׳ע מעשה – נאר אביסעל צוגעפעפערט

פון י. אבערזשאנעק

— קענט איהר דעם פאן וולאדעק ?

ווען קען איהם נישט, דעם שטאם־גאסט אין די היגע נאכט־לאקאלען, אין די קנייפעס, אויפן דרעפ־טאק — אומעטום פלעגט מען איהם זעהן דעם פאן וולאדעק.

— וואס, איהר קענט איהם נישט? וועלען מיר איהם אייך פארשטעלען:

א געזונטער פערשוין מיט א פאר ברייטע פלייצעס, א גלאטראזירטע טראמבע. טראגט א קורצע קורטקע, א מאטשעיובקע אויפן שפייז־קאפ. די וואנ־סעס הענגען איהם אראפ, ווי צוויי אפגעשטאנענע שלייען, ווען מ׳קוקט איהם אן איז ער נאך א „קידוש“. אין א פראסטען מיטוואך־צונאכט זינגט ער „זמירות“ אויף סאמע פעטריקאווער גאס. נישט ווי נישט ווען, זעהט איהר איהם שטעהען ביי א רוג, אויסשמועסען זיך מיט... א לאמטערן.

מיינט איהר דאך אפשר אז ר׳ וולאדעק איז א געבוירענער אריער ? האט איהר במחילה א גרוי־סען טעות, ער איז אויף אזויפיל אריער, וואס זיין ווייב איז א גויע, דאס הייסט, קיין אפיציעלען „שליוב“ האט ער מיט איהר נישט גענומען. אבער ס׳איז אזוי גוט ווי חתונה געהאט, ווארום... ווארום ער איז דאך א טאטע פון איהרע דריי בנים, וואס שרייען איצט : „פרעטש ז׳זשידאמי“!...

איצט אז מיר האבען אייך שוין פארגעשטעלט ווי ער זעהט אויס, וועלען מיר אייך דערצעהלען ווי אזוי וולאדעק איז געקומען צו זיין „קאריערע“:

געקומען איז וועלוועל קיין לאדז מיט 25 יאהר צוריק אין א ציגען באלאטעל. דעם האלז פערבונדען מיט א וואלענער פאטשיילע. ס׳היטעל איבער די אויגען. ביינאכט איז ער געשלאפען ביי א בעקער אויפן פיעקיליק. און בייטאג אפגעטראגען באלענס סחורה צו סוחרים אין די האטעלען.

מיט איינמאל האט זיך וועלוועלע גענומען „אויי־ראפעאיזירען“; די ערשטע כפרה איז געווען דאס ציגענע באלאטעל, שפעטער האט ער אוועקגעווארפען די שטיוועל, און אראפגעלאזט די הויזען — אי־בער די קאמאשען, דערנאך האט ער אנגעטון א שטייפען קראגען מיט א שניפס.

עס דויערט גארנישט לאנג, און וועלוועלע איז א גאנצער „אריסטאקראט“, און דערצו סטראשנע „פריגעזאגען“. עסט שיטערע זייף, חלב׳נע ליכט און פערטרינקט מיט נעגעל־וואסער...

יאהרען זענען פערגאנגען, וועלוועל הייסט שוין — וולאדעק. א גאנצער „לארד“ געווארען. האקט „פא פאלסקיעמו“ ווי א בריטווע, קליידט זיך לויטן זשורנאל, טראגט א שטייפען בעסער אויפן קאפ, מיט א מאנאקל אויפן אויג. א יודיש ווארט איז ביי איהם טריף. מיידט אויס יודישע געזעלשאפט, רייבט זיך צווישען דער „שליאכטע“, טאנצט אויף שיקסעס שמחות — א גאנצער — כראביע!...

נאר איין צרה וואס האט איהם געמאטערט, איז געווען... די נאז! אלץ האט ער געקענט ענדערען; ס׳־ציגענע באלאטעל אויף א מארינארקע. עסען ליכט און טרינקען נעגעל וואסער, דעם נאמען פון וועל־וועל אויף וולאדעק, אבער וואס טוט ער מיט דער נאז ? אז ער איז געשטראפט געווארען מיט א נאז ווי א שופר! האט איהם טאקע די שופר־נאז אומעט־טום „זאוואדזשעט“, גרויסע צרות האט ער נעבעך געהאט אויסצושטעהען פון דער נאז, טאג און נאכט האט ער געקלערט :

—„צא יא זראביע ז׳טים נאסעם?“..

אבער פארפאלען, קיין נאז קאן מען דאך נישט אפצעשען, האט ער זיך נעבעך געמוזט רייבען אין דער „לעפשע טאווארישטווא“ — מיט זיין לאנגער עסטיודישער שופר־נאז.

האט זיך אונזער וולאדעק אזוי לאנג געריבען ביי דער „שליאכטע“ ביז ער האט מיט מזל חתונה געהאט. א גליק־שידוך האט ער געטון. אין א שמאלין גרוב איז ער אריינגעפאלען. קיין נדן האט ער אפילו נישט גענומען, דערפאר א משפחה פון גרויסען יחוס׳ די כלה איז געווען א געטרייטע; זי האט געענ־דיגט — א חוץ די שלושים — אויך א הויך־שולע פאר וואשעלאגיע, קוכעלאגיע און אנדערע „ווי־סענשאפטען“.

איצט דער מחותן ? אן „אסאביסטאשטש“. אן „אנגעזעהענע פערזענליכקייט“ ביזן היינטיגען טאג „פערקעהרט“ ער נאך אין די רייכסטע הייזער, — ס׳מיסט פון דער גאס אין שמיעטניק אריין... א חוץ דעם איז ער א דיפלאמירטער בוכהאלטער, פיהרט „טאפעלטע בוכהאלטעריע“: שפריצען און קעהרען...

אט אין אזא „שמאלץ־גרוב“ איז אריין אונזער וולאדעק.

צום יאהר, האט איהם זיין ווייבעל געבוירען א בן־זכר, האט מען איהם א נאמען־געגעבען נאכן עלטער־זיידע וואלענטי. איצט, איז ער א טאטע פון דריי בנים. האבען זיי גוי׳עשע קעפ און יודישע נעז. מיט די קעפ זענען זיי, הייסט עס, נעראטען אין דער מאמען און מיט די נעז — אין טאטען.

האט וולאדעק מיט זיין ווייבעל די גאנצע צייט געפיהרט אן „אידעאלנע“ פאמיליען לעבען. טאמער האבען זיי זיך יא אמאל „אדורכגעשמועסט“ וועגען יחוס, איז געקומען דער שווער און האט איהם „אוספאקאיעט“ מיט ...א פאר שטעקענס איבערן קאפ און ווידער שלום.

אזוי האט וולאדעק געלעבט „בשלום“ מיט זיין ווייבעלע, ביז... ביז ס׳האט גענומען בלאזען א נייער ווינד, צייט די „קעהרערס“ זענען געווארען „ווידער־קענער“, איז אויך וולאדעק׳ס שווער געווארען א „למדן“ און ניט דעם איידעם לעקציעס וועגען „ראַ־סען־טעאריע“. נאך יעדער „לעקציע“ ענטוויקעלט זיך א דיסקוסיע מיט... בראנפען־פלעשער. מ׳„אפער־רירט“ מיט פערשידענע „שלאגענדיגע ארגומענטע;“ און ס׳איז ליהודים היתה תוירא“...

און אפשר מיינט איהר, אז בלויז דער שווער פיהרט מיט איהם דיסקוסיעס ? האט איהר א טעות. דאס ווייבעל וואס איז א געטריע לעזערין פון „ארענ־דאווניק“ האט צו איהם כסדר טענות:

— „נא וועלוואוש“ איצט הייסט ער שוין „וועלוואוש“) דיינע זשידקעס האבען שוין ווידער גע־ווארפען א פעטארדע!...

— די זשידקעס גאר ? ווי פאלסט דו אוים ?

— „וולאשניע, וולאשניע“ — צעהיצט זיך די וולאדקאווע — די זשידעם ווארפען אליין פעטא־־דעם אויף זייערע איינענע געוועלבער, כדי צו „קאמ־פראמיטירען“ אונזערע בלאפצעס.

א צווייט מאל :

— „נא וועלוואושע“, ווער האט בעגנבעט ... קאשטשאל און טרוסקאלאסק? ווידער דיינע ... קעס !

— „יאק טא?“ „סטאשוכנא, צא טי ...נא, לייען, מ׳האט דאך שוין געכאפט דעם ...א,...

— „טא ניע פראוודא“! „בעזוטשעלגאשט... — האט זיך די וולאדקאווע צעקאכט, און ... שיטען פעך און שוועבעל אויף יודען. און אל... נען יודען שולדיג.

— „טאק, מא ראציע“ — האט איהר דער ... געגעבען רעכט. אז מ׳וועט פטור ווערען פון ד... דעם „טא פענדזשע ראי נא שוויעטשע, ... בענדזיע מוג וויפיטש — א נא ניע ?...“

— „א צא זא שווינדעל טע זידזי מערא... ז׳טאן פאנאראן?“ — האט זיך אריינגעמישט ... טער בעזים — „קומאטער סאם ציטאל“.

— „זשע צא?“

— „יא טא ניע ווים“ — האט דער ב... ענטפערט. „יא טעלקא סלישאלעם, זע טאם ... ליניע בינדזשע טאקא אלימפ... אלימפיארא“

— „אהא, אלימפיארא“ — האט די וולא... געגעבען צו פערשטעהען, די נימצעס האב... זשאנדזשעט אנ׳אלימפיאדע — „טא פשעטש... שטאיע מיליאני“! זענען געקומען די זשיד... האבען א תל געמאכט פון דער גאנצער אלי... דע... „ווי יעשטשע ניע זנאטשע זשידאוו“ — די וולאדקאווע נעפיערט, זיי קענען אלץ, ... אין מיטען ווינטער מאכען — זומער.

— „טאק, טאק, טא יעסט זשידאווסקי ... דעל“ — האט וולאדעקס שווער מסכים געוו... „זידזי טא ביטרי נארוד, א נא ניע?...“

אט אזעלכע „דיסקוסיעס“ פיהרט ... וולאדעק מיט זיין משפחה׳לע. איצט קוקט ... ארום און וואס פאר א שמאלץ גרוב ער ... ריינגעפאלען, און אז מ׳פרעגט איהם:

— „פאניע וולאדקו, צא סלובאטש?“ — ... פערט ער דווקא אויף ריין מאמע־לשון :

— געוואלד, ווי נעהמט מען יענעק ציינע... לאמעל !...

[...]לבאם = פאטאגראפיעס

[...]אַרזאָג:

[...]ילדער אַטאַ-די, וואָס זענען אלט און אַפּבליאַקירט
[...]פערגעלט,
[...]האָבען גאָר קיין שייכות נישט
[...]ראָפּינירטע איצטיגע פאָטאָסען...
[...]ען מען וואָלט זיי אין איין ריי געשטעלט,
[...]ט זיכער עס די אלטיטשקע פערדראָסען —
[...]אלטיטשקע: די זיידע-באָבע פרומע,
[...]ר-מצוה־בחור'ל, די דריי סאָלדאטען,
[...]ר חתן־כלה פריש, און אויך די זאטע
[...]אַמעריקע די פעטער-סומע...
[...] אלע זענען דאָך פון גאָר אַ'אַנדער וועלט,
[...]ס פיל מחיצות אין זכרון אַפּגעזונדערט —
[...] אז די אויגן אויף אַ קורצע ווייל מען פערשטעלט
[...] זעהט מען זיי אין סוף פון ביינצענטען,
[...] אנהויב צוואנציגסטען יאַהרהונדערט!

[...]י דורך אַ נעבעל שיילען זיך ארויס די אלטע,
[...]אַפּבליאַקירטע פאָטאָגראַפיעס פונם פערוואָרפּע־
[...]משפּחה־ אלבאָם, וועלכער איז שוין אוועק,
[...] וועט באלד אוועק אויפן פייער. זייער זינגען
[...]וואַרציג און נאאיוו, ווי אלדאָס־ מיושבידיג־
[...]מאָסיסטע...)

דער בר מצוה-בחור

[...] סאמעטען בחורל פון קאָפּ ביז די פיס)
[...] בין איך אַ בר מצוה-יונג
[...] זעהט דאָך גוט אַיעדער
[...] טאַטע רייכט, די מאַמע קנייפּט,
[...] רבי שינדט דאָס לעדער...
[...] הדר, ביי דעם לערנען,
[...] ווינט פון מויל די שמייע,
[...] פּיברומט דער רבי שלעפעריג :
[...] אוי, אָמר אביי!
[...] דער רבי האָט אַ טעכטערל
[...] אַ טייערס, אַפּגעהיטען,
[...] פאָר קוקען איהר אין אייגעלעך
[...] איך קריג צומאָל געשניטען....
[...] גמרא „גיטין" לערן איך...
[...] איהר קוש איז אַ מחיה...
[...] דען ס׳ברומט דער רבי שלעפעריג:
[...] — אוי, אָמר אביי!
[...] פירהויז טוליעט זי צו מיר
[...] קעפּעלע דעם שווארצען....
[...] טיאַקען טיאַקעט שטארק אזוי
[...] דעם בר- מצוה-הארצען....
[...] ס׳איז דאָך גוט אזוי און האויל
[...] פון די מצוות נייע....
[...]ת ס׳ברומט דער רבי שלעפעריג
[...] אוי, אָמר אביי!
[...] איי, רבי, רבי, רבינו —
[...] איך קאָן עס שוין נישקשה...
[...] צו חופה בין איך ראוי שוין —
[...] איך קען אויך גוט די דרשה!
[...] דיין טעכטערל דיין פערעלע
[...]ז קרייזעלט מיר א פאָה...
[...] האָס טויג דייך ברומען, רבינו:
— אוי, אָמר אביי?

דאָס חתן-כלה · בילד

(אינם חתונה־אַנגעטועכץ)

בײדע:
מזל-טוב, אוי, מזל-טוב!
דאָס גלאָז איז שוין צובראָכען
ס׳הויבט זיך אָן אַ יודישער
א לאַנגער אינדערוואָכען...

חתן:
אויסטון דאָס סורדוטעלע
אַ ביטערע מערכה...

כלה:
אויסטון די גאַליאַנרעלע
זיך נעהמען צו מלאכה...
אוי, איז דאָס אַ חתונה,
א חתונה געוועזען:
הונדערטער דעפּעשעלעך,
האָט מען אויסגעלעזען!
ווינטשעוואַניעס טויזענטער
יעדער — אַ גאָט-העלף...
קינדערלעך מיר זאָלען
האָבען כאָטשבי צוועלף!

חתן:
נישט איך האָב דיך געוואָלט, מיין גאָלד,
נאָר טאַקיש דעם מזומן...

כלה:
א צולאָג צום מזומן-געלד...
דו האָסט מיך אויך גענומען...

חתן:
און איצטער שוין איך האָב דיך ליב,
וואָס שייך — ליב דאָס לעבען...

כלה:
זאָל טאַקע נאָר הצלחה זיין
און יאָהרען לאַנג געגעבען...

(„אוי, איז דאָס א חתונה" א.אז.וו.)

כלה:
אוודאי ס׳טו אַ גוטער זיין
דיין כלה נישט פערשעהמען...

חתן:
איך שווער דיר: אַנדערש — מעג מיך שוין
דער שד... דער טייוועל נעהמען...

כלה:
און איך וועל פאָלגען דיר אין אלץ:
דיין ווילען זאָג געשווינדער...

חתן:
איך וויל אַ קליינינקייט פון דיר:
נישט מעהר — אַ מנין קינדער...

(„אוי, איז דאָס א חתונה" א.אז.וו.)

„פיקטשע" פון פעטער-מומע

(ביי ביידע גלאטע, גוידערדיג אָנגעבלאָזענע
גאָמבעס).

בײדע:
צו אונזערע פערוואַנדטע,
צו די לאַנדסלייט ליב און זיס,
און סתם צו אַלט-בעקאַנטע,
מיר שיקען אונזער גריס...

סטאַטיש בילדעל

דאָ האָט איהר אונזער פיקטשע,
ווי אויך צוויי דאָלאר-שטיק,
און ווייטער זייט בעגליקט שוין,
און ענטפער שרייבט צוריק...
ס׳איז אָלרייט דאָ — ס׳איז א לעבען,
לעבען מיר אָהן זאָרג...
טוט אַהער צו אונז שוועבען,
קומט דאָ אין ניו-יאָרק!
דאָ וועט איהר גענעזען ווערען,
פריי וועט זיין דער קאָפּ:
קיינער וועט אייך דאָ נישט שטערען
ארבייטען אין שאָפּ!

בײדע:
א שיפסקאַרטע מיר וועלען
אימירצעשעם שיקען אייך,
אַז מיעט אויף די פיס זיך שטעלען,
און ווערען טאַקיש רייך!
דערווייל — א גרוס פון פעטער
און פון דער מומע ריי...
מיר ענדיגען דעם לעטער
מיט — האָט אונז א גוד-באַי!

(ס׳איז אָלרייט דאָ" א. א. וו.)

בילד פון זיידע · באָבע

(ער — אין קאפּעל, זי — אין שטערן־טיכעל)

זיידע:
די אייניקלעך, איי, אונזערע
זיי זענען איינס און איינס —

באָבע:
ס׳איז איטליכער א צאַצקעלע,
א חניעוודיגס אַ שיינס...

זיידע:
כ׳געדענק נישט וויפיל איז די צאָהל —
אריבער הונדערט שוין...

באָבע:
ס׳איז איטלעכס אַ פּאָסטאַוועלע
אַ כראָבּיע, א פערשוין!

בײדע:
אפיקורסים, סאַמע שקצים
זעה-נאָר, זעה־נאָר, זעה!
אָפּפאָרטרעטעלט אונז די אַלטע,
קבע-קבע-קבע!
כאָטש פון לאַנג שוין אָפּגעפאָהרען
זענען מיר פון הי...
לעבען מיר אין דעם זכרון —
אַפּ-טשכי!

באָבע:
געדענקט די באָבע מייטעלע
מיט קוויטלעך אויף די האָהר
מיט פערעל-שנור אויף העלזעלע
מיט אוירינגען א פּאָר...

זיידע:
דעם זיידעשי די זאַנוועלע
געדענקען אויך די לייט...
אין ריפסענעם כאַלעטעלע
אין קאַפּעלע פון זייד...

(„אפיקורסים, סאמע שקצים" א.א.וו.)

פון משה בראָדערזאָן

זיידע:
נו, ווייסטו וואָס, ליב מייטעלע,
איך האָב א גוטען פלאַן:

באָבע:
זאָג, אדרבא, זאַנוועלע,
מיין בענדעלע, מיין מאַן...

זיידע:
אימירצעשעם אין הונדערט יאָהר,
איך נעהם זיי דאָ צו אונז...

באָבע:
בע-בע, דו ממזר, זאַנוועלע,
בעוויין, בעוויין אַ קונץ!

(„אפיקורסים, סאמע שקצים" א.א.וו.)

פאָטאָגראפיע פון דריי זעלנער

(אין די מונדירען מיט קאַשקעטלעך אָהן דאשקעס)

ברידער, זעלנערלעך-סאָלדאטען
זעימיר אַלע דריי...
אינזער צאַר איז דאָך דער צווייטער —
צווייטער ניקאָלאַי —
ראַי-ראַי-ראַי-ראַי,
שלשה פעמים חי,
ראַי-ראַי-ראַי-ראַי,
קייסער ניקאָלאַי....
אין אָרקעסטער אויף טראָמפּייטען
שפּילט מען, ווי מען קאָן...
איין קאָרנעטעל, איין קלאַרנעטעל,
איין פּיסטאָן-טראָמבאָן!
ראַי-ראַי-ראַי-ראַי
אלע הויבען אָן...
ראַי-ראַי-ראַי-ראַי
איין פּיסטאָן-טראָמבאָן!
„כאָזשע-צאַי" און דעם „קאָל-סלאַווען"
בלאָזען מיר מיט כוח...
פאָרענט גייט דער קאַפּעלמייסטער —
הינטען גייט א רויך...
ראַי-ראַי-ראַי
מען טראָמפּייטערט הויך...
ראַי-ראַי-ראַי
אזש עס גייט א רויך...
פאָניע - גיאָניע שפּילט האַרמאָניע
פאָניע - פאָניע - קוואַס,
פאָהרט אין פּנים מיט דער דלאָניע
גאָרנישט אויף אַ שפּאַס...
ראַי-ראַי-ראַי
בלוט איז רויט און נאַס...
ראַי-ראַי-ראַי
גאָרנישט אויף אַ שפּאַס!...
העי, זשידי! ס׳איז א פּאָטיעכע!
שלאָגט מען אונז געשמאַק...
שפּיל-מיר אנקת מתלדיך
מיטין גרויסען קנאַק...
ראַי-ראַי-ראַי-ראַי
טאַנצט מען האָפּ-טשיק-טשאַק
ראַי-ראַי-ראַי-ראַי
מיטין גרויסען · קנאַק!

[...]אַר דער לויה פון ענגלישן קעניג

(געדאַנקען פון אַ בייוועזענדע) /// פון ל. מלאד

[...]ך בין געווען איינער פון די אכט מאָל הונ־
[...]טויזענט, זיבען הונדערט עטליכע פופציג פער
[...]וואָס בין געשטאַנען זעקס שעה אין א רייה
[...]מאַן אין דער ברייט, אויף א שטח פון דריי
[...]דערי ארייגצוקומען אין האָל, וואו עס איז גע־
[...]ען דער קאַטאַפאַלק מיטן ענגלישען קעניג
[...]ע דער 5טער, און אויף דעם צודעק פון דער
[...] איז געלעגען דער סצעפּטער און די קרוין,
[...]יך האָב שוין געהאט געזעהן אין שאַוץ־קאַמער
[...]לאַנדאָנער טויער" און וועל זיי מיט עטליכע
[...]טער קענען נאָכאַמאָל זעהען...
[...] בין געשטאַנען צוגלייך מיט די אלע מענשען
[...]ויסגעווייקט געוואָרען אין רעגען, און איינגע־
[...]געוואָרען אין נעפּעל. נישט כדי צו זעהן די
[...]ן, און די מיטעלאַלטערליכע וואַך, נאָר זיך צו
[...]ן צווישען פ א ל ק, אויפכאַפּען די שטימונגען
[...]ס אין זיין ליבשאַפט צום טויטען קעניג און
[...]ט קעניג בכלל...
[...]יך די געשפרעכען פון מיינע שכנים האָב איך
[...]ם דרייגען אז גיכער פון אלץ איז עס ניגיר.
[...] אויסגעווייקט געוואָרען אין רעגען, און איינגע־
[...]א העלדישקיים, אז מען האָט געשלאָגען רע־
[...] פון אויפהאַלטען אזא לאַנגע ריי. אנדערע האָ
[...]כלל ביי דער געלעגנהייט, געוואָלט א קוק טון
[...]דער פייערליכקייט וואָס הערשט ארום א קעניג.
[...] ביי זיין לעבען קאָנען זיי דאָס קיינמאָל נישט
[...]

[...]יך בין אויך געווען איינער פון די אנדערהאל־
[...]מיליאָן, לויט די ציימונגען, בין געשטאַנען פון
[...]ען פאַרטאָג כדי צו קענען זעהן אזא זעלטענעם
[...]שפּיל, אייגענטליך א סך ספּעקטאַקלען מיט א
[...] אַי די לויה פון א גרויסען אימפּעראַטאָר, אי
[...] קעניגען און עטליכע טוץ פּרינצען, א הויץ א
[...] פּרעזידענט פון פראַנקרייך, און אזוי פיל פיה
[...] און „פּערפיהרער" פון אונזער היינטיגען דור.
[...]מאַי לויסענען, איך בין ניגעריג געווען צו זעהן,
[...]ווינגאָו, אין בעגלייטונג פון א סאָוויעטישען
[...]טער אויטאָריטעט, וואָס איז ספּעציעל געקומען
[...]דער לויה, געהט אין דער רייה מיט די פאָרשטע־
[...] פון די פיינסטערסטע רעאַקציע, פאָרשטעהער
[...]ער שנאה צום ארבייטער קלאַס.

עס האָט געלוינט, נישט תמיד טרעפט זיך אזא
געלעגנהייט.

ווי ווייט עס איז די ניכטערקייט פון ענגלישען
פאָלק האָט מען עס געקענט בעמערקען גראָד אין די
טעג און אין לויה טאָג פון קעניג דזשאָרדזש דעם
5-טען.

אמת טאַקי, אז לאָנדאָן האָט אין משך פון די אכט
טעג זינט דער קעניג איז געשטאָרבען ביז נאָך דער
לויה קיין אנדער טעמע נישט געהאט ווי דער קעניג.
אמת טאַקע, אז די ציימונגען שוין אריינגערעכענט
דעם אזוי גערופענעם סאָציאַליסטישען אָרגאַן „דייר־
לי העראָלד" האָבען אין משך פון די אכט טעג גאָר־
נישט, אָדער כמעט גאָרנישט געשריבען עפּעס אנדערש
ווי וועגען קעניג און אלץ וואָס האָט א שייכות צום
קעניג.

עס האָט אויסגעזעהען אז נישט זענען דאָס צייר־
טונגען, טאָג־בלעטער, מיט די בעסטע גענוי און
פּינקטליך פערצווייגטע אפּאַראַטען אויפצוכאַפּען אר־
לערליי נייעסען פון גאָר דער וועלט, נאָר דאָס זענען
זאַמלונגען פון זכרונות, מאַגאַזינען און פאַמיליען־
זשורנאַלען פון וועגען לעבען אין קעניגליכען הויף.

אָבער דאָס אלץ איז נאָר געווען אויסערליך דער־
קאַראַקטער, איגעווייניג איז דאָס לעבען געגאַנגען מיט
דעם זעלבען טעמפּאָ. עס איז נישט געמינערט געוואָ
רען דער אינטערעס צו געשעפט אויף איין האָהר.
מיטן טויט פון קעניג דזשאָרדזש און מיטן פּראָקלאַר
מירען דעם קעניג עדוואַרד איז קיין זאַך נישט גע־
שעהן, האָט זיך אויף קיין האָר נישט געביטען.

און דערפאַר קאָן מען נישט מיט פולע הונדערט
פּראָצענט פעסטשטעלען דאָס איינענטליכע צוגעבונ־
דענקייט פון ענגלישען פאָלק צו זייער קעניג.

קעניג דזשאָרדזש איז געווען א מלך חסד, אונ־
טער זיין רעזשים איז דאָס ענגלישע פאָלק עולה -
לגדולה געוועזן. געוואונען דעם קריג, צוגעקראָגען מאַנ־
דאַט־לענדער. אָבער מען זאָגט זיך נישט אז ע ר דער
קעניג האָט דאָס אלץ הערוואָרגעבען, אז מיט זיין פּיה

רעד און טאַקטיק. קעניג דזשאָרדזש איז נאָר געווען
א עדות פון זיין צייט, אָט אזוי ווי דאָס פאָלק איז
אַנ׳עדות. ניין, דאָס פאָלק אייגענטליך האָט אויף
זיינע פּלייצעס דאָס מיטגעמאַכט, געהאָלפען, געגאַנ־
גען אויפן שלאַכטפעלד, איבערגעלאָזט טויטע, פער־
קריפּעלטע, פּאָליטיק איז געמאַכט געוואָרען נישט אין
באַקינגהעם פּאַלאַץ. נאָר אויף דונינג גאַס נומער 10.
יעדער איינער ווייסט, אז דער קעניג אין ענגלאַנד איז
א מאַניפעסטאַציע, איז אָביעקט פאַר יום טובים.
פייערליכקייטען און לויות. אז דער צופעליגער גע־
בוירענער בכור אין דער דינאַסטיע איז דער סימבאָל
פון א מאַכט, א גרויס־מאַכט, און אלע דיפּלאָמאַטען
און גענעראַלען פון העכסטען לאָרד ביזן נידריגסטען
בעאַמטען בעטראַכטען זיך, פאָרמעל אלס דינער פון
זיין מאַיעסטעט, און אין נאָמען פון זיין מאַיעסטעט
ווערט ארויסגעגעבען און הורכגעפיהרט געזעצען
אפילו דאָן, ווען „זיין מאַיעסטעט" אלס מענש איז
נישט איינשטימיג.

דער קעניג אין ענגלאַנד איז טאַקע נישט מעהר
ווי א אויטאָמאַטישער חתימה־ליינער, א אונטער־
שרייבער א בעשטעטיגער, צי ער וויל יאָ, צי נישט.
אָט דאָס וואָס „זיינע דינער" בעשטימען, און כדי
דאָס זאָל האָבען א ווירקונג, מוז דער מענש קעניג
דערהויבען ווערען צו דער מעלה פון א אָפּגאָט, מוז
זיין פּריוואַט לעבען ווערען אויסגערופען און אויסגער־
זונגען פאַר דער גאַס. מוזען ארויסגעהן ביולעטינען,
פּאַלאַץ־ציימונגען וואָס זאָגען אָן דעם פאָלק, וועגען
יעדער קלענסטער נישט וויכטיגער געשעהעניש אין
פּאַלאַץ...

מוז מען דערציילען דעם פאָלק, אז דאָס ניי גע־
בוירענע פּרינצעסעלע, האָט דעם ערשטען שמיי־
כעל געטון... אז עס קריגט שווער ציינדלעך... אז עס
איז עס אין משך פון דער וואָך צוגעקומען אזוי פיל
און אזוי פיל לויט...

אויף דונינג גאַס נומער 10 פיהרט מען פּאָלי־
טיק קאַלטע, אויסגערעכנטע, ניכטערע גוט בעטראַכטע
פּאָרזיכטיג בעהאַנדעלטע, אין קאָלאָניאַל אָפּיס ווענט

מען דעם גורל פון ווייטע, פרעמדע פעלקער, אונטער־
טעניגע צו דער בריטישער אימפּעריע, וואָס האָט אויך
א סימבאָלישען נאָמען. צו דער בריטישער קרוין.
גלייך דעם, וואָס זיצט אין באָקהינגעם פּאַלאַץ, און
טראָגט אמאָל, ביי דער קרוינונג, די קרוין, איז עס
א גרויסע נפקא מינא צי נאָך א הונדערט מיליאָן מענ־
שען זינגען צוויי מאָל אין טאָג דעם הימן צו איהם
„גאָד סייוו די קינג" אָדער נישט. ער האָט אפשר
זיינע פּערזענליכע, מענשליכע ליידען און צער, אז
סך הכל, זענען די אלע וואָס פערדרופען זיך „זיין
מאַיעסטעטס דינער" נאָר די... באַלעבאָטים פון „זיין
מאַיעסטעט" און ער, דער געקרוינטער און נייער בי־
טערער קנעכט, אז פאַר דעם ביסעל אפיציעלען כבוד
און איינגערעדטע ליבע פון פאָלק האָט ער אפילו
נישט די פּערזענליכע פּיהנעריכע פרייהייט, וואָס דער
פּשוטער דזשאָן ביל, דער סימבאָלישער נאָמען פון
ענגלישען פאָלק, האָט.

גאַנץ ענגלאַנד איז אין טרויער, אלע דאָמינעס,
קאָלאָניעס און מאַנדאַט טעריטאָריעס, אזוי דערציה־
לען די ציימונגען, אזוי זאָגט מען אויף דער ראַדיאָ,
אין עמיצען איינגעפאַלען צו מעסטען דעם טרויער
לאָמיר זאָגען מיטן טרויער פון א פּשוטע פאַמיליע־
טראַגעדיע, ווען עמיצער אין דער פאַמיליע שטאַרבט.
ניין, דעם קעניגס טויט, ווי דעם קעניגס יובילעאום,
וואָס איז ערשט נישט לאַנג געפייערט געוואָרען אין
לאָנדאָן, איז נאָר א שפּיל אזא, א ספּעקטאַקל פאַר ניי
געריגע מענשען, און מענשען, בפרט נאָך פון דער
אָרימער שיכט, זענען להוט נאָך א ביסעל פייערונג,
עס נעהמט זיי א רגע ארויס פון זייער אייגען גרויען
לעבען, גיט מען זיך א לאָז נאָך אָט דער פייערונג,
נאָך אָט דער פּאַראַדע.

די „דינער פון זיין מאַיעסטעט" ווייסען די שטי
מונג פון עולם. אָדער בעסער געזאָגט, זיי ווייסען ווי
אזוי די שטימונג אויפצובלאָזען, און עס געלונגט,
מען מאַנעוורירט אויף אזוי פיל, אז עס זאָל נישט שאַ
טען צו ביזנעס. דעם אָוועגט ווען דער קעניג איז
געשטאָרבען האָט מען ספּאָנטאַן איבערגעריסען אלע
פאַרשטעלונגען און פערוויילונגען, דאָס האָט אָבער
קיינעם נישט געשאַדט צו די ביזנעס, ווייל אלע פער־

(ווייטער זעה 20־טע זייט)

פאר די עהרע פון איהר מאנס ערשטע פרוי

ערצעהלונג • נאכן פראנצויזישען • פון ב. פערלמאן

בערטא האט פיינט געהאט די פערשטארבענע זינא. עס איז געווען א פיינטשאפט, וואס האט זי נאכאנאנד געקוועלט און איהר פערביטערט דאס לעבען. זי האט פערבראכט לאנגע שעה'ן אין איהר צימער, וואס איז פערבליבען נישטגעענדערט, זינט זינא איז געשטארבען. בערטא, האט געטראכט פון איהר קאנקורענטין אין ליבע, יא, קאנקורענטין, ווייל אלבערט האט נאך אלץ ליב געהאט זיין ערשט ווייב, כאטש דער טויט האט אויף אייביג אויפגעשטעלט אנ'אפגרונט צווישען זיי ביידען.

א דינער, א הויך־געוואקסענער און א בלאסער, איז אלבערט טאקע נאר ווי בעשאפען געווארען ליב צו האבען פרויען, וואס זענען טויט, ווייט, נישט צום דערגרייכען. אויך די צארטע שווערמוטיגע ראמאנען וואס ער האט געשריבען, האבען אויפגעדעקט פאר בערטא'ן זיין בענקשאפט נאך דער טויטער.

אין א קורצער און העפטיגער פעהפלענדעניש האט ער חתונה געהאט מיט בערטאן. ער האט אבער נאך אלץ ליב געהאט זיין ערשטע, זיין אמת'ע פרוי. זינא איז געשטארבען מיט זעקס יאהר צוריק. זי וואלט איצט אלט געווען זעקס־און־צוואנציג יאהר. מיט פיר יאהר עלטער פון בערטאן. אבער אין אלבערטס געדעכעניש און אין זיין ליבע איז זי אלץ געווען און וועט שטענדיג פערבלייבען דאס קליינע, צארטע, בלאנדע קינד, וואס האט זיך געגוויטיגט אין זיין שויס, וואס האט נישט געקענט קויפען אפילו א קלייד פאר זיך.

— זי איז געווען אזוי אנדערש פון דער, — פלעגט אמאל אלבערט זאגען, קוקענדיג אויף בערטאן מיט נישט קיין צופיל פריינדליכען בליק.

בערטא איז געווען פעסט געבויט, ענערגיש, זיכער אין זיך, און דעם סאמע פריהלינג פון איהר פרויענטער, איבערקוועלענדיגער שעהנקייט. יא, זי איז געווען גאר אנדערש פון דער שעהנער, בלאנדער ליאלקע, וואס האט אזוי ליב געהאט טייערע קליידער און ציהרונג. מען האט עס נאך איצט געקאנט זעהן פון איהר צימער, וואס איז פערבליבען, ווי זי האט עס איבערגעלאזט מיט זעקס יאהר צוריק, אלבערט האט אזוי געוואלט.

א קרענקליכע נייגעריגקייט האט אפט געטריבען בערטאן איבערצוווארפען זינאס קליידער, וואס זענען שוין לאנג געווען ארויס פון דער מאדע, צו עפענען דעם שופלאד פון זינאס קליינעם שרייב־טישעל, וואס איז געווען איבערגעפילט מיט בריף פון חבחטעם, מיט פאטאגראפיעס, אין איין שאכטעל, וואס איז נאך געווען פול מיט שעהנע, ראזינע בויגענלעך שרייב פאפיר, האט בערטא איינמאל געפונען א שליסעלע, פון צייט־צו־צייט האט זי גענומען דאס שליסעלע אין האנט אריין און האט עס בעטראכט מיט נייגעריגע אויגען, צו וואס האט דאס שליסעלע געזאלט דינען? וועלכען סוד האט דאס געהאלטען פערשלאסען?

אין טאג האט די אלטע דינסט ארונטערגענומען די בילדער פון די ווענט אין זינאס צימער אויף אפצווואשען דעם שטויב פון זיי. בערטא האט פלוצלונג דערזעהען אויף איין וואנט א קליינע, לענגליכע שפארינע, ווי פון א שליסעל־לאך. וואס דאס בילד אויף דער וואנט האט געהאט פערשטעלט.

— עס איז א שליסעל־לאך צו א בעהאלטענער שאפקע אין דער וואנט, — האט די דינסט ערקלערט, — דער שליסעל איז שוין זינט יאהרען פערלוירען געגאנגען.

בערטא האט זיך קוים געקאנט דערווארטען, אז די דינסט זאל ווערען פערטיג מיט איהר ארבייט אין צימער. ווען זי איז, ענדליך, געבליבען אליין, האט זי ארויסגענומען פון שרייב־טיש דעם שליסעל, יא, ער האט זיך געפאסט צום שליסעל־לאך אין וואנט. א ריח פון טויטע, פערוועלקטע בלומען האט איהר א שלאג געטון אין פנים אריין. ווען זי האט דאס טירעל געעפענט. זי האט געפונען אין דער קליינער וואנט־שאפע א צעהנדליג בילדער פון א שעהנעם יונגען בחור ווי מען טרעפט עס אפט ביי מענער, וואס ווערען צופיל צעבאלעוועט פון פרויען, און לעבען די בילדער איז געלעגען א ביטעל פערגעלטע בריף. בערטאס הענט האבען געציטערט, ווען זי האט אנגעריהרט די בריף.

ליבע־בריף, די קליינע, שעמעוודיגע זינא, וואס האט חתונה געהאט צו אכצעהן יאהר און איז געשטארבען צו צוואנציג, האט גלייך פון אנהויב אן גענארט איהר מאן. „האסט זיך אריינגעווארפען אין מיינע ארעמס, ווייל דו האסט געוואלט שפילען די העלדין פון א ראמאן", — האט בערטא איבערגעלייענט אין איינעם פון די בריף, — „און דו האסט געשפילט די ראליע מיט פייער, מיט טעמפעראמענט, גרויסארטיג..."

איבערגעפילט מיט טרויאמער פרייד, מיט טריאומפירענדיגער שנאה, האט בערטא צום ערשטען מאל זיך דערפיהלט שטארקער פון דער פערשטארבענער זינא, עס איז געווען גענוג אז אלבערט זאל איבערלייענען נאר איין־איינציגען פון אט די אלע בריף, — און זיין אומזיניגע, פייטליכע ליבע זאל זיך גלייך אויסלעשען.

בערטא האט גענומען די בריף און איז אריין מיט זיי אין זאל. זי האט זיך אריינגעזעצט אין א ווייכען שטוהל, לעבען דעם ברענענדיגען קאמין. און אנגעשטעלט איהר פערשטארטען בליק אויף זינאן. וועלכע האט אראפגעקוקט אויף איהר פון דער וואנט מיט איהרע קינדישע אויגען. מיט איהר שעהמעוודיגען שמייכעל. די פלאמען פון איבערזוכט האבען איצט, דאכט זיך, אויף אייביג זיך אויסגעלאשען אין בערטאס הארץ.

זי האט לאנג געקוקט אזוי אויף זינאס בילד, ביז וואנען זי האט מיט אמאל דערפיהלט אויף איהר ארעם, א שטימע וואס זי האט כמעט נישט דערקענט — אזוי הארט און בייז האט זי געקלונגען, — האט אויסגעשריען:

— וואס זענען דאס פאר א בריף?

זי האט אויפגעציטערט און זיך שנעל אומגעקוקט, צום ערשטען מאל האט זי דערזעהען אין אלבערטס אויסגעפוישטע אויגען בייזע פייערלעך פון איבערזוכט, חדשים נאכאנאנד האבען זיי געלעבט איינע לעבען די אנדערע ווי פרעמדע; חדשים נאכאנאנד האט ער זיך גארנישט געקימערט וועגען איהר און האט קוים אויסגערעדט צו איהר א ווארט... ווי איז דאס געווען מעגליך, אז ער זאל איצט קוקען אויף איהר מיט אזוינע אויגען?

אלפעהט אליין האט זיך אויך געוואונדערט אויף זיך. דער ראמאנען שרייבער, וואס איז געווען געוועהנט פאנאנדערצוגלידערען זיינע אייגענע און פרעמדע געפיהלען, האט נישט געקאנט גלייך פערשטעהען די כוואליע פון נייע פיינליכע, קוועלענדיגע, געפיהלען וואס האבען מיטאמאל אנגעשלאגען אין איהם. ער וואלט קיינמאל נישט געגלויבט אז בערטא זאל קאנען אויפוועקען אין איהם אזעלכע געפיהלען.

— וואס זענען דאס פאר א בריף? — האט ער איבערגעפרעגט מיט א געביטענער שטימע.

איז ער געווען איפערזיכטיג? האט ער געליטען? א ווילען האט בערטא דערפיהלט אין זיך אזא טיפע פרייד, אז זי האט איהם אנגעקוקט פערלוירען און נישט געקאנט קיין ווארט ארויסרעדען. דערנאך האט זי ארונטערגעלאזט די אויגען און בעטראכט אהן שום בעוועגונג די בריף אין איהרע הענט. עס זענען געווען בריף וואס האבען בעהאלטען אין זיך דעם בעוויז פון זיין ערשטער פרוים פאלשקייט; בריף וואס האבען געהאט דעם כוח ארויסצורייסען זינאן פון אלבערטס הארץ, די בריף וועלען אין איהר אירגעם לעבען ברענגען די רוהיגקייט, וואס זי האט ביז איצט נישט געהאט. וועלען אפשר אויך געווינען פאר איהר אלבערטס ליבע. וואס ער האט איהר ביז איצט אפגעזאגט. זי וועט לאזען אלבערטן לייענען די בריף.

זי האט זיך אבער מיטאמאל דערפיהלט שרעקליך שולדיג פאר אימיצען און זי האט געוואלט אנטלויפען און בעהאלטען די בריף, אז קיינער זאל זיי קיינמאל נישט געפינען, קיינער זאל זיי קיינמאל נישט לייענען.

זי האט זיך לאנגזאם אויפגעהויבען און צוגעדריקט די בריף צו זיך. ווי זי וואלט זיי וועלען פערטיידיגען, עס איז איהר באלד דורכגעלאפען דער געדאנק אין קאפ אז עס איז טאקע איהר פליכט צו פערטיידיגען די בריף קעגען אלבערטן, קעגען יעדען איינעם וואס וועט זיי וועלען אוועקנעהמען פון איהר, די בריף האבען געהערט נישט איהר, נישט אלבערטן, נאר זינאן, — און זי איז טויט.

יא, זינא איז טויט... זי האט עס ערשט איצט צום ערשטען מאל דערפיהלט מיט בעזונדערער שארפקייט און זיכערקייט, אין איהר איבערזוכט, וואס זי האט נישט געקאנט בעהערשען, האט זי די אלע יאהרען געזעהען זינאן פאר זיך. א לעבעדיגע, א שטארקע, א זיגרייכע, ערשט איצט האט זי איהר דערזעהן א טויטע, א בעזיגטע, זינאס טויט האט אפגעווישט איהרע ליגענס, איהר פאלשקייט און געפאדערט פון בערטאן אכטונג און שטילשווייגען.

„ווען איך זאל איהם געבען די בריף — האט בערטא געטראכט פאר זיך, — ווען איך זאל מיט אט אזא פריון זיך איינקויפען מיין רוהיגקייט, מיין גל וועל איך קיינמאל מעהר נישט קענען געהן מיט א אויפגעהויבענעם קאפ..."

— איך ווייס עס זענען ליבע־בריף — האט א בערט ארויסגעזאגט — דו בערטא, ווען איך ה שטענדיג געגלויבט, ווען איך האב בעטר מיך אפט געקוועלט, וואס איך טראכט נאך אל מי דאפט געקוועלט, וואס איך טראכט נאך אלין זינאן... עס האט מיר אויסגעזעהען אז איך בע אנ'אומרעכט קעגען דיר... און דו, דו, דו...

און ווי אלבערט האט אזוי גערעדט צו איהר פערביטערונג, האט בערטא געטראכט מיט אז זי וועט אויף שטענדיג פערלירען זיין ליבע, זי וועט איהם נישט געבען די בריף: ער וועט מאל נישט קאנען ליב האבען, אויב ער וועט לען אין איהר געטריישאפט, פונדעסטוועגען האט נאך שטארקער צוגעדריקט צו זיך די בריף, צו בעשיצען דעם גוטען נאמען און די פערטא היים פון דער פרוי, וואס זי האט אזוי פיינט געה און א געהיימניספול און שרעקליך געפיהל פון פעראייניגונג מיט דער טויטער זינא, האט אי געפילט איהר הארץ...

— גיב מיר די בריף! — האט אלבערט בע לען.

נאך א ווייל'ע האט בערטא זיך געקוועלט פיינליכע כוחות האבען געקעמפט אין איהר דורשט נאך ליבע, נאך פרייד און די ווייכע פון איהר טויטער קאנקורענטין.

אלבערט האט געמאכט א שריט נעהנטער איהר און אויסגעשטרעקט די האנט אויף רייסען פון איהר די בריף מיט געוואלד, בערטא זיך פלינק געגעבען א דרעה אוועק פון איהם און ריינגעווארפען די בריף אין דעם פלאם, וואס האט ברענט אין קאמין.

זי האט צוגעזעהען ווי די בריף האבען זיך קארטשעט אין פייער, זענען געווארען שווארץ, נאך גליהענדיג רויט, ביז זיי זענען צעפאלען אין פונקט ווי עס איז צעפאלען אין אש איהר גליק איהר ליבע, אלץ האט זיך געדרעהט פאר איה א משוגע־ווילדען געווירבעל און צום ערשטען אין איהר לעבען האט זי פערלוירען איהר בעוואו זיין.

ווען זי איז געקומען צו זיך, איז אלבערט שטאנען פאר איהר אויף די קני. א בלאסער, רודערטער, און האט איהר געקושט די הענט ער האט עס נאך קיינמאל פריהער נישט געטון פאר בריף זענען געווען ארונטערגעפאלען אויף ערד און האבען אויסגעמיטען דעם פלאם פון קאמ אלבערט האט זיי געלייענט און האט אלץ פערשט

—עס וואלט געווען זעהר א שעהנע געשי בערטא — האט אלבערט שפעטער שטיל ארויס זאגט, ווען ער האט זיך אביסעל בערוהיגט, — איך וואלט זי געקאנט בעסער אפשאצען, ווען אליין וואלט דא נישט געווען דער טויט העלד...

—※—

ענטציגדונג פון דער ברוסט ביי פרויען

פון ד"ר אלעקסאנדער פאלשאנסקי, (כירורג)

— 3 —

אין נארמאלען צושטאנד שטעהט די בראדאווקע ווייניג ארויס פון דרויסען, זייענדיג פערזעהען אין גלאטיגע מוסקולען קען זי צוליב רייצונג אדער בעריהרונג דורך ערעקציע זיך פערגרעסערען, ביי אייניגע קראנקהייטען פון דער ברוסט ווי למשל: ראק, לאנג רויערנדע ענטציגדונגען, קען די בראדאווקע ווערען אריינגעצויגען אינווייניג אריין און קען זיך נישט פריי ארויסבעקומען אינדרויסען, ביים אונטערזוכען דארף מען לעגען אכט דערויף וואס פאר א פליסיגקייט עס בעוויזט זיך פון דער בראדאווקע נאך דעם ווי מען דריקט אן אויף דער אומגעגענד פון דער בראדאווקע, זי קען זיין מילכיג, מאטעריע אדער א בלוטיגע פליסיגקייט. ביים אונטערזוכען קען זיך ארויסווייזען אז איין טייל פון דער ברוסט איז הארטער, אבער דאס איז נישט וויכטיל; מאס־געבענד איז די אונטערזוכונג אין א ליגענדע פאזיציע ביי וועלכער עס פערשווינדט יעדע אונטערשיד אין דער עלאסטישקייט אויב עס איז דערצו נישט פאראן קיין טיפערע סיבות, און זי לאזט זיך אויף אזא אופן גענוי אונטערזוכען א דאנק דעם וואס די ברוסט אליין ליגט אויף א גלייכע פלאך פון ברוסט־קאסטען און איז זעהר בעוועגליך.

אמטייסטען קומען פאר קאמפליקאציעס מיט דער ברוסט בעתן ערנעהרען פון קינדער און דאס אין דער ערשטער צייט פון דעם דאזיגען ערנעהרען, געשווירלעך און קליינע וואונדען אויף די בראדאווקעס פון דער ברוסט טרעפען זיך ביי פופציג פראצענט פרויען וואס ערנעהרען קינדער. אין דעם רוב פאלען זענען טאקע די דאזיגע אונבעדייטענדע כלומרשט געשווירלעך די סיבה פון דער פערגיפטונג פון דער ברוסט, און די דאזיגע פערגיפטונג נעהמט ענטוועדער דורך די לימפאטישע געפעסען (אויבערפלעכליכע אדער טיפע) אדער דורך די מילך קאנאלען, און אלס ענדגילטיגער רעזולטאט פון דער דאזיגער קראנקהייטס ערשיינונג קומט דער געשוויר...

ווי איך האב שוין אויבען אנגעוויזען זענען די קראנקהייטען פון דער בראדאווקע אדער פון דער הויט פון דער ברוסט, דער אפענער גלייכער וועג צו דער ענטצינדונג פון דער ברוסט. א חוץ די וויכטיגסטע אנגעוויזענע סיבה פון דער ענטצינדונג— דאס ערנעהרען פון קינד, זענען פאראן נאך אנדערע סיבות. 70 פראצענט פון פרויען וואס זענען קראנק אויף ברוסט ענטצינדונג, זענען פרויען וואס געבוירען צום ערשטען מאל. דאן טרעפט זיך די קראנקהייט ביי פרויען, וואס האבען נישט קיין נארמאלע בראדאווקעס: א צו־קורצע, צו־דיקע, א אריינגעצויגענע זענען די סיבות צוליב וועלכע עס ענטשטעהען קליינע וואונדען. אלס סיבה פון דער קראנקהייט קען אויך בעטראכט ווערען אז א פרוי האט צו ווייניג צו זויגען. צוליב וואס דאס קינד מוז א לענגערע צייט זויגען.

אויף וואס פאר א אופן קומען אייגענטליך אריין די באצילען?

טעארעטיש קענען די וועגען זיין פערשידען, אייניגע באצילען געפינען זיך אין די פאלדען פון דער הויט. אדער אין די מילך קאנאלען ביים אריינגאנג. די דאזיגע באצילען קענען אין געוויסע בעגינסטיגענדיגע מאמענטען ווערען שעדליך און ענטוועדער אויב די קראנקע ליידט אויף עפעס א אנדערע אנשטעקענדע קראנקהייט (טיפוס) קען די טיפוס באצילען איבערגעטראגען ווערען דורכן בלוט.

אבער ווי איך האב שוין נישט איינמאל אנגעוויזען אין דעם רוב פאלען דרינגען די באצילען אריין פון דרויסען דורך שמוציגע הענט, שמוציגע וועש, שמוציגע געגענשטאנדען, דורכן מויל פון קינד (אויב עס איז קראנק אויף געשווירלעך ארום דעם מויל) — אדער אויף שארפע געשווירען פון קערפער.

בעת דעם ערנעהרען פון קינד קען דאס אפטע זויגען פון זיך אליין ארויסרופען פערשידענע בעשעדיגונגען. קליינע וואונדען, אדער עס פלאצט די הויט די דאזיגע בעשעדיגונגען קענען ענטשטעהען אויף אין בראדאווקע אדער אויף ביידע, בעת דעם זויגען פון קינד רופען זיי ארויס שטארקע שמערצען. זיי קענען אפילו בלוטען און דאס קינד אראפשלינגענדיג דאס בלוט ברעכט עס שפעטער אויס.

די דאזיגע וואונדען און געפלאצטע הויט היילען זיך זעהר שווער ווייל בעתן זויגען ווערען זיי אפט געריסען זיי קענען זיך אבער לייכט פערהיילען מיטן מאמענט ווען די פרוי הערט אויף צו ערנעהרען דאס קינד.

ווי אזוי ווערען געהיילט די דאזיגע קראנקהייטס ערשיינונגען די קוראציע בעשטעהט פון א פראפילאקטישע היילונג און פון דער אייגענטליכער היילונג.

פראפילאקטיש דארף מען צוגרייטען די בראדאווקעס שוין בעת די לעצטע חדשים פון דער שוואנגערשאפט צו דער ערנעהרונגס פונקציע, מען מוז אז די בראדאווקעס זאלען הארט ווערען. צו צוועק וואשט מען זיי צוויי מאל טעגליך מיט וואסער און רייבט זיי איין מיט א פליסיגקייט בעשטעהט פון גלייכע טיילען גליצערין און אין אנהויב פון ערנעהרען דארף מען אפהיטען ווייטגעהענדסטע ריינקייט, נישט אנריהרען די האוועקעס מיט נישט געוואשענע הענט, נאר מי אפגעוואשענע הענט, אפשווענקען די בראדא פאר און נאך דעם זויגען. פון קינד מיט וואסער און שוואכען ספיריטוס, פון איינמא ביז צום צווייטען מאל האלטען די בראדאווק דעקט מיט סטעריליזירטע גאזע איינגענעצט פליסיגקייט וואס בעשטעהט פון העלפט אויף פון וואסער מיט גליצערין, אדורכשווענקען דא פון קינד. מיט געקאכט וואסער.

וואס שייך דעם היילען וואונדען און געפ הויט וואס זענען שוין ענטשטאנען איז זייער ציע אפהענגיג פון דעם בעשעדיגונגס צושטא ווערען אנגעווענדעט קאמפרעסען פון ספירי פערשידענע זאלבען, אייניגע אויטארען פער אפילו אז עס איז גוט אנצווענדען יאדינע שוואכע לעזונג פון לאפיס.

וואס זענען די הויפט סימפטאמען פ קראנקהייט, פון דער ברוסט? ווי מיר האב אנגעוויזען קענען די באצילען אריינדרינגען צוויי וועגען, ענטוועדער דורך די לימפאטיש סען אדער דורך די מילך קאנאלען, ווי אזוי זיגע אינפעקציע קומט פאר, וועלען מיר ש אין א ווייטערען ארטיקעל.

—※—

קורצער פרייטאג און שבת הגדול

קורצער פרייטאג: זאגט מיר, פאניע שבת הגדול, איהר האט געהערט, אז אונזערע „גוטע פריינדיי פערנעהמען זיך איצט מיט דער יודישער שחיטה?

שבת הגדול: ס'איז נישט קיין נייעס; זיי פער נעהמען זיך שוין פון לאנג מיט „שחיטהי"...

פריאטקעס

ווי אזוי זיי ווערען געבוירען אין „אסטאריא".

יעדער אווענד אין דער קאוויארניע טרעפט זיך צונויף די פליאטקארניע. ס'פרעגט זיך טשאפסקי, ס'ענטפערט „טשאטקע" און געבוירען ווערט א פליאטקע. סטראגט זיך באלד פון טיש צו טישעל — יעדער לייגט באלד צו א קרישעל. יעדער „מאכט צורעכט" עס בעסער, און עס ווערט די פליאטקע גרעסער, און ס'וואקסט אויס באלד פאר די אויגען: נישט געשטויגען, נישט געפלויגען!

א מזל, וואס ער איז א פארבער

די „ספעציאליסטען" אין דער „אובעז-פיעטשאלניע"

די פאנאטאוויע פון דער „אובעזפיעטשאלניע" איז ארויסגערופען געווארען צו א קראנקען. נאכן אונטערזוכען, זאגט דער דאקטאר צום קראנקענס ווייב:

— איהר האט מיך לידער צו שפעט גערופען, אייער מאנס מינוטען זענען געצעהלטע. די הענד זע נען דאך ביי איהם אינגאנצען בלוי.

— ענטשולדיגט, מיין מאן איז דאך א פארבער!

— אויב אזוי האט איהר נאך מזל, ווען ער איז נישט קיין פארבער, וואלט געווען זעהר ביטער.

נאך דער אמנעסטיע

א מתנה פארן ווייב

אהיימקומענדיג פון „יושב בסתר" וואו ער איז אפגעזעסען אנדערהאלבען יעהרליך, האט ער זיך ארויסגעלאזט אין געסעל כאפען א בליק וואס עס הערט זיך.

נאך דעם ערשטען שפאצירעל דערלאנגט ער דעם ווייב א פודעלע מיט א בריליאנטען רינגעל און זאגט:

— מיין טייער ציבעל־פלעצעל, כ'האב דיר אפילו געוואלט ברענגען א בריליאנטענע בראש, נאר אין דער אפטיילונג וואו ס'געפינען זיך די בראשען האט מיר דער יאלדישער פערקויפער געקוקט אויף די הענד.

גוט געזאגט.

אונזער ה' גראסמאן זאגט אזוי:

— ווילסטו דיך גוט אנעסען — זעץ דיך נעבען דער בעל־הביתטע. ווילסטו זיך גוט אנטרינקען — זעץ דיך נעבען בעל־הבית.

צווישען שרייבערס.

— זאג מיר, פארוואס שטעהסטו אזוי שפעט אויף?

— ווייל איך שלאף זעהר לאנגזאם.

דער בעל עגלה און זיין פערד.

אויסגעטווישט די יוצרות

בעל־עגלה (צום רבין): רבישי קרוין, וואס טוט מען? מיין קליאטשע האט פערלוירען דעם אפעטיט האט זי דעריבער נישט קיין כוח צו שלעפען דעם וואגען.

רבי: זאג מיר, זרח'ל, ווי פיהרסטו דיך, ווען דו שטעהסט אויף אינדערפריה?

בעל־עגלה: איך שטוי אויף 4 א זייגער פאר־טאג) גיב איך צוערשט א קוק אין שטאל אריין, דער נאך בוים איך איבער א 4 פינטיג לחמ'ל און אד־יאזד.

רבי: די מעשה שטומט שוין. דו דאווענסט נישט און פרעסט ווי א בהמה. דערפאר עסט דיין פערד ווי א מענש.

סאקראטעס.

א פסק דין

וואס לעגט זיך איהם נישט אויפן שכל

— האסט געהערט? כ'האב מיך דאך גע'גט מיט מיין ווייב.

— אזוי? ווי אזוי איז דאס צוגעגאנגען?

— כ'האב געהאט מיט איהר א דין תורה, האט דאס בית דין ארויסגעגעבען עפעס א מאדנע פסק.

— דהיינו?

— זיי האבען געפסקנט, אז דאס מעבעל וואס איך האב געהאט — קומט איהר, און די קינדער, וואס זי האט געהאט — מיר.

צוועלף ביינאכט

אין אנשטאטס אלעיע

12 ביינאכט אין דער אלעיע אושטאטס. געהט א פארעל. א יונג ווייבעל מיט א בחור. אונטער זיי געהט נאך א עלטערער מאן. א פאליציאנט בעמערקט דאס. שטעלט ער איהם אפ.

— זאגט נאר, איהר אלטער דאָן־זשואן, ווי פאסט דאס פאר אייך, נאך צו קריכען א יונגע פרוי אזוי שפעט ביינאכט?

— נו, וואס זאל איך טון? די איז דאך מיין ווייב — האט דער זקן מיט א־זיפץ געענטפערט.

א מיטעל געגען פעטקייט

א גוטע עצה פון א דאקטאר.

א הויגער פאבריקאנט האט געפרעגט דעם דאק־טאר:

— גיט מיר אנ'עצה, ווי אזוי זאל איך פטור ווערען פון מיין פעטקייט?

— איהר זאלט לעבען פאר 1 זלאטע א טאג, און דעם זלאטי אויסארבייטען מיט אייערע אייגענע הענד — האט דער דאקטאר געענטפערט.

אין גדיניע

פארוואס איז דאס וואסער געגרינצעלט?

א לאדזער גביר איז צוזאמען מיט זיין ווייב גע־פאהרען קיין גדיניע, שטעהענדיג ביים ים זאגט דאס ווייב:

— זעה נאר, שמעריל, ווי דאס וואסער אין ים איז געגרינצעלט.

— רעד נישט קיין נארישקייטען, דאס טוט זיך דיין פנים אפשפיגלען אין ים — האט דער מאן איהר פערטייטשט.

פייטעל און טרייטעל

פייטעל: זאג מיר, טרייטעל, וואס וועט מיט דיר זיין? דו וועסט שוין קיינמאל נישט פערלירען דיין בייכעל?

טרייטעל: כיבין שוין געווען ביי פערשידענע דאקטוירים — און גארנישט.

פייטעל: איך האב אניעצה צו דיין בויך, כיהאב אניאויסגעפרובט מיטעל.

טרייטעל: וואס זאל איך נעהמען?

פייטעל: א פאטענט...

אי, וועט זי זיך פרעהען!..

אנ־איינפאל פון א זקן

אנ'אלטער הויגער גביר א גרויסער קמצן האט חתונה געהאט מיט א יונג ווייבעל. און איהר אפ־געשריבען דאס פערמעגען. דערווייל האט זי זיך ארומגעדרעהט ווי א שאטען אויף דער וואנד, און ביז זי האט ביי איהם געזעהען א גראשען פאר די אויגען איז איהר די נשמה אויסגעגאנגען.

די הייגטיגע וואך קומט צו איהם אריין א קרוב און זאגט צו איהם:

— דו ווייסט באטש, אז דיין ווייבעלע ווערט היינט אלט 23 יאהר? וואלסט איהר געדארפט געבען א מתנה צו די אוראדזשינעס.

— גוט, כ'וועל זעהען, זי זאל זיך פרעהען.

— מיט וואס?

— כ'וועל מיך לעגען אין בעט אריין, כ'וועל מיך מאכען קראנק,— אי, וועט זי זיך פרעהען!...

א קליין שפאצירל — אבער א גוטס

די טרייסט פון דעם „טיפבעטריבטען־אלמן.

דער „טיפבעטריבטער" אלמן געהט צוריק פון זיין ווייבעלס לויה א טרויעריגער, איהם טרייסט זיי־נער א חבר:

— בערוהיג דיך, הערמאן, און דיין עלטער מוזט דו דאך טראכטען וועגען דיין געזונד.

— יא, בעניע, ביזט גערעכט, כ'וועל דיר זא־גען דעם אמת, אז דער קליינער שפאציר פון גוטען ארט אהיים, האט שוין אויף מיר גוט געווירקט, — האט דער „בעטריבטער" אלמן געענטפערט.

א גאלדענער פאסטען

א ווייבעריש שמועסעל

— כ'בעט איהן, לאכטינע, כ'האב געהערט אז איהנס טאכטער איז געווארען א סעקרעטארקע אין פעראיין „יקום פורקן"?

— יא, ס'איז אמת. אמת ויצב.

— טאקע? און וואס האט זי געקריגען דעם ער־שטען חודש?

— אכציג גילדען מיט א... חתן.

היינטיגע קינדער.

לעהרער: הערשעלע, אז דיין טאטע איז שולדיג איין סוחר 150 זל. א צווייטען 120 און א דריטען 150 — וויפיל וועט ער צוזאמען דארפען אפגעבען?

שילער: 400.

לעהרער: ווי אזוי? ס'מאכט דאך אויס 295?

שילער: איך האב בערעכענט שוין מיט די גע־ריכטס קאסטען און פראצענט...

דער קונדס

● הומאר ● סאטירע

● צוזאמענגעשטעלט פון אב—נעק

ביילאגע צום „נייעם פאלקסבלאט" נומער 33 — פרייטאג, דעם 7 פעברואר 1936

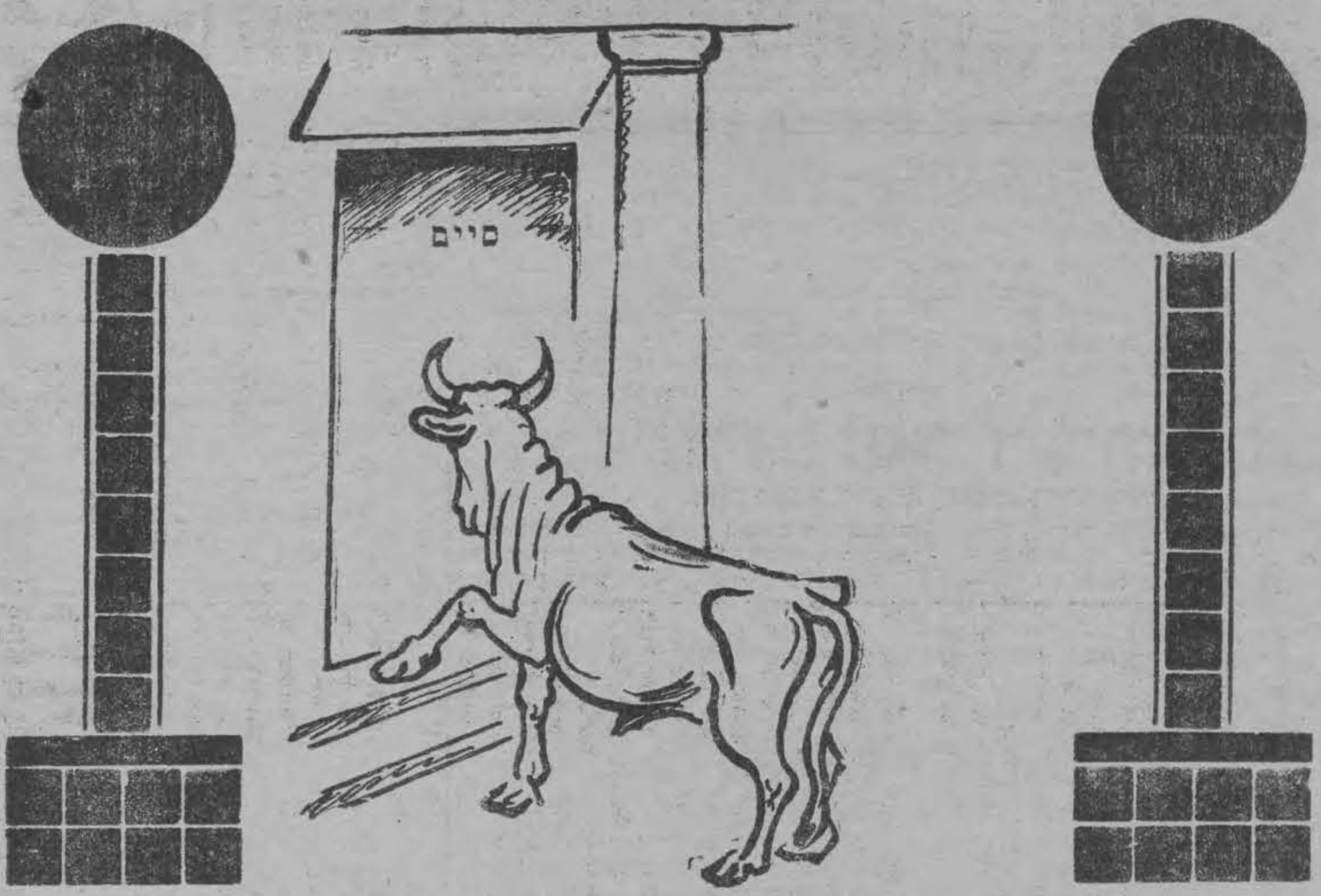

דער פירפיסיגער דעלעגאט: אין נאמען פון אלגעמיינעם בהמה'טום, פראטעסטיר איך געגען דעם אריינמישען זיך אין אונזערע ענינים, זארגט אייך בעסער פאר די מענשען, מיר, בהמות, קענען זיך אונזער שטעטעל אליין בעשטעהען...

פּאָליטיק פון דער וואך

שחיטה.

ווי געפעלט אייך די שפּאָגעל נייע פּאָליטיק וואָס ווערט דאָ געפראוועט געגען דער יודישער שחיטה?

מיט איינמאָל איז די יודישע שחיטה געוואָרען אַניענין פאר פּאָליטיק. ווער מיר וועלט־פּאָליטיק, וואָס מיר וועלט ־ דיפּלאָמאַטיע — יודישע שחיטה. די שחיטה האָט אוועקגערוקט אין א זייט אלע וויכטיגע וועלט ־ פּראָבלעמען. די איטאַליעניש ־ אַביסינישע מלחמה דייטשלאנדס פיבערהאפטע מלחמה צו־ גרייטונג און די שוץ מיטלען וואָס די גאַנצע וועלט נעהמט איצט אונטער געגען די אנפאַל פלענער פון די דייטשען מיט איין וואָרט: די וועלט האָט איצטער גאָר וואַזשנע זאָרגען און גרויסע קלאָפּאָטען, וואָס האָבען אָבער נישט קיין שום וויכטיגען בעדייט, ווי מען זעהט אנטגעגען אזא וויכטיגע וועלט בעדייטונג ווי עס האָט די יודישע שחיטה. עס ווייזט אויס אז די יודישע שחיטה שטעהט איצט אין מיטעלפּונקט פון די וועלט אינטערעסען.

איז טאַקע נישט קיין וואונדער וואָס מען האָט זיך איצטער א נעהם געטון מיטן גאַנצען ברען צו דער ענערגישער און זעהר וויכטיגער אַרבייט — אָפּ־ צושאַפען די יודישע שחיטה.

ווי נאָר מען שאַפט אָפּ די יודישע שחיטה ווערט די וועלט אויסגעלייזט פון אלע צרות.

אבי מען זאָגט אז די וועלט פּאָליטיק איז נישט אָפּהענגיג פון יודען.

אָט דאָס הייסט הויך־דיפּלאָמאַטיע.

דאָרט איז נישט פויגעלדיג געשמוגעלט פון „דריטען רייך"

[...] א „זבוירקע" פון די ס.ס. פרעגט איין שטורמיסט דעם אַנדערען:

— זאָג נאָר האַנס, דו האָסט געלייענט דעם לעצטען ביולעטין פון דער „ראָטער פאוהנע"?

— די פראגע געהט איבער אין דער גאנצער אָפּ־ טיילונג פון איינעם צום אנדערען. צום סוף זאָגט איינער גאַנץ שטיל:

— קאַמעראַדען, פאָרזיכטיג, רעדט שטילער, וואָ־ רום דער לעצטער אין דער פערטער רייהע איז — ראַכט זיך — א היטלעראָוויעץ...

* * *

אלס אויסדרוק פון דאנקבארקייט פאר פוילען, האָט די רעגירונג פון „דריטען רייך" בעשלאָסען צו ענדערען דעם נאָמען פון היידעלבערג אויף הייל־ היטלער־בעק.

מוסאָליני אויפן דאַך
ווי אַזוי קריכט ער אַראָפּ ?

דער „קונדס'"־ קאָרעספּאָנדענט אין רוים האָט די טעג געהאַט א געשפּרעך מיט מוסאָליניִן, דער קאָר־ רעספּאָנדענט האָט געפרעגט:

— אייער עקסעלענץ, האָט דאָך ביים אויסבּרוך פון דער מלחמה, געזאָגט אז נאָר בקרוב וועט איהר זיין אויפן אביסינישען קעניגס דאַך, נו?

— איך בין טאַקע אויפן דאַך, נאָר...

— וואָס נאָר ?

— כ'ווייס נאָר נישט, ווי אזוי קריכט מען פון איהם אראָפּ.

אינפלאציע און דעפלאציע.

— וואָס איז דער אונטערשיד פון אינפלאציע און דעפלאציע ?

— נאָר פּשוט: דעפלאציע דאָס איז דער דלות אין דעטייל, אינפלאציע — איז דער זעלבער דלות — נאָר הורטאָווע.

בראָף קאַלי.

חמשה-עשר-פירות

מאָרגען איז „חמשה - עשר"
— דאָרט אין אונזער לאנד, אין ציון.
הויבען בוימער אָן צו וואַקסען
און צו שפּראָצען און צו בליהען......

„ראש השנה לאילנות"
בוימער הויבען אָן צו שטייגען,
ס'בליהען איילבירטען, מאַראַנצען
און דער עיקר בליהען פייגען...

א גערעטעניש אויף פייגען,
אלע וועלען זיין צופרידען...
סטאַרטשען וועט פאר די אראבער,
און נאָך מעהרער פאר יודען....

אויך ביי אונז אין לאַנד, רבותי,
טוט איצט שפּראָצען, בליהען אלעס:
ס'וואַקסט די נויט און ס'בליהט דער קריזיס,
און עס שפּראָצט ביי אונז דער דלות.

אנשטאָט איילבירט, ניס און מאַנדלען,
און מאַראַנצען פון דעם פּרדס,
שפּראָצען בי אונז נייע „פירות"
וועלכע רופען זיך: „פּעטאַרדעס"...

ס'איז א וואונדערבּארע „פּרי"
גוט געפלעגט פון די ענדעקעס.
וועלכע האָט שטאַרק אויסגענומען
אין דעם נאצי-לאַנד ביי יעקעס...

ס'שפּראָצען נאָך פיל נייע פירות
א מחיה זיך צו זעטען,
זיי בעקומען קריגט מען ביליג
אין די אוניווערזיטעטען...

* * *

מאַטשעיעווסקי,, פוילענס תליון,
פון די לאַנגע, לאַנגע יאָהרען,
איז משמעות, אז דאָס לעבען
איז פערמיאוסט איהם געוואָרען.

האָט געטון זיין זאך בשלימות,
און געהאַנגען גרויס און קליין,
איצטער איז ער זיך מישב,
און ער הענגט זיך אויף אליין...

הלואי די וועלט-תלינים
נאָכטון זאָלען אונזער קאָט
ס'וואָלט די וועלט אַני־אַנדער פּנים
דאַן אַ שענערען געהאַט...

פע—פע—ער
די נייע פירמע „פיליפּאָוויטש עט טשעכאָוויטש"

די נאצי פּארטיי אין פוילען וואָס איז געגרינדעט געוואָרען פון געוועזענעם פוילישען אמבאסאדאָר אין אמעריקא טיטוס פיליפּאָוויטש, און געוו. מיני־ סטער טשעכאָוויטש רופט זיך „פּאָלסקאַ פּאַר־ טיא ראַדיקאַלנאַ" (פּ. פּ. ר.)

ווי דער „קונדס" דערוויסט זיך, ליגט אין די ראשי תיבות די גאַנצע אידעאָלאָגיע און דער ציל פון די גרינדער

פּ—אַנאָוויע
פּ—אָטזשעבּאיאָן
ר—עקלאַמי.

א מעשה'לע פאר דערוואַקסענע
וואָס קאָנען לייענען „צווישן די שורות"

א בעקאַנטער דיקטאַטאָר, איז שווער קראַנק גע־ ווען, פאַרן טויט איז צו איהם געקומען דער גייסט־ ליכער און געפרעגט:

— זוהן, מיינער, האָסטו עפּעס שונאים אין לאַנד ?

— ניין, קיין איינעם נישט — האָט דער דיקטאַ־ טאָר געענטפערט.

— טאָמער דאָך ?

— ניין, זיכער נישט.

— טראַכט נאָר, נאָך, אפשר האָסטו פערגעסען?

— אז איך זאָג ניין, איז ניין. איך האָב נישט קיין שונאים! די שונאים וואָס איך האָב געהאַט האָב איך שוין לאַנג אויסגעשאָסען ווי די הינט — האָט דער דיקטאַטאָר אַנ'אויפגערעגטער געענט־ פערט.

צוערשט דאס פערד
שפּעטער — דער רייטער.

וועגען ביסמארקן דערצעהלט מען:

ווען דער קאַנצלער ביסמארק האָט אָפּגעגעבען ווילהעלמען א ביטע וועגען זיין דימיסיע, האָט דער קייזער אויסגערופען:

— מיין טייערער ביסמארק, איך בין דאָך פיל עלטער פון דיר, און דאָך גנה איך נאָך נישט אראָפּ פון פערד!

— אייער קייזערליכע מאַיעסטעט! — האָט ביסמארק געענטפערט — דער רייטער האַלט זיך איי־ ביג לענגער ווי דאָס פערד.

ליבער לעזער!

מיר פערשטייען אז לייענענדיג דאָס דאָזיגע מעשהלע וועט איהר זיך טראַכטען: געשטראָפט די שוויגער און געמיינט די שניר". ערקלערען מיר, אז... איבּריגענס טייטשט ווי איהר פערשטעהט.

דער „קונדסי־רעדאַקטאָר.

פיניעלע מזיק
גיט לשון

צאָץ גיהעיערט יאַטן, וואָסע די גױעשע קעפּ גייען טיען ? זיי ווילן דעך, אז מאַטשיק זאָל שאַכטן ביהיימיס אָף גלאָט קושער ! כיזוג ענק, מיקען דאָך ציזאַצט ווערן פין די גראַנדיס.

ס'ווייסץ כאָדושביג וואָעס זיי זוגן? זיי זוגן, אז די ידישע כשיטע איז ניש הומין—נאַטאָריש, אין זיי מיזן הובן הומין—נאַטארישע כשיטע. צ'ווייסץ וואָעס דועס איז אזוינס הומין—נאַטאָריש ? ניש צי שאַכטן מיט א כאַליוו, נאָר — שיסן, זיי אָנע ריכ־ מוניס אָף די ביהיימיס, הייסן זיי — שיסן! וואָעס זוגט עץ צי זייער ריכמוניסקייט ? סידעך פינקט ווי מיט די לאָדזער פּארביקאַנטען: זיי געבן ניש די ידי־ שע וועיבירס קאָ קעטן, וואָל זיי קענע ניש ציקיקן אז ידן זאָלן שוועיר ארביטן — זיי אָנע אָכיט ריכ־ מוניס...

ראַכטיג, אָב איעך מיעך ניש גידאריפט אוננעמע פאר דעיר כשיטע. וואָעס אָבן מיער, באַליטער צי־ זאָרגן ? אינץ עסן דען פלייש ? אינץ נוטשן דעך נאָר אָפּ א ביין פין איין פייסיך צין צווייטן אין פין איין סימכע טוירע צין אַנדערן? דועס איז טאָקיש ראַכטיג. נאָר איעך עב ניש דערלאָזן, אז מאַטשיק זאָל זאָן דעיר שויכיט. אין אַז וואָיטיק זאָל זאָן דעיר מיזש גיעך — ציפּאשטייט שוין ?

יעץ עב איעך ענק פאציילן א מאנסע עט עץ ציזאַצט ווערן פין גילאַכטער:

אין לאָדזש אָבן א פוער יאַטליך גיקויפט א באַליע אָנע קאָריק אפּיליק, אין אָבן אָנגירעדט די ווילקער כיכומים, אז אָף דעיר באַליע אָנע קאָריק, עבן זיי די ווילקער פירן קאָ ריצרועל. אָבן די ווילקער גיטאָקט באַש, פעק מיט טאָזענטעס אָבן זיי אָפּגי־ זעצט אָף דעיר באַליע אין אָבן זיי ארימגיפיערט ווי אַ נאָר אָפן יוערמאַריק. זיי זענע גיפורן אין גי־ פורן אָן גישטאַנע אָף איין אָרעט. זיי אָנע גימיינט, אז זיי זענע שוין אין ריצרועל, דעוואָל זענע זיי גי־ וועין אין רודע פאַבּיניץ.

יעץ איז טאקיש א ספראָווע אין סאָנד, בין איעך טאָקיש גגאנע אָן סאָנד אראָן אָנקיקן די ווילקער כיכומים, אין אָב גיפלאצט פין גילאַכטער.

ני אָב איעך ענק פאציילט א שיינע מאנסע: טאָ אָצץ מיער אַ גיטן כאָס שוסער אין זאָצץ מיער גיזינט.

זיין טעות.

— האָסט געהערט? מ'האָט דאָך מיר נעכטען אין דער קאוויארניע אויסגעטוישט דעם פאַלטען.

— וואָס ? וועלכער משוגענער האָט גענומען דיין אַלטע שמאַטע ?

— כ'ווייס נישט — איך בין ארויסגעגאנגען דער ערשטער.

דער מבול פון די מענדעלע־ אקאדעמיעס אין לאָדז

איף א מענדעלע אָוונד, האָט א פאָרשטעהער פון א היגען קלאסען פעראיין זיך „פערענטפערט", פאַרוואָס די לינקע פייערען דעם 100טען געבורטס־ טאָג פון א בירגערליכען שרייבער, ער האָט געזאָגט:

— אזוי ווי מיר זענען א קלאסען ־ פעראיין, און מענדעלע איז געווען א קלאסיקער — פייערען מיר דעריבער זיין געבורטס־טאָג.

* * *

אויפן מענדעלע אָוונד אין „ראָזמאַיטאָשטשי" זאָגט א יוד:

„מיר קאָנען זעהר גוט בעגראָבען אונזערע גרוי־ סע יודען נאָכן טויט, אָבער נאָך מעהר בעגראָבען מיר זיי — ביים לעבען".

„גוש עבודה"
„קורצע ערקלערונג" אויפ'ן בעריהמטען „וואַנדרא - פראָצעס" אין לאָדז

אין לאָדז איז די היינטיגע וואָך פאָרגעקומען א פּראָצעס פון א „שיף ־ געזעלשאַפט" וואָס האָט אָפּ־ געקויפט אין דאנציג א „באַליע" מיטן נאָמען „וואַנ־ דרא". אויף דער דאָזיגער „שיף" האָט מען געוואָלט טראַנספּאָרטירען לאָדזער יודען קיין ארץ־ישראל.

אויפן פּראָצעס וואָס איז די טעג פאָרגעקומען פרעגט דער ריכטער איינעם פון די אַנגעקלאָגטע:

— וואָס איז דאָס אזוינס „גוש העבודה"?

דער אָנגעקלאָגטער האָט דאָס פערטייטשט אין קורצע ווערטער:

— „גוש עבודה" איז די אַרבייטער גרופּע פון דער אונאָפּהענגיגער רעוויזיאָניסטישער פּאַרטיי, וועלכע רופט זיך „גראָסמאַן־גרופּע", וועלכע איז בשעתו ארויסגעטרעטען פון דער רעוויזיאָניסטישער אָרגאַניזאַציע, וועלכע איז אַנ'אָפּשפּאַלטונג פון דער ציוניסטישער פּאַרטיי, און געשאַפען די נייע ציוניס־ טישע אָרגאַניזאַציע אונטערן נאָמען נ.צ.אָ...

ווער ווייסט ווי לאַנג די ערקלערונג וואָלט גע־ דויערט ווען נישט דאָס, וואָס דעם ריכטער אָט גע־ נומען שווינדלען פאַר די אויגען, און א געשריי־ געטון:

— דאָסיטש . כ'פערשטעה שוין.

דער יוד און דער ענדעק
דיאלאָג אין א טראַמוויי-וואַגאָן

אויפן טראַמוואַי פאָהרט א יוד, אַקעגענאיבער איהם זיצט א בעקאַנטער לאָדזער ענדעק, זאָגט דער ענדעק צום יוד:

— אז איך קוק אויף א ושיד זעה איך א חיה.

— און איך, אז איך קוק אויף אייך, דערמאָנט זיך מיר א גרויסער געלערטער.

— אין וועמען ?

— אין דארווינען, — האָט דער יוד געענט־ פערט.

דער קריזיס אין ניו־יאָרק
און די גליקען אין לאָדז.

אויפן באַלוטער מארק טרעפען זיך צוזאמען צוויי אלטע פשיאַטשולקעס, פרעגט איינע:

— נו, רייזעלע, ווי געהט עס אין עפּעס ?

— אזוי, נישט צו פערזינדיגען.

— איהנס מאַן האָט כאָטש ארבייט ?

— יאָ. קאָנעהאָרע. ער פערדינט צו ביסעלעך.

— און די קינדער ?

— אלע ארבייטען.

— נו, נו, געהט דאָך איהן נישט שלעכט.

— דאָ האָט די ערשטע פערלענגט די הענד אויף די באַקעם און געזאָגט:

— גוט, זאָגען זי ? גלייבען זי מיר גילדענע, ווען נישט מיין שוואָגער וואָס איז ארבייטסלאָז, אין ניו־ יאָרק, וואָלטען מיר דאָ געשטאָרבען פון הונגער...

דאָס און יענץ

וואו א מלחמה, דאָרט פליהען קעפּ,
וואו אַנ'אוניווערזיטעט, דאָרט כאַפּן יודען קלעפּ.

וואו א שיין ווייבעל, דאָרט גוטע ברידער,
וואו א בית־דין שטוב דאָרט א גערודער.

וואו א נאַצישער מיניסטער, דאָרט פּראָפּאַגאַנדע,
וואו א ראַסען טעאָריע דאָרט משוגעת און שאנדע

וואו א סעקוועסטראַטאָר דאָרט טרעהרען מיט קרענק.

וואו א קאָמאָרניק, דאָרט פליהען טישען מיט שענק.

וואו א יורד, דאָרט פעהלען די קליגער,
וואו א ארבייטסלאָזער, דאָרט נויט און הונגער.

סאָקראַטעס.

פּאָליטיק אויפן שפּיץ-מעסער.
צווישען בטלנים.

— דו ווייסט, דער מיניסטער בעק געפעלט מיר זעהר גוט.

— דערפאר וואָס ער איז א שעהנער ?

— ניין, דערפאר וואָס ער איז א קנאַפער רעדער. ער רעדט אין סיים זעהר וועניג, דערפאר, אז ער רעדט איז עס אָפּסניי נישט גערעדט.

„יאַק נאַ מאַשליע"
מעלדונג פון די היגע מלעטשאַזשעס.

פון היגען פעראיין פון מלעטשארניע בעזיצער ווערט דער „קונדס" געבעטען מיטצוטיילען:

אויף דעם באַל פון די מלעטשאזשעס, וועט זיין די גאנצע לאָדזער שמיעטאַנקע, די טענץ וועלען געהען יאַק נאַ מאַשלע.

געשטאלטען פון תנ"ך / פון כוואנא דע איבארבורו

שרה

גאנצע לעבען מיינס האב איך געטרוימט קינד, וואס זאל זיין ווי א קנאספע, וואס פון מיין אינגעווייד צעפליהען. מיין יוגענט רטלאז געווען און מיין פרישע שעהנקייט גלאנצט לעהר, אומזיסט, אומגליקליכער און ווי די שקלאפין הגר, די טונקעל־ברוי־ קופער.

איבערשטער אבער מאכט נישט הארט זיין טירען ווען די בקשה איז אומזיסט אדער לאנג איז אומגעוועצליך, פרעמד דער געדעכ־ מיין בקשה האט לאנגזאם געשטיגען, ביז זיך דערהויבען צו זיין פוסטרעט. ווי א רויזעגקוסט פון א ברענענדיגער בלום: מאל — סוף־כל־סוף — אין א נאכט, האט וואג געטון אראפנידערען צו מיר אין חלום מיך פערבלענדעט מיט זיין ליכטיגקייט.

הם, מיין האר און בעפעהלער, האט אין זיין ליכקייט געלאכט, ווען איך האב אויך מאר־ דערצעהלט, מיט ציטערדיגע לעפ־ האפענונג.

האב קיין אנדער זאך נישט געקענט שוין מיין פריהערדיגען לאנגוויל פון צער, ווי דער טיר פון מיין געצעלט און צעהלען פויגלען. וואס פלעגען זיך פערבייטראגען, שווינד אין דער ריכטונג פון מערב, איבער גטער, פארנאכטיגער לופט. און אט איז עס שעהען: דאס קינד איז געקומען אין אונזער ווי א ביטעל דופטענדיגער מור, ווי א ריארעמע, ווי א געבענטשטע פערווירקליכונג, פון פריידיגער שטיגונג בעשאפען געווארען. האוא, דער גאט פון די הערשאפטען, פון זיין ער וואוינונג ארויפקוקענדיג צו אונז אויפן האט אליין, נישט אנדערש געקענט לאכען זיך צארט, גערירט פון אונזער הנאה, פון נחת־ציטלאזער שמחה, וואס האט צו דער התרוממות דערהויבט.

דאס גאנצע לאנד ארום, וואס מיין אויג קענט ארומנעהמען, האט מיר דאן אויסגע־ אונדערבאר שעהן, מערקווירדיג פראכטפול און ארים, ענדליך, האב איך א קינד געהאט, א וועט מיינע טעג דערפרעהען, ווי א צארט גלעקעלע, וואס איז בעהעפט צו מיין שירץ אומאפשאצבארער טייערער שטעך־נאדעל.

הגר

מיין אקסעל האט געדריקט שרה'ס שטיינ־ הארץ און די שרעקליכע מדבר־לופט האט מיינע קרעפטען און מיינע טרעהרען. אין דער מיט פון דער וויסטע, וואס איז צו פרייד און געזאנג האט געוויס גע־ הרפיהלען האט, פינטשאפט אדער אימה צום פערצווייפעלטען פנים, וואס פלעגט זיך איבער־ איבערן פלאך פון זיין שטיל וואסער. נאר מיט פון דעם גרעסטען שרעק און גרויל דאס גלויבען אין מיין הארץ געטון בליהען און ווען איך בין שוין געווען אפילו מיטן צו דער טעמפער, חיוסער מדבר־שרד. האב איך גערופען געבעטען און דעם לעצטען אויגנב האפנונג.

- האר פון דער וועלט!

די צוגעמאכטע אויגען - לעפלעך האב איך מאל דערשפירט א קלארקייט, וואס האט זיך מיר צעוואקסען, האב איך די אויגען געעפנט דערזעהען א פערפלוטנדערדיגע ווייסקייט: כ'האב דער מלאך, וואס האט מיר געבראכט פון יעהאוואַ. ער איז געווען אומגעהויער פעוועגליך און אין יעדען קנייטש פון זיין שניי־ווייסער טוניקע וואלט איך אין גאנצען געקענט זיך איינגהילען, בעהאלטען, גלייך איך וואלט געווען אזוי קליין ווי א גינגאלד אויריגנגעל. מיט א שטימע, וואס איז עהנליך געווען צו א ווינט האט ער פער־אחרעגט צו מיין דביקות:

— שטעה אויף הגר, אברהמ'ס דינסט, קעהר זיך אום אהן לאז דיך פיגיגען פון דיין הארינטע שרה. און דעם זוהן, וואס וועסט געבוירען זאלסטו רופען ישמעאל, ווייל גאט האט געטון הערען דיין פיין.

און איך, די קנעכטין, די דינסט, די מצרית פון שמאלע, קרומע אויגען. ווען די הארינטע האט פון געצעלט פערטריבען צו שטארבען צווישען די זאמדען און שאקאלען פונם מדבר, האב מיך מיט אמאל א גליקליכע דערשפירט און א שטראהלענדי־גע פון אינערליכער פרייד און התלהבות האב אומגע־קעהרט צום ווייטען געצעלט פון אברהמ'ען מיין האר, מיין בעמאנער, מיין געזיכט, וואס איז דורכ־געברענט און דורכגעטרוקענט געווען פון זאמד און זון און וואס האט יעצט געלויכטען און געשיינט איבער דער שטאלץ פון מוטערשאפט, וואס גאט האט פערשפראכען צו פערלענגערען אין א גרויסען המון פון פעלקער.

ישמעאל

דער מדבר איז — א חיה א ווילדע. ער פאלט איבער, פערצוקט, בערויבט; ער בייסט, ער בע־הערשט.... איהם געהער איך; איהם געהער איך מיט מיין גאנץ וועזען, ווי צו א פרוי, וואס האט מיר א בייזען כישוף אפגעטון דורך א קללה־שפרוך; איהם געהער איך אינגאנצען ווי א צוגעוואוינטער צו א שטארקען וויין פון א מין שרעקליכער זיסקייט. קיין שטאט ווי פרעכטיג זי זאל נישט זיין. וואלט מיר קיינמאל נישט געקענט געבען די ליידענשאפט פון אזא ווילדער גרויסקייט, וואס איז בעשאפען פון אנטהוילען, בערויבען, איבערפאלען און פערצוקען.

אברהם האט מיך און מיין מוטער אהינצו א־רייגעווארפען. גלייך ווי מען וואלט אונז ארויפגע־ווארפען אויף די קניע פונם טויט. ער אבער, דער מדבר האט מיך, ווי זיינס א קינד אויסגעוואקסען, ווי ער האדעוועט אויף א קליינינקען שאקאל; און ער האט מיך אין מתנה געגעבען זיינע אומבעשרייב־בארע נעכט, זיינע זאמד־דיונעס, וואס זענען שארף, שפיציג און ברוין, ווי די קליינע ברוסטען פון די עגיפטישע בתולות, זיין געהיימניש, זיין בעצויבע־רונג און זיין בערוישונג, וואס איז שטארק ווי א שיכרות פון אלטען וויין. אין איהם, אינער מדבר, איז מיין מזבח און מיין געצעלט. מיט די ארימס אין קרייץ איבערגעלעגטע אויף מיין ברוסט און גע־קניהט אויף די דאזיגע זאמדען, וואס זענען פריי פון דער נעפענגעיש פון וואסער. דאנק איך און לויב יעהאוואס נאמען פאר מיין גורל. רייך בין איך אין פאלמען און אין קעמלען, אין פרייהייט און אין טרוימען. איך האב ליב די ברענענדע און בראטענדע ווינטען פון מיין פאטערלאנד, וואס האט ווייטע גרעניצען; איך האב ליב די זון און די דורשט פון מיין היימלאנד, זיינע מיראזשען און זיין פיבערהאפ־טיגקייט, דער מדבר איז — א חיה א ווילדע, און איך מיט מיין שטערען געזונגענער אין דער מיט פון די סקריפענדיגע זאמדען, טו ברענגען מיין דאנק יעדען טאג, צו יעהאוואַ פאר וואס ער האט מיר גע־מאכט פאר זיין יונגלינג חיה, דאס חיה־קינד פון דער וויסטע.

רבקה

איבער מיין היימלאנד איז געשטאנען א זאנפטער מילדער פארנאכט, וואס איז איבערגעלאדען געווען פון די דופטען.

א ריח פון פרישע שאלפעי־גראזען האט זיך געטראגען אין שטילען ווינטעל. די ארטעמיזיע־פלאנץ א פרעהליכע, א שוערסטקע, א טערפקע, האט גע־בליהט אין איהרע קליינע געלבליכע קרוינדלעך בליהטען ארום דעם קוואל.

איך האב געטון אראפנידערען מיין קרוג צום מויל פון אליעזר דמשק און דערנאך האב איך וואַ־סער דערלאנגט פאר זיינע קעמלען, וואס זייערע הויי־לע יאסלעס זענען דורשטיג געווען. און יעהאוואַ פון זיין טראן פון מארגענשטערען האט מיך געטון בענטשען. איך בין עס געווען יענע אנגענעהמע בתולה — אי א ווירטען, אי א ליבע — וואס זיין קנעכט האט געזוכט, אלס פרוי און פריינדין פאר יצחק'ן.

הינטער דעם שליח וועלכער איז בעלאדען געווען מיט מתנות, האט ליכט זיך געצייכענט, אין דער טרוקענער לופט: אנ'אומבעשטימטע קוים אנזיכטי־גע פארמע פון א מלאך אין מיין ברוסט איז מיין הארץ מיר געשפרונגען. ווי א קליינינק הירשעלע. בעת מען הארעוועט עס. מיין טונקעלע ברוינקייט פון געזיכט. ווי א טייטעל. האט זיך אנגעצונדען אין דער ראזעווער ליכט פון מיין גליקפולער רעגונג. צוויי קליינע לבנות. גאלדענע אויריגנגלעך. האבען זיך אנגעשלאגען אין מיינע באקען. אויף מיינע הענט. וואס האבען געציטערט. האבען די טייערע קאסטבארע בראסלעטען פון מיין האר געהאלטען אין איין אראפגליטשען זיך. אראפנידערען פון די האנט - געלענקען און זיך אנגעשלאגען איינע אין דער צווייטער אין פרעהליכען געקלימפער.

איך האב אויפגעהויבען צו דער הויך מיינע אויגען, איך, א קליינע פרוי, וועלכע איז פון גאט אנ־געצייכענט געווארען צו זיין די מוטער פון צוויי פעל־קער, וואס זענען בערופען צו בעקעמפען איינער דעם צווייטען, דאן אבער האב איך נאר געזעהען די טוי־בען וועלכע, אומקעהרענדיג זיך, אויף נאכט, אין זייער נעסט, האבען געשניטען דעם רוים פון דעם געהיימניספולען פארנאכטיגען הימעל.

אויף די גרויסע פאלמעס, וואס וואקסען ארום דעם ברונעם, האבען קוים־קוים זיך בעוועגט די פאַ־רעמלאזע גלאנציגע בלעטער, אנ'אומענדליכע שלוה האט אראפגענידערט, צו רוהען איבער די פעלדער, פענעהענטדיג צוזאמען מיט דער שטילער הייטערער ליכט פון דעם אנקומענדיגען בין השמשות, איך האב מיך דערפיהלט גליקליך: גליקליך ביז גאר, גליקליך ביז דער העכסטער התעלות: איך בין עס, די אויס־דערוועהלטע געווען. די בעשערטע, וועלכע בעדארף ריכטען איהר וועג צו אנ'אומבעקאנט לאנד און צו אומבעקאנטער ליבע, מיין יונגשאפט, וואס האט גע־דורשטען נאך אומבעקאנטע אומגעשפירטע טרעפע נישען און געשעהענישען, האט בערוישט, געפיהלט, אז מיר איז ווירקליך בעשערט צו איבערלעבען א גינגאלדענעם חלום, אין וואחר, און איך האב זיך געלאזט לויפען, אינם אימפעט פון פרעהליכער דער־שיטערונג, אהיים צו, לעכצענדיג, גארענדיג צו קער־טען וואס גיכער דערצעהלען מיינע ברידער די אויס־טערליישע בשורה.

יעקב

יעהאוואַ האט מיר געגעבען זיינע מלאכים אין מיין שלאף, א מחנה פון ווייסקייט אנ'ארמעי פון נארד־בלומען, אנ'ארויפשטייג און אראפשטייג פון טוניקעס, וואס גלאנצען, וואס פלישטשען אין ווייסען שימער. און ווידערהאלטע מאל האב איך אזוי געזאט צייכענס פונם האר פון די וועלטען דורך די ריינע שליחים, וואס פלעגען קומען צו מיר ביי טאג אדער ביי נאכט, כדי צו פערגרעסערען מיין בלינדען גלויבען אין איהם.

איך האב אפמאכען געשלאסען מיט עשו'ן, כ'האב ליב געהאט רחל'ען, איך בין געווען דער פאטער פון בנימינען, דאס מילדע טייער קינד, וואס האט מיין עלטער ווי א מארגענשטערען בעלויכטען. א שטאר־קער שטאם פון צוועלף צווייגען — פון מיר זענען גע־בוירען, ישראל'ס שבטים. גאט האט א קוק געטון און זיין האנד האט געמאכט אנוואקסען ביי מיר מיינע נכסים, מיין פערמעגען: דאס גרינטעניש אויף מיינע פעלדער און מיינע טשערעדעס האבען זיך פער־מעהרט; פאַרוואַר איך בין געווען אנ'אונטערטעני־גען קנעכט פון יעהאוואַ און א דינער, וואס האט גע־שיקט און געהארכזאם אויסגעפאלגט זיין שטימע, מיטן געזיכט אין שטויב געזונקען, טו איך מיין נישר־טיגקייט אנערקענען און טו זינגען א לויב צו זיין גוטגינויגטקייט.

ער האט מיך געמאכט אומבעזיגבאר אין דעם אפשטאם פון מיינע לענדען, וואס זענען צאהלרייכער פון די פערטרוקענטע נאדלען, וואס בילדען דאס מעב־טעלע פון א סאסנעוואלד, און וועגען דעם, אה, יר־דיש פאלק! וועל איך איהם דארפען חשבון אפגעבען. ווען דער שופר של משיח וועט שאלען איבער לעבע־דיגע און טויטע און דאס קול פון זיין שאלונג וועט זיך טראגען פון איין עק וועלט ביז דעם צווייטען.

לאה

איך בין די „רעזיגנירטע"; די וואס האט מיט אהבה מקבל געווען אהן איבערקלייבען, וואס דאס לעבען האט מיר געבראכט.

איך בין לאה, וואס האט נישט גענאסען פונם ייסוואהל פון ליבע, ווייל זי איז אויף דער וועלט געקומען לויז פון שעהנקייט. אהן חן, ווי א צוזאמענ־געדריקטע, בלאסע, קאליהלאזע קנאספע נעבען דער פראכטפולסטער פון די רויזען, נעבען רחל'ן, בין איך געווען א פערוויינטע, א שווייגזאמע, אבער א מילדע, און מיינע קינדער האבען זיך אויסגעזויגען אהן געזאנגען און אפילו, אין געבעטען און תפילות בין איך, בטבע, שווייגזאם געווען, וואס האב איך, רען געהאט צו בעטען ביי יעהאוואַ, ווען ער האט מיך בעשאפען פון ליים, אהן ברכה, אז קיינעם זאל נישט רייצען, נישט פערפיהרען די קרומליניגקייט פון מיין ברוסט?

וויפיל מאל פלעגט מיך אין מיט פון דער נאכט— בעת יעקב איז איינגעשלאפען און אלץ ארום איז איינ־געהילט געווען אין דרעמעל, אין נאר די זאמדען און דער ווינט האבען אנ'אומבעשטימטע מוזיק אויסגע־קלאפט געגען די טורעמס פון זיין חלום — וויפיל מאל פלעגט מיך אין מיט פון דער נאכט בעהערשען א שטארקער פערלאנג ארויסצולאזען זיך אין טיפען מדבר ארייין, לאזען זיך פערזינקען, איינגעשלונגען האמווערען פון זיינע זאמדען; און איך האב הנאה געהאט, פארשטעלענדיג זיך, ווי איך ליג אין אנ' איבערגעטרוקנטער זאמדיגער קבר־גרוב, ווי א דער־נידעריגטע גאזעלע, וואס איז פונם טויט געפאנגען געווארען!

א פרוי אהן שעהנקייט בין איך געווען, א פער־געלטער נארד, א טרויעריגער האלזבאנד פון קופער־נע קוילעכלעך; ווער זאל מיך דען געווען קענען ליב האבען, ווען דער מאן אפילו, וועלכען מיין פאטער האט מיר געגעבען, האט געבענקט און געשטרעבט צו א צווייטער.

האב איך מיין הארץ בלינד געמאכט און פון מיין יונגשאפט האב איך זיך געמאכט א האלז א שטומען, אהן זיפץ, אהן קרעכץ, אהן שטיל־שטילען שלוכץ; און פון מיין וועזען האב איך געשאפען — א ים, וואס ברויזט נישט.' וואס קאכט נישט. און איך וואס האב אלץ פאר ליב אנגענומען, האב נאר איינס געבעטען ביים האר, וואס לעבט איביג: אנ'אייביג־קייט אהן טרוימען, ווי פון אייזען א געשמידטעס.

יודיש : יוסף מענדעלסאן.

אויפן דרעזנער־וועג

שפאַנענדער סענסאַציאַנעל־עראָטישער ראָמאַן

29)

בערדיק האט דערצעהלט האַרדליטשקאַ'ן וועגען ס עס האַנדעלט זיך און דורכאויס געפאַ־ צו בעזייטיגען רעדלען פון דער ווייטער־ אויספאַרשונג אין דעם סקאַנדאַל מיטן צו־ סען מאָביליזאַציע־פלאַן. האַרדליטשקאַ האט דערקלערט, אַז ער קען רעדל'ען בשום אופן בעזייטיגען פון דער אויספאַרשונג.

— וואס רעדט איהר הער פּראקוראר? — האַרדליטשקא זיך געוואונדערט. — עס פאלט מיין אַרויסצוטרעטען מיט אַזאַ פאַרשלאַג? פאר נישט, אַז רעדל האט ענטדעקט דעם הויפט־, העקאַילאַ'ן, אַז ער איז דער איינציגער אַקטישער ענטדעקער פון דעם גאַנצען סקאַנ־ וואס האט אויפגערודערט אַלע רעגירונגס־ ן. דער קייזער אַליין האט איהם בעשאַנקען אנ'אויסצייכנונג, רעדל'ס פּאָפּולאַריטעט וואַקסט אַג־צו־טאג. דער קריגס־מיניסטער וואָלט בשום נישט דערלויבט צו בעזייטיגען רעדל'ען פון אויספאָרשונג. ניין, הער פּראָקוראָר, איך קען נישט טון.

— אָבער ער פערפיהרט דאָך די ווייטערע אויספאָרשונג אויף אַ פאַלשען וועג, — האט רדיך גענומען טענה'ען. — דאָס קען דאָך זיין.

— פערפאַלען, הער פּולקאַווניק, איך קען אַנ־ נישט האַנדלען. איהר ווייסט דאָך — רעדל איצט אַלמעכטיג, אַפילו דער קייזער וואָלט פאַר איהם אָנגענומען. איהר מוזט דעריבער איהם שלום מאַכען...

ן עטליכע טעג אַרום, ווען האַבערדיק איז געזעסען ביי זיך אין קאַבינעט, האט דער דינער געמאָלדען:

— פּולקאַווניק רעדל!...

— 33 —

רעדל איז אַריינגעקומען צו פּראָקוראָר האַבער־דיק אין קאַבינעט מיט אַ העפליך שמייכעלע. ווי צווישען איהם און האַבערדיצ'ן וואָלט גאָרנישט פאַרגעקומען.

— איך בין געקומען מיט אַ נייעם פאַרשלאַג. הער ראַקוראַר. דוכט זיך, אַז דאָס מאָל וועט איהר זיין צופרידען.

האַבערדיק האט זיך בעמיהט צו פערגעסען אָן דעם, וואס עס האט פּאַסירט צווישען איהם מיט רעדל'ען. אויב רעדל האט „ברייטע פּלייצעס", אויב פאַר רעדל'ען וועט זיך אָננעמען אַפילו דער קייזער אַליין, איז נישטאָ קיין אַנדערע ברירה, מוז מען מיט דעם דאָזיגען מענשען שלום־מאַכען. אויב נישט קען ער, האַבערדיק, פערשפּילען זיין קאַריערע. מיט מענשען, וואס האָבען „ברייטע פּלייצעס", איז געפעהרליך זיך צו טשעפּען: זיי קאָנען אין איין טאָג צוברעכען די בעסטע קאַריערע פון זייערע שונאים..

דער מיליטערישער פּראָקוראָר האט זיך דע־ריבער געסטאַרעט צו זיין גענוג העפליך צו דעם מענשען, וועלכען ער האט אינערליך פיינט בעקו־מען, ווען ער האט איצט געהאַסט. ע״ האט דע־ריבער מיט אַ גענוג־רוהיגען טאָן געפרעגט:

— וואס איז דאָס פאַר אַ פאַרשלאַג, הער פּולקאַווניק?

— איך בין איבערצייגט, אַז ווען אונז געלינגט צו בעקומען אַ שטיקעל געשריבען פּאַפּיר פון דער קאָפּיע פון מאָביליזאַציע־פּלאַן, — האט רעדל אָנ־געהויבען, — וואָלטען מיר לויט דער האַנדשריפט געקאָנט פעסטשטעלען, ווער עס האט געמאַכט די דאָזיגע קאָפּיע, צי העקאַילאַ, צי וויענצקאָווסקי אָדער אַכט. איהר וואָלט שוין דאַן נישט געדאַרפט דיס־קוטירען, הער פּראָקוראָר, צי וויענצקאָווסקי איז יאָ דער שולדיגער אָדער נישט; מיר וואָלטען, אַזוי צו זאָגען, געהאַט שוואַרץ אויף ווייס, ווער ס'האט געמאַכט די קאָפּיע. נישט אמת?

— דער געדאַנק איז זעהר אַ ריכטיגער, — האט האַבערדיק בעמערקט, — אָבער צי איז דאָ אַ מעגליכקייט צו בעקומען אַ שטיקעל בעשריבען פּאַפּיר פונ'ם נאָכקאָפּירטען מאָביליזאַציע־פּלאַן?

— עס איז נישט קיין שווערע אויפגאַבע, הגם לייכט איז זי אויך נישט, — האט רעדל געענט־פערט מיט אַ שמייכעל. — איהר דאַרפט וויסען, אַז מען דאַרף זיך צוקריגען צו אַ געהיים־אָרט און אַביסעל איינשטעלען דאָס לעבען. אָבער איך האב דאָרט איינעם אַ פעהיגען מענש, כ'בין זיכער אַז ער וועט נישט דורכפאַלען.

— אויב אַזוי, דאַרף מען עס טון וואָס שנע־לער, — האט האַבערדיק געענטפערט.

— איך וועל זיך נאָך היינט דורכשרייבען וועגען דעם מיט מיין פערטרויאונגס־מאַן אין וואַר־שאַ. איך גלויב, אַז אין אַ וואָך אַרום וועלען מיר שוין האָבען דאָס נויטיגע שטיקעל פּאַפּיר.

רעדל האט זיך געזעגענט מיט האַבערדיצ'ן. ער האט זיך געסטאַרעט צו פערררייבען דעם צוזאַ־מענשטויס, וואס ער האט געהאַט מיט'ן מיליטע־רישען גענעראַל־פּראָקוראָר. אין זיין גאַנצער האַל־טונג און זיין אופן רעדען איז איצט געווען אַ מין חרטה. רעדל האט נאָכדעם בעדויערט, וואס ער האט די פ־אַגע פון וויענצקאָווסקי'ס אומשולד אַוועק־געשטעלט אין דער גאַנצער שאַרפקייט. איצט האט ער זיך געסטאַרעט אַביסעל זיך צוריקצוציהען און ביים געזעגענען זיך האט ער געזאָגט מיט אַ פריינדליכער שטים:

— איצט וועלען מיר זיך שוין נישט דאַרפען מעהר אַמפּערן, נישט אמת? איצט וועלען מיר האָבען פאַקטען.

— נו, יאָ... — האט אויך האַבערדיק געפּרובט ווערען שלום מיט דעם מענשען, ווען ער האט פיינט בעקומען זינט דער געשיכטע מיט וויענצ־קאָווסקי'ס זעקס־יעהריג מיידעלע. — מיר וועלען זיך טאַקע מעהר נישט דאַרפען אַמפּערן.

— אַלזאָ, צום ווידערזעהן, הער פּראָקוראָר, אין אַ וואָך אַרום וועט איהר האָבען אין אייערע הענד אַ שטיקעל בעשריבען פּאַפּיר פון דער איבער־געשריבענער קאָפּיע, פאַר וועלכער די רוסען האָבען אידאַי געמוזט בעצאָהלען אַ נישקשה'דיגע סומע. די נייע אויספאָרשונג וועט אַזוי אַרום זיין שנעל פערענדיגט. נו, נאָכאַמאָל צום ווידערזעהן!...

דער דורכפאַל.

דער זאַקסישער פּלאַץ אין וואַרשאַ (היינט הייסט ער מאַרשאַל פּילסודסקי פּלאַץ) האט פאַר דער מלחמה געהאַט גאָר אַנ'אַנדער אויסזעהן. כמעט דער צענטער פונ'ם פּלאַץ איז געווען פערנומען מיט אַ ריזיגער געביידע — מיט דעם פּראַוואָסלאַוו־עם סאָבאָר, וואס האט געגלאַנצט איבער דער שטאָט מיט זיינע גאָלדענע קאָפּולען. אויף דעם דאָזיגען פּלאַץ האט זיך אויך געפונען די הויפּט־שפּיאָנאַזש־אָפּטיילונג ביים רוסישען גענעראַל־שטאַב.

ס'איז געווען אַ טונקעלער, כמורנער נאָוועמ־בער־טאָג. די אָפיצירען אין גענעראַל־שטאַב זענען געווען פערנומען מיט זייער געוועהנליכער אַרבייט. יעדע ווייל האט געקלונגען דער טעלעפאָן. ס'איז דאַן געווען די מלחמה צווישען איטאַליען און טערקיי. די פּאָליטישע סיטואַציע אין אייראָפּע איז געווען אַנ'אָנגעשטרענגטע, און אַלעמאָל, ווען די אינטערנאַציאָנאַלע פּאָליטישע סיטואַציע איז אַ גע־שפּאַנטע, — רודערט זיך שטאַרק אין אַלע גענעראַל־שטאַבען... אויך אין רוסישען גענעראַל־שטאַב איז געווען אַ סך אַרבייט און בעזונדערס שטאַרק טעטיג איז געווען די שפּיאָנאַזש־אָפּטיילונג ביים גענעראַל־שטאַב, מיט וועלכער ס'האט, ווי מיר ווייסען, אָנ־געפיהרט דער פּולקאָווניק יאַבלאָנאָווסקי.

(פאָרזעצונג קומט)

נייער פאָלקסבלאַט

דאָס לאָדזשער לעבען

נייער פאָלקסבלאַט

נייע ענדערונגען אין דער שטייער-געזעצגעבונג

די דעקרעטען פון 14 יאַנואַר 1936

פון אדוו. ע. שעסקין

דער דעקרעט פון 14 יאַנואַר 1936 האָט איינגעפירט ראַדיקאַלע ענדערונגען אין די פאָרשריפטען פון דעם שטעמפעל־געזעץ פון יאָהר 1932. ס'זענען געשטראָכען געוואָרען די אַרט. 72, 73 און 74 פון דאָזיגען געזעץ, וועלכע זענען נוגע רעכנונגען און אַנדערע דאָקומענטען, וועלכע שטעלען פעסט די אויספירונג פון אַן אָפמאַך.

פון 15 יאַנואַר 1936, אָדער פון טאָג ווען ס'איז אַריין אין קראַפט, דער דאָזיגער דעקרעט דאַרף מען נישט לעגען קיין שטעמפעל־מאַרקעס נישט אויף רעכנונגען און נישט אויף קוויטירונגען וועגען אָפנעהמען סחורות.

ס'זענען אויך געשטראָכען געוואָרען די אַרטיקלען 136, 137 און 138, וואָס זענען נוגע קוויטירונגען אויף אָפגענומען געלד און ווערט־פאַפירען און ס'איז אויך געשטראָכען געוואָרען דער אַרט. 119, וועלכער האָט פאַראויסגעזעהען שטעמפעל־אָפצאָהלען פון אויסצוגען פון לויפענדע רעכנונגען.

אונאָפהענגיג דערפון זענען בעפרייט געוואָרען פון שטעמפעל־אָפצאָהל אָפמאַכען, וועלכע ווערען געמאַכט דורך קאָנטראַהענטען, פון וועלכע כאָטש איינער פון זיי צאָהלט אומזאַץ־שטייער. דערפון איז צו זעהען, אַז ס'זענען אַנולירט געוואָרען בעדייטענדע טיילען אין שטעמפעל־געזעץ, אנשטאָט דעם איז געהעכערט געוואָרען דער אומזאַץ־שטייער וועגען וואָס איך האָב שוין געשריבען אין לעצטען אַרטיקעל.

דער דעקרעט פון 14 יאַנואַר 1936 האָט געענדערט דאָס געזעץ פון שטייער פון אונבעוועגליכע גיטער און האָט אינגאַנצען אָפגעשאַפט דאָס געזעץ וועגען שטייער פון בוי־פלעצער. אין איצטיגען מאָמענט עקזיסטירט נישט מעהר דער שטייער פון בוי־פלעצער, אַלס זעלבסטשטענדיגער שטייער. דאָס איז אַ זעהר בעדייטענדע ערלייכטערונג, ווייל דער דאָזיגער שטייער האָט שוין לאַנג נישט געהאַט קיין עקזיסטענץ־בערעכטיגונג. אין די צייטען, ווען דער ווערט פון באָדען האָט זיך כסדר געהויבען, האָט די מלוכה גענומען אַ טייל פון פערדינסט פון פלאַץ־בעזיצער פאַר זיך אין דער פאָרם פון אַ שטייער אויף בוי־פלעצער. און דאָס איז געווען פולשטענדיג בערעכטיגט. פון דער צווייטער זייט האָט די מלוכה געגעבען חשק צו בויען הייזער, בעפרייענדיג פון שטייער אַזעלכע פלעצער וועלכע זענען געווען פערבויט. זייט אַ רייה יאָהרען האָט זיך די לאַגע געענדערט. דער ווערט פון באָדען פאַלט כסדר, בויען אין די צייטען פון פינאַנציעלען קריזיס איז אַ זעהר שווערע זאַך, דאָך איז דער שטייער געבליבען נישט־געענדערט און האָט צייטענווייז אָנגענומען פשוט גראָטעסק־פאָרמען. איך קען פון דער פראַקטיק פאַלען ווען דער שטייער־אַמט האָט אַרויפגעלעגט שטייערען אויף פלעצער וועלכע זענען געווען אַזוי פערבויט, אַז אפילו די בוי־סעקציע פון דער שטאָט־פערוואַלטונג וואָלט נישט ערלויבט דאָרט ווייטער צו בויען. דער דאָזיגער שטייער איז אָבער געווען דער ליבלינג פון דער אויסמעסטונגס־מאַכט און מען האָט זיך מיט איהם זעהר נישט־גערן צושיידט. איצט איז דער דאָזיגער שטייער אָפגעשאַפט געוואָרען. ס'אונטערליגען נאָר אַ בעשטייערונג גרונטען, וועלכע זענען לגמרי נישט פערבויט. אויף די דאָזיגע גרונטען איז חל דער שטייער פאַר אונבעוועגליכע גיטער, וועלכער איז אויך אויסגעברייטערט געוואָרען אויף פלעצער.

די הויך פון דאָזיגען שטייער אין זיין נייער פאָרם האָט זיך שטאַרק פערקלענערט און בעטרעפט 0,57 פראָצענט פון דעם לויפענדען ווערט פון פלאַץ, אנשטאָט 2 פראָצענט, ווי ס'איז געווען פריהער.

דער שטייער אויף אונבעוועגליכע גיטער גופא איז אויך געענדערט געוואָרען. ס'איז אָפגעשאַפט געוואָרען דער קריזיס־צושלאָג־ דער 15־פראָצענטיגער צושלאַג און די אויסערגעוועהנליכע פערמעגענס־[...]דאַנונג. ס'איז געבליבען נאָר דער שטייער [...] אונבעוועגליכע גיטער אין דער הויך פון 12 [...] צענט, און צו איהם געהט צו דער קאָמונאַל־[...] וועלכער איז בערעכנט אין דער פערהעלטניס [...] 7 פראָצענט פון יסוד, לויט וועלכער די א[...] טונג ווערט געמאַכט. די צאָהלונגס־טערמינען [...] דאָזיגען שטייער זענען פעסטגעשטעלט געוואָ[...] ביז'ן 30 יוני די ערשטע ראַטע, און ביז'ן [...] נאָוועמבער — די צווייטע ראַטע. אזא פונאַנ[...] גונג פון דעם שטייער אויף 2 האַלב־יעהריג[...] טעס, אנשטאָט 4 קוואַרטאַל־ראַטעס ווי פ[...] שאַפען גרויסע שוועריגקייטען פאַ־ די הויז־בע[...] און וועט זיכער האָבען אַלס קאָנסעקווענץ [...] וואוקס פון פערלעגענע שטייערן.

דאָס זענען אין אַלגעמיינע שטריכען די [...] דערונגען, וועלכע זענען איינגעפיהרט געוו[...] דורך די דעקרעטען פון 14 יאַנואַר 1936 [...] וועלכע איך האָב זיך אָפגעשטעלט אין די [...] עטליכע אַרטיקלען. ס'איז כדאי צו בעטאָנ[...] אַ חוץ אַלע מעלות האָבען די דאָזיגע ענדע[...] איין חסרון. זיי זענען איינגעפיהרט געוואָר[...] איילִיג, אַזוי צו זאָגען אויף איין פוס, און [...] שנעלער טעמפאָ, אָהן אַ גענוגענדע פערטר[...] זיך איבער אַלע עווענטואַליטעטען דער ד[...] שנעלער טעמפאָ כאַראַקטעריזירט אונזער [...] געזעצגעבונג אין פערלויף פון די לעצטע יאָ[...] און צוליב דעם קומען אַלץ נייע ענדערונגען, [...] קלעהרונגען, דערגענצונגען, וועלכע ענדערן [...] צום־דערקענען, דעם אורש פרונגליכען אינהאַ[...] געזעץ, און איז זעהר אָפט מיט'ן געזעץ אין [...] סתירה. נישט־נאָר די שטייער־צאָהלער, נאָר [...] די בעאַמטע זענען נישט בּיכולת זיך צו אָריענ[...] אין דעם מבול פון געזעצען, פעראָרדנונגען, [...] קולאַרען, אינסטרוקציעס און דעציזיעס. און [...] נישט קיין וואונדער, אַז זעהר אָפט צאָהלען [...] מעהר ווי פיל ס'קומט פון אונז און אפילו [...] דעמאָלט, ווען עס קומט פון אונז.

איך וואָלט געקענט ברענגען מאַסענווייז [...] ווען צוליב דער אונבעוואוסטזיניגקייט פון שט[...] צאָהלער, האָט ער געצאָהלט אומנויטיג, און [...] קעהרט — דער שטייער־אַמט האָט, אָהן שום [...] נישט אויסגעמאָסטען דעם שטייער זייט אַ [...] יאָהרען און האָט געשיקט מיטאַמאָל פאַר [...] יאָהר צוריק. מ'וואָלט געדאַרפט אין דער ערש[...] רייה לערנען די צאָהלער וועגען זייערע רעכט [...] פליכטען בנוגע דער מלוכה־קאַסע, דעמאָלט וו[...] זיכער געווען פיל ווייניגער בעוילה'טע דורן [...] גערעכטע אויסמעסטונגען און נישט־ריכטיגע [...] קוציעס. ביי אונז איז אָבער דער ענין, לייד[...] גרינגעשעצט. הגם דאָס איז אַ ברענענדע פר[...] פון איהר טרעפליכער לעזונג קען אָפהענג[...] די מאַטעריעלע עקזיסטענץ פון מעהר ווי [...] פאַמיליע.

יעדער איינער

אָהן אויסנאַהם דאַרף נעהמען אַנטייל אין דער 35־סטער מלוכה־לאָטעריע!
פאַר דער קליינער סומע 10 זל. קען מען דערגרייכען גליק און וואוילשטאַנד!
אַ לאָס געקויפט אין דער בעריהמטער קאָלעקטור

נ. יאַטקא

פּיעטריקאָווער 22
פּיעטריקאָווער 66
נאָוואָמיעסקאַ 1

גיט גרויסע שאַנסען רייך צו ווערען!

די צייט איז קורץ! די ציהונג שוין אין די נאָהענסטע טעג!

פרייטאָג 7 פעברואַר
ד' שבט תרצו

זון־אויפגאַנג 6.43
זון־אונטערגאַנג 4.33
ליכט־צינדען: 4.20

צוגאַב־פּאָבאָר־קאָמיסיע

(א) דעם 15־טען ה. ח. וועט אין לאָקאַל אויף פּעטריקאָווער 165 אָנגעהויבען צו אַמטירען אַ ספּעציעלע צוגאָב - פּאָבאָר - קאָמיסיע פון 1־טען שטאַטישען פּ. ק. או.

צו דער קאָמיסיע דאַרפען זיך צושטעלען אַלע רעקרוטען פון יאָהרגאַנג 1914 און עלטערע, וועלכע האָבען זיך, זייענדיג צייט נישט צוגעשטעלט צו דער פּאָבאָר־קאָמיסיע און האָבען נאָך ביז היינט נישט רעגולירט זייערע מיליטערישע בעציהונגען, וואָס וואוינען אויפ'ן שטח פון 2, 3, 5, 8, 9 און 11 פּאָליציי־קאָמיסאַריאַטען, ווי אויך די, וועלכע האָבען בעקומען נאָמענטליכע אויפפאָדערונגען פון דער שטאָטישער סטאַראָסטווע.

דאָס נעהמען צום מיליטער

די פּאָבאָראָוועס פון יאָהרגאַנג 1914

צווייטער טורנוס

(א) אין די פּ.ק.או'ס ווערען איצט געמאַכט צוגרייטונגען צו אריינציהען אין צווייטען פריהלינגס־טורנוס, די פּאָבאָראָוועס פון 1914 אין די מיליטער־רייהען.

די פּ.ק.או. גרייט צו אויפפאָדערונגס־קאַרטען (קאַרטי פּאָוואָלאַניאַ) פאַר די פּאָבאָראָוועס פון דעם יאָהרגאַנג 1914 און עלטער, וועלכע דאַרפען גערופען ווערען אין דעם פריהלינגס־טורנוס.

דאָס פונאַנדערשיקען די קאַרטען וועט פאָרקומען אין דער צווייטער העלפט פעברואַר, און דאָס איינגלידערען אין די מיליטער־רייהען — אין העלפט מערץ ה. י.

אינ'ם צווייטען טורנוס וועלען די קאַרטען פונאַנדערגעשיקט ווערען פאַר זעלנער, וואָס זענען צוגעטיילט צו טעכנישע פאָרמאַציעס און אַרטילעריע

ליקווידירט אַ פאַבריק - שטרייק

(א) אין דער פאַבריק פון דער „בעלכאַטאַווער מאַנופאַקטור", וואָס געהערט צו מאיר זשאַרנאָווסקי, איז אויסגעבראָכען אַ שטרייק פון 200 אַרבייטער — צוליב'ן נישט האָנאָרירען דעם קאָלעקטיוון אָפּמאַך, רייסען לוינען, און דער עיקר צוליב'ן נישט אויסצאָהלען די אַרבייטער.

נאָך אַן אינטערווענץ פונ'ם אַרבייטס־אינספּעקטאָר האָט זשאַרנאָווסקי אויסגעצאָהלט אַ העלפט פון די חובות, און אויך צוגעזאָגט די איבעריגע ענינים צו רעגולירען.

די אַרבייטער האָבען זיך דעריבער צוריק געשטעלט צו דער אַרבייט.

Dr. REICHER

פּאָלודניאָווא 28, טעל. 201-93

ספּעציאַליסט

פאַר מענער - שוועכע - בעהאַנדלונג

סעקסועלע בעראַטונגען פון פּסיכאָ - אַנאַליזען

נעמט אָן פון 8—11 פון 5—8 אָוונט.

זונטאָג און חגאות פון 9—1

Dr. med. H. LUBICZ

ספּעציאַליסט פאַר הויט, ווענערישע און געשלעכטס־קראַנקהייטען

צעגעלניאַנאַ 7 (פריהער 43), טעלעפאָן 141-32

עמפּפאַנגס־שעה'ן 8-10, 12-2 און 5-8 אָוונט

קלאַנג־קינאָ־טעאַטער

ZACHĘTA

זגערזשער 26.

היינט און פאָלג. טעג!

פּרעכטיגער סעזאָן־פּראָגראַם:

I

פריילִיכע זוזאַנאַ

שפּאַנענדער אינהאַלט! העררליכע אויסשטאַטונג! אין דער הויפּט־ראָל:

LILJANA HARVEY

II. ערשטער צנזאַטישער סאָוויעט. פילם

א.ג. אַ ווייב פאַר טויזענד רובל

אויסערגעוועהנליכער אינטערעסאַנטער אינהאַלט מיט דער שענסטער קאַווקאַזער פרוי אין דער הויפּט־ראָל:

Tatjana Machmurjan

אָנהויב 4 נאָכמ. שבת און זונטאָג 12 ביימאָג.

ערשטע קאָנפערענץ צו פעראייניגען די יודישע האַנדווערקער אין לאָדז

געכטען איז אין לאָקאַל פון פּלישער־צעך פאָרגעקומען די ערשטע קאָנפערענץ וועגען פעראייניגען די יודישע האַנדווערקער אין לאָדז. מצד דעם צענטראַלען יודישען האַנדווערקער - פערבאַנד, פּילסודסקיעגאָ 69 זענען אָנוועזענד געווען די ה"ה: פּראַגאַ, הערשקאָוויטש, ריזשיק, גוטמאַן און באַרטמאַן. מצד דער האַנדווערקער - עקספּאָזיטור די ה"ה דאָזאָר גלאַטמאַן, קופערמינץ, לעווקאָוויטש, יאַסקאָוויטש און סענדעראָוויטש.

די הויפּט־טעמאַ אויף דער ערשטער קאָנפערענץ איז געווען די פראַגע צו דער עווענטועל פעראייניגטער פערבאַנד פון די יודישע האַנדווערקער אין לאָדז זאָל זיין אַן אָפּטיילונג פון צענטראַלען יודישען האַנדווערקער - פערבאַנד אין וואַרשע, די דאָזיגע פאָדערונג איז געשטעלט געוואָרען מצד די [...] שטעהער פון דער האַנדווערקער - עקספּאָזיטור.

די קאָנפערענץ האָט זיך פערצויגען ביז 2 [...] נאַכט, צו קיין רעזולטאַט איז נאָך נישט גע[...] אין די קאָנפערענץ איז אָפּגעלעגט געוואָרען.

—※—

שיצען די רעכט און דאָס לעבען פון דער יוד. בעפעלקערונג

בעשליסט די יודישע דעמאָקראַטישע פאָלקס־פּאַרטיי

מיטוואָך, איז'ענד איז אונטער'ן פאָרזיץ פון מאַג. באַלבערישסקי פאָרגעקומען אַ פערזאַמלונג פון די מיטגלידער פון דער יודישער דעמאָקראַטישער פאָלקס פאַרטיי אויף וועלכער ס'איז בעהאַנדעלט געוואָרען די איצטיגע סיטואַציע אין לאַנד, אין צוזאַמענהאַנג מיט די נישט אָפהערענדע טעראָריסטישע אַקטען געגען דער יודישער בעפעלקערונג.

די שטעלונג פון ראַט פון דער פאָלקס־פּאַרטיי אין לאָדז האָט רעפערירט אדוו. ווייצמאַן, וועלכער האָט אָנגעוויזען, אויף דער געוואַלטיגער אַנטיסעמיטישער פּראָפּאַגאַנדע, וועלכע פערגיפטעט די בעפעלקערונג און אויף אַ רייה מיטלען, וועלכע דאַרפען גלייך אָנגענומען ווערען, כדי צו אַקטיוויזירען די יודישע בעפעלקערונג און אויסקשטעלען מיט דער גאַנצער שאַרפקייט די פראַגע פון פערטיידיגען אונזערע רעכט, אונזער לעבען און פערמעגען.

די דיסקוסיע, וואָס האָט זיך ענטוויקעלט איז געווען איין גרויסער ווי געשריי וועגען דער איצטיגער ביטערער לאַגע. דערביי האָבען אַ רייהע רעדנער שאַרף אַטאַקירט די לאָדזער אָנפיהרענדע פּאָלקיסטען, למאי מ'האָט אַזוי לאַנג געוואַרט און נישט געשאַפען קיין אַלגעמיינעם יודישען פראָנט אין דער גאַנצער מלוכה, אָהן אונטערשיד צי מיט בירגערליכע פּאַרטייען, אָדער אפילו מיט די יודישע לינקע פּאַרטייען, ווי „בונד", „פּועלי ציון".

אין זיין שלוס וואָרט ערקלערט מאַג. באַלבערישסקי, אַז פערצווייפלונג איז נישט קיין פאָלקיסטישע מדה, אַראָבלאָזען די הענד טאָר מען נישט, פעראייניגען זיך מיט אַנדערע קען מען נישט, ווייל אַלע אונזערע ביזאַציטיגע פּרובען זענען געבליבען אָהן רעזולטאַט.

עס וועט בעשלאָסען צו שאַפען אַ אָרגאַן וואָס זיין ציל זאָל זיין צו שיצען די רעכט און דאָס לעבען פון דער יודישער בעפעלקערונג. דער קאָמיטעט בעשטייט פון פּרעזידיום פון דער פּאַרטיי צו וועלכען מען וועט מיט דער צייט צו קאָאָפּטירען אַנדערע, וועלכע ווילען דער אַקציע מיטהעלפען.

ס'וועט אויך בעשלאָסען צו עפענען אַ ביוראָ, וואָס זאָל זיך פערנעהמען מיט'ן רעגיסטרירען אַלע אנטי יודישע געשעהענישען, העלפען די גע[...] יודידיש, מאָראַליש און מעגליך אויך מא[...] אַרויסגעבען אַנ'אויפרוף צו דער יודישער בע[...] קערונג, אַז מ'זאָל נישט אַראָפּפאַלען ביי זיך [...] זעהען צו רעאַגירען אויף יעדער עולה און [...] זעכליך נישט צו פערשווייגען נישט געזעצליכ[...]

דער פאָרשלאַג וועגען יודענדען זיך צו אַל[...] ניסטישע ריכטונגען און צו דער „אַגודה" [...] צום „בונד", „פּועלי ציון" איז אָפּגעלייגט גע[...] אויף צווייט וואָכען, ביז וואַנען מען וועט נישט [...] פיהרען אין לעבען די אָנגענומענע בעשלוסען.

BANK HANDLOWY w ŁODZI
Spółka Akcyjna
Al. Tadeusza Kościuszki 15
ma jeszcze do wynajęcia SAFES
na dogodnych warunkach, poczynając od 4 złotych miesięcznie
WYJEŻDŻAJĄC, nie zostawiaj w domu papierów wartościowych, złota, srebra i t. p., lecz zanieś je do SAFE'u!

זאל פילהארמאניע נארומאוויטשא 20 טעל. 213-84
פאר זייער אפפאהרען קיין יוגאסלאוויען, סאוויעט־רוסלאנד און אמעריקא
פון וועלט־בעריהמטען
זונטאג, דעם 9 טען ד. ח. 8.30 אווענד
CHOR DANA

איין איינציגער קאנצערט
מיט'ן אנטייל פון די בעקאנטע לידער־זינגער
Mieczysław Fogg
i Adam Wysocki
דער פראגראם איז א פולשטענדיג נייער און אין לאדז נאך נישט געהערט. בילעטען צום פרייז פון 1 זל. ביז 6 זל. צו בעקומען אין קאסע פון פילהארמאניע.

ווייטער טאג אין פראצעס
וועגען דער אפערע מיט דער שיף „וואנדא"

...לעצטער גיט ערקלערונגען
...ער בעשולדיגטער סטאווסקי
...קלערט, אז ער האט מיט דער „וואנדא" גע־
...נישט געהאט צו טון. ער איז געקומען
...ען שוין נאכדעם, ווי די „וואנדא"־אפערע
...אויסגעפאלען. דאס הייסט און נאוועמ־
...1934. לובלינסקין און נירענבערגען
...געקענט אין ווארשא און ער האט זיך דער־
...אינטערעסירט. ס'איז אמת, אז ווען ער
...רגאניזירט א רייזע קיין ארץ־ישראל וואלט
...נשען געהאלפען. דאס איז אבער נישט גע־
...נאט ער איז געווען אויפן רעוויזיאניסטישן
...אין קראקא, האבען זיך צו איהם געווענדעט
...פון די געליטענע. ער האט אבער קיין שום
...נישט גענעבען.
...ווייל האט דעם ענין אויפגעכאפט די לינקע
...ואנט סטאווסקי, מיטן היינט פראש און
...ווי זי האט געהעצט געגען איהם נאכן
...ארוו־מארד, אזוי האט זי געהעצט געגען
...צט, פון דער דאזיגער געשיכטע האט מען
...מען פארטיי־קאפיטאל. הגם אלע האבען גע־
...אז ער איז געקומען קיין פוילען זיך אפ־
...פון זיינע איבערלעבנישען אין ארץ־ישראל.
...דעם פערהער פון געריכט, פראקוראר און
...ער ערקלערט סטאווסקי, אז ער איז שטענ־
...צו העלפען דער אונלעגאלער עמיגראציע
...ארץ־ישראל. ער האט אבער רעזיגנירט דערפון
...פארשידענע פארטייאישע טעמים און אויך
...ווייל די ענגלישע מאכט האט ביי איהם
...די צוריק־וויזע קיין ארץ־ישראל, אזוי אז
...זיך דער ענגלישער מאכט נישט געוואלט
...צופיל אין די אויגען אריין.
...ביליק וויל וויסען, וואס פאר א שייכות
...סטאווסקים פארטיי־אנגעהעריגקייט מיט
...שולדיגונג אין ערמארדען ארלאזאראוון.
...וואס איז געווען, זאגט סטאווסקי, א פלבול
...סצד די לינקע פארטייען און דער ענגלי־
...מאכט, דורך מיר האט מען גע־
...טרעפען דער פארטיי, צו וועלכער איך געהער,
...ווייל מ'האט דעמאלט געהאלטען פאר
...צום ציוניסטישען קאנגרעס. איך האב
...נישט דעמאלס געוואוסט צו זאגען, איך בין
...א פשוט'ער זעלנער אין דער פארטיי און בין
...שמשולדיג.
...ביליק: וואס פאר אן אורטייל איז גע־
...דער ערשטער אינסטאנץ אין ארץ ישראל
...וואס ער האט זיך געשטיצט.
...סטאווסקי: איך בין פערמישפט געווארען צום
...וואס געריכט האט זיך געשטיצט אויף דעם
...פון פרוי ארלאזאראוו.
...ביליק: און וואס פארא אורטייל איז גע־
...דער צווייטער אינסטאנץ?
...סטאווסקי: איך בין פריינעשפראכען געווארען,
...געריכט האט זיך נישט געוואלט שטיצען
...דעם עדות זאגען פון פרוי ארלאזאראוו.
...געריכט פרעגט סטאווסקי'ן, צי ער ווייס
...דער געשיכטע מיט געשמוגעלטע עמי־
...און וועלכער ס'איז געווען פערמישט אינזש.
...סטאווסקי זאגט, אז ער ווייסט וועגען דעם דער־
...דורכפאל, די בע'עוולה'טע האבען אבער
...בעקומען סערטיפיקאטען און זענען אפגע־
...קיין ארץ ישראל.
...: פון וועמען האבען זיי בעקומען די
...סטען?
...סטאווסקי: פון די, וועלכע דיספאנירען מיט זיי,
...ציוניסטישער ארגאניזאציע, וועלכע האט
...דערפאר פערפליכטעט נישט צו פיהרען
...לעגאלע עמיגראציע.
...געריכט טרעט דאן צו אויסצוהערען די
...וועלכע ווערען פערטיילט אין צוויי גרופען,
...גרופע זענען די עדות, וועלכע וואוינען
...לאדז און די צווייטע, וועלכע וואוינען אין
...ערשטער ווערט אויסגעהערט דער אינ־
...שניערקאנאווסקי פון גדיניע, וועלכער האט
...פון ים־אמט קאנטראלירט די שיף
...ער זאגט, אז די וואנדא וואלט געוועזן
...פאהרען קיין ארץ ישראל ערשט דעמאלט
...וואלט פולשטענדיג רעמאנטירט געווארען,
...וואלט געהאט דעם מאקסימום פון זיכער־
...און אזוי ווייטער, אין דער לאגע, ווען
...„וואנדא" אין אפגעשוואומען פון ארלאווא
...דעם קיין רייך נישט געקענט זיין. זי
...העכסטענס אויסגעהאלטען 18 פערזאן
...מיט דער מאנשאפט און פאהרען נע־
...נעם, אבער בשום אופן נישט קיין 42
...
...צו דאס געריכט אויסצוהערען די
...
...אין יצחק שעראדזקי פון
.... ער ערקלערט, אז ער האט געהערט
...ווייטער צו דער רעוויזיאניסטישער ארגא־
...סעפטעמבער 1934 האט ער געהערט
...או, אז אין לאדז גרייט זיך אן'אונלע־
...קיין ארץ ישראל און אז די רייזע ווערט

ארגאניזירט דורך דעם אנגעקלאגטען אינזשיניער לובלינסקי, ער איז געקומען קיין לאדז, זיך געזעהן מיט לובלינסקי'ן און איהם איינגעצאהלט 510 זל. ער איז צוריק אוועקגעפאהרען קיין פיעטריקאוו און נאך צוויי וואכען האט ער בעקומען א טעלעגראם, אז ער זאל קומען קיין לאדז. ער איז געקומען אהער און אויף צוזאמענקונפט איז ער מיט דעם אנגעקלאג־טען לובליסקי און נאך צוויי עמיגראנטען אפגע־פאהרען קיין דאנציג. א גרופע פון 5 עמיגראנטען האט געוואלט אפפאהרען מיט א שוועדישער לאסט־שיף אלס מאטראסען. דערווייל האט מען איינעם פון די עמיגראנטען א געוויסען טשארני פער־האלטען אין משעוו, ווייל ער האט נישט געהאט קיין פוילישען פאס, ווען זיי זענען געקומען קיין דאנציג האט כאנאכאוויטש ערקלערט, אז צוליב דער פערשפעטיגונג דורך דעם פערהאלטענעם אין משעוו איז די שוועדישע שיף דערווייל אוועקגעפאנגען און אז זיי וועלען פאהרען מיט אן אנדערער שיף, אויפן וואקזאל אין דאנציג האט איינעם פון די עמיגראנ־טען אפגעוואכט זיינם א קרוב און געפרעגט, צי זיי פאהרען נישט אמאל דורך דער פערמיטלונג פון א געוויסען כאנאכאוויטש, ווייל אויב יא וועט פון דער רייזע גארנישט ווערען, ווייל כאנאכאוויטש איז בע־קאנט אלס אפעריסט, זיי האבען וועגען דעם דער־צעהלט לובלינסקי'ן, וועלכער האט אבער קיין קאנ־קרעטען ענטפער נישט געגעבען.

זיי זענען אלע צוריקגעפאהרען קיין גדיניע, דארט האבען זיי געטראפען נירענבערג'ן, וועלכער האט פארגעלעגט צוריקצופאהרען קיין לאדז, אבער נאך א בעראטונג און נאך דער פערזיכערונג פון כאנאכאוויטש'ן, אז ער וועט זיי פיהרען קיין פאלעס־טינא זענען זיי געבליבען. אין גדיניע האבען זיי זיך ארומגעבלאנקעט 2 וואכען, זיי האבען זיך אויסגע־האלטען פאר זייער אייגען געלד, דאן איז געקומען די קאמבינאציע מיט דער שיף „וואנדא". דער עדות האט אנגעקוקט די שיף און האט זיך איבערצייגט, אז אקעגען אנדערע שיפען, האט די „וואנדא" אויסגעזעהן ווי א לודקע. די מעשה איז דעם עדות באלד נישט געפעלען געווארען און ער האט זיך בע־ראטען מיט זיינע עלטערן אין לאדז און ס'איז גע־בליבען, אז ער פאהרט צוריק קיין לאדז. ער וועט צוצאהלען 100 זל. וועט פאהרען מיט דער באהן ביז דעם איטאליענישען פארט בריגדזי און ערשט דארט וועט ער זיך אויפזעצען אויף דער „וואנדא" ווען זי וועט דארט פערביגעהן: פון דעם איז אבער גאר־נישט געווארען, ווייל די אפערע איז ענטדעקט גע־ווארען.

ווען ער האט דערנאך צוריקגעפאדערט זיין געלד האט נירענבערג איהם צוגערעדט, אז ער זאל נאך ווארטען, ווייל סטאווסקי וועט ארגאניזירען א רייזע. סטאווסקי'ן האט ער קיין געלד נישט געגעבען.

אדוו. צימערמאן: צי האט איהר געגעבען גאנצע 510 זל.?

עדות: ניין, נאר 410 זל. און 100 זל. א וועקסעל.

אדוו. צימערמאן: צי איז דער וועקסעל געצאהלט געווארען.

עדות: דוכט זיך מיר, אז נישט, ווען ער וואלט בעצאהלט געווארען, וואלט איך געהאט נאך מעהר עגמת נפש.

— צי האט איהר צוריקבעקומען עפעס געלד?

— יא, איך האב צוריקבעקומען 150 זל.

דער אנגעקלאגטער **שרייבער** פרעגט: צי ווייסט איהר נישט, אז אויף דער שיף איז געווען א רעטונגס־שיפעל אויף 20 פערזאן און רעטונגס־גארטלען?

עדות: איך האב גארנישט געזעהן, ס'איז גאר־נישט געווען.

ווייטער ווערט אויסגעהערט דער עדות **חיים שאטען פון פיעטריקאוו**, דער דאזיגער עדות האט איבערגעלעבט די גאנצע טראגי־קאמעדיע פון אנהויב ביז'ן סוף. ער איז געווען פון די, וועלכער איז דער ערשטער ארויסגעפאהרען קיין דאנציג און האט מיטגעמאכט די קאמעדיע פון פאהרען קיין פאלעסטינא מיט דער „וואנדא", זיינע ערקלערונגען פערנעהמען עטליכע שעה צייט. ער זאגט:

אין סעפטעמבער 1934 האט ער זיך דערוואוסט, אז אינזשיניער לובלינסקי גרייט צו א רייזע פון א גרופע קיין ארץ־ישראל, ער איז געקומען מיט זיינע עלטערן קיין לאדז און האבען לובלינסקין איינגעצאהלט 500 זלאטעס. אויף צוזאמענקונפט איז ער מיט לובלינסקין און נאך 3 עמיגראנטען אפגע־פאהרען קיין דאנציג, פאר'ן אפפאהר האט לובלינ־סקי בערוהיגט זיינע עלטערן און געזאגט, אז ער וועט שוין האבען די אויפזיכט איבער זייער זוהן אזוי ווי איבער אן'אייגען קינד, קומענדיג קיין דאנציג האט כאנאכאוויטש ערקלערט, אז די שוועדי־שע לאסט־שיף, מיט וועלכער זיי האבען געזאלט פאהרען איז שוין אוועקגעגאנגען און זיי מוזען ווארטען עטליכע טעג אויף אן'אנדער שיף. זיי זענען אפגעפאהרען קיין גדיניע. כאנאכאוויטש האט געהייסען, אז זיי זאלען אוועקלעגען אלע פעקלעך און וואליזען, זיי זאלען זיך נישט ווייזען אין גאס, זיי זאלען נישט קארעספאנדירען מיט זייערע עלטערן, ער האט זיי צוגענומען דעם לעצטען גראשען, אז זיי זאלען נישט האבען אויף קיין פאסט־מאר־

קעס, דער עדות זאגט, אז איצט פערשטעהט ער צו ליב וואס כאנאכאוויטש האט ארויסגעגעבען אזעלכע פעראררדנונגען, ער האט מורא געהאט, אז אין לאדז זאל מען זיך נישט דערוויסען וועגען דעם ערשטען דורכפאל און אנדערע עמיגראנטען וועלען שוין מעהר נישט קומען. יעדען טאג האט מען זיי געפיהרט אין האנדעלס־פארט מכלומרשט שוין אוועקצופאה־רען, אבער זיי זענען צוריקגעגאנגען מיט גארנישט. 2 וואכען האבען זיי אזוי געלעבט אין גדיניע, דע־מאלט האט שוין נירענבערג געוואלט, אז די גרופע זאל צוריקפאהרען, אבער מיטאמאל האט כאנאכא־וויטש ערקלערט, אז זיי פאהרען שוין אוועק. דאס איינציגע מיידעל, וואס איז צווישען זיי געווען האט ער געהייסען צוריקפאהרען, ווייל, זוי כאנאכאוויטש האט ערקלערט, וועלען זיי אלע פאהרען אלס אי־בערגעקליידעטע מאטראסען און זא אלס מיידעל וועט מען נישט קענען איבערקליידען, דאס מיידעל חנה מארגוליעס איז דעריבער מיט א געוויין צוריקגע־פאהרען קיין לאדז. דיזעלבע נאכט האלב איינס א זייגער האט זיך די גרופע פון עמיגראנטען ארייגגע־זעצט אין א מאטאר־שיפעל און דער אנגעקלאגטער „קאפיטאן" שרייבער איז מיט זיי געפאהרען קיין יאסטארניא. דארטען האבען זיי גילעטען איובס צרוה. ווי נאר זיי זענען אנגעקומען קיין יאסטארניא האט שרייבער זיי אויסגעזעצט אויפ'ן זאמד ביים ברעג פון ים און זיי געהייסען ווארטען א גאנצע נאכט ביז ס'וועט אנקומען א שיף, וועלכע דארף דערקענט ווערען דורך רויטע לעמפלעך, די דאזיגע שיף האט זיי געדארפט מיטנעהמען קיין ארץ־ישראל זיי זענען אפגעזעסען א גאנצע נאכט, דאן די צווייטע נאכט און א דריטע, קיין שום שיף האבען זיי אבער נישט געזעהן, הונגעריגע מידע און אויסגעמא־טערטע זענען זיי אזוי אפגעזעסען אין יאסטארניע 2 וואכען, ביז מיטאמאל האט שרייבער געהייסען, אז זיי זאלען אויף אייגענע הוצאות צוריקפאהרען קיין גדיניע, וואו ס'וואַרט אויף זיי שוין א שיף, זיי זענען צוריקגעפאהרען קיין גדיניע, דארט האבען זיי זיך געזעהען מיט כאנאכאוויטשען, וועלכער האט זיך געשוואוירען מיט כל השבועות אז נאך דעמזעל־בען אווענד פאהרען זיי אוועק, כאנאכאוויטש האט געזאגט, אז ער דינגט א מאטאר־שיפעל, וועלכע דארף אניאגען די שיף וואס דארף זיי מיטנעהמען קיין פאלעסטינע, זיי האבען זיך ארייגגעזעצט אין א שיפעל, אבער שרייבער האט זיי ארייגעפאקט אין דער קעסעל־אפטיילונג און זיי צוגעשלאסען, דארט איז געווען אזוי ענג, אז מ'האט זיך נישט געקענט אוועקזעצען, קיין שום לופט איז נישט צוגעגאנגען, און די ארימע עמיגראנטען האבען מורא געהאט אז זיי וועלען שוין פון דארט נישט ארויסגעהן, אזוי זענען זיי דארט געווען פערשלאסען א גאנצע נאכט. פארטאגס איז געקומען שרייבער האט געעפענט די טיר און געזאגט, אז זיי זאלען שנעל ענטלויפען, ווייל מ'האט זיי ענטדעקט אלס נישט לעגאלע עמי־גראנטען, זיי זענען געווען צופרידען וואס זיי זענען פון דארטען ארויס לעבעדיגע, דעמאלט האבען זיי דעפעשירט צו לובלינסקין, אז ער זאל קומען, ווייל זיי ווילען צוריקפאהרען קיין לאדז, נירענבערג האט דערויף טעלעגראפיש געענטפערט, אז זיי זאלען נישט קומען, זאלען האבען געדולד, ווייל ער וועט שיקען געלד און זיי וועלען סוף כל סוף פאהרען. דערווייל איז אנגעקומען א נייע גרופע מענשען פון לאדז, וועלכע האבען געדארפט אריבערגעפיהרט ווערען קיין ארץ ישראל.

— אונז איז געווען שלעכט, דערצעהלט דער עדות, אבער מיר זענען געווען צופרידען וואס ס'זע־בען געקומען פרישע, ווייל מיר האבען געמיינט, אז מיט א גרויסער גרופע וועלען זיך די בעשולדיגטע נישט קיין עצה געבען און ס'וועט בעהמען א סוף. דאן האבען די עמיגראנטען בעקומען די גוטע „בשורה" וועגען דער געקויפטער שיף „וואנדא" איצט האט זיך אנגעהויבען א נייע קאמעדיע, וועלכע מ'האט געשפילט מיט די עמיגראנטען, מ'האט זי געשיקט כלומרשט רעפערירען די שיף, אבער זיי האבען גארנישט דארט געטון, ווי איבערגעלעגט זאכען פון איין ארט אויפ'ן צווייטען, קיין שום אינוועסטיציעס האט מען דארט נישט געמאכט, די עמיגראנטען זענען געשלאפען אין דער שיף אויף די הוילע ברעטער, ענדליך האט מען ער־קלעהרט, אז די שיף איז פערטיג, אז אלע עמיג־ראנטען דארפען פאהרען קיין ארלאווא און פון דארטען וועלען זיי פאהרען קיין פאלעסטינא, אלע זענען געפאהרען קיין ארלאווא, דארט איז געווען כאנאכאוויטש און נירענבערג, די עמיגראנטען און אויך נירענבערג זענען געווען זיכער, אז זיי פאה־רען שוין ענדליך קיין ארץ־ישראל, פאר'ן אפפאה־רען האט מען ביי די עמיגראנטען נישט נאר אפ־גענומען דעם לעצטען גראשען, נאר אויך די זייגערלעך און אלע ווערט־זאכען, ווייל ווי מ'האט זיי ערקלעהרט פעהלט נאך געלד אויף די לעצטע קאסטען, זיי האבען זיך אריינגעזעצט אין דער „וואנדא", נירענבערג האט זיך מיט זיי געזעגנט און געהאלטען א רעדע אויף העברעאיש, די שיף איז ארויסגעפאהרען, קיין עסען איז אינגאנצען נישט געווען אויף דער שיף, נאר בלויז א ביסעל צוקערעס, קיין שום רעטונגס־מיטלען, אפילו קיין

ביסעל יאדינע איז נישט געווען, יעדע שעה האט זיך די שיף געשטעלט און אין עטליכע שעה גע־שטאנען, דאן איז זי ווידער געפאהרען א שעה, אזוי האבען זיי זיך ארומגעבלאנקעט 3 טעג, זיי זע־נען אבער דאך געווען איבערצייגט, אז זיי פאה־רען קיין פאלעסטינא, דער קאפיטאן שרייבער האט איינגעטיילט פונקציעס די עמיגראנטען, איינער איז געווען א מעכאניק, אן'אנדערער איז געווען גע־הילפס־קאפיטאן אפיציר, מאטראס און אזוי ווייטער, אלץ איז געווען א קאמעדיע, כדי אפצונארען די עמיגראנטען, אויפ'ן דריטען טאג האט שרייבער געזאגט, אז זיי פאהרען צו צו א דייטשען פארט דערווייל האט זיך ארויסגעוויזען, אז זיי פאהרען צו צו גדיניע, האט שרייבער זיי נישט געוואלט ארויסלאזען פון דער שיף, פאדערענדיג, אז זיי זאלען אונטערשרייבען, אז זיי האבען צו קיינעם

(ווייטער זעה 20־טע זייט)

טעאטער
„ראזמאיטאשטשי"
ציגעל־גאס 27 — טעל. 112-25
דיר. דוד צעלמייסטער.
פאזיטיוו לעצטע 4 מאל!
היינט פרייטאג, ד. 7 ד. ח. 9 אוונט,
מארגן שבת און זונטאג, ד. 8 און 9 ד. ח.
א זייגער 4 נאכמיטאג און 9 אוונט
מאנטאג, דעם 10 ד. ח. 9 אוונט
צום לעצטען מאל!
תל־אביב
(געשפילט אויף יודיש)
טאג־פרייזען:
פון 54 גר. ביז 1.70 זל.
ערשטע רייה
אוונט־פרייזען:
פון 54 גר. ביז 2 זל. ערשטע רייה
אכטונג: צוליב דעם, וואס די ביהנע ווערט אינגאנצען איבער־געבויט צו דער נייער פרעמיערע „סערטיפיקאט" וועלכע ווערט שוין זיכער געגעבען מיטוואך, דעם 12־טען ד. ח. וועט „תל־אביב"
שפעטער שוין מעהר אין לאדז נישט געשפילט ווערן,
בילעטען — היינט פון 11—2 און פון 5 נאכמ. מארגען שבת - א גאנצען טאג ביי דער קאסע.
דינסטאג, ד. 11 ד. ח. צוליב גענעראל־פראבע ווערט נישט געשפילט!
מיטוואך, דעם 12 ד. ח. 9 אוונט
דאנערשטאג, „ 13 „ 9 „
פרייטאג, „ 14 „ 9 „
שבת, „ 15 „ 9 „
זונטאג, „ 16 „ 9 „
שבת, ד. 15 און זונטאג, ד. 16 ד.ח. 4 נ"מ.
פרעמיערע!
פון יצחק נאזשיק'ס צווייטע רעווי־אויפפיהרונג
„סערטיפיקאטען"
אין 2 טיילען פון יצחקי, מוזיק פון מ. ווילנסקי און מ. אולרי. בעארבייט און ארראנזשירט פון י. שייעוויטש. פראיעקטען און דעקאראציעס פון פריץ קליינמאן.
בילעטען אויף „סערטיפיקאטען" שוין צו בעקומען אין קאסע.

זאַל פילהאַרמאָניע נאַרוטאָוויטשאַ 20 — טעל. 213-84 —
היינט, פרייטאג, ד. 7־טען 9 אָוונט, שבת, ד. 8־טען 4.30 נאָכמ. און 9 אָוונט
נאָר 3 גאַסטשפּיל־קאָנצערטען פון
חיה'לע גראָבער
וועלטבעריהמטע אַרטיסטקע און לידער־זינגערין פון טעאַטער „הבימה" אין א נייעם נאָך נישט בעקאַנטען רעפּערטואַר:
אין פּראָגראַם: בילדער און חסידישע פאָלקס־ און גאַסען־לידער. בילעטען צום פּרייז אויף די אָוונט־קאָנצערטען פון 1 ביז 5 זל. אויפ'ן נאָכמיטאָג־קאָנצערט פערקלענערטע פּרייזען.

וועגען די שטאַטישע סובסידיעס

פאַר פערשידענע אינסטיטוציעס

פּרעסע־קאָנפערענץ ביים פּרעזידענט אינזשיניער גלאָזעק

אין קאָנפערענץ־זאַל פון מאַגיסטראַט איז נעכטן פאָרגעקומען א פּרעסע־קאָנפערענץ מיט'ן שטאָט־פּרעזידענט אינזש. גלאָזעק.

קודם־כל האָט דער פּרעזידענט רעפערירט די פּראַגע פון די סובסידיעס, וועלכע זענען אריינגעשטעלט געוואָרען אין בודזשעט פון קומענדיגען יאָהר. דער פּרעזידענט האָט געזאָגט, אז דאָס מיניסטעריום בעפעהלט כסדר צו בעגרעניצען די סובסידיעס, דערמיט דאַרף מען זיך רעכענען און ס'זועלען נישט העלפען דאָ קיין שום סימפּאַטיעס אָדער אויסנאַהם פאַר וועלכע ס'איז אינסטיטוציע. דער פּרעזידענט ערקלערט, אז ער שעצט שטאַרק די מיינונג פון שטאָטישען ביוראָט און וויל אליין נישט רעדוצירען וועגען דער אָדער יענער סובסידיע, עס האָט אָבער נאָך א וואָרט דאָס מיניסטעריום, מיט וועלכע מען מוז זיך רעכענען.

די שטאָט־פערוואַלטונג האָט שוין געהאַט פּרעלימינירט די סובסידיעס אויפ'ן קומענדיגען יאָהר, ווייל האָט דאָס מיניסטעריום אין יאַנואַר צוגעשיקט א נייעם צירקולאַר וועגען בעגרעניצונגען און עס האָט געמוזט געענדערט ווערען. אין צירקולאַר ווערט געזאָגט, אז די שטאָט־פערוואַלטונגען, וועלכע האָבען נישט קיין גלייכגעשטעלטען בודזשעט דאַרפען איינגאַנצען אָפּשאַפען די סובסידיעס, די וועלכע האָבען א גלייכגעשטעלטען בודזשעט דאַרפען רעדוצירען די סובסידיעס מיט 50 פּראָצענט פון דעם, וואָס זיי האָבען געגעבען אין יאָהר 1933-34.

קודם כל האָט די לאָדזער שטאָט־פערוואַלטונג ביז א מינימום רעדוצירט די סובסידיעס פון די אַלגעמיינע אינסטיטוציעס, וועלכע אַרבייטען נישט דירעקט אין לאָדז ווי „מאַטשעזש שקאָלנאַ", פאַר אויסהאַלטען קינדער פון דייטשלאַנד א. אַז. וו.

ס'זענען אמת געבליבען כמעט אַלע אינסטיטוציעס, וועלכע האָבען בעקומען סובסידיעס אין פאָריגען יאָהר, אָבער די סומעס זענען רעדוצירט געוואָרען, די אינסטיטוציעס מוזען בעקומען עפּעס, ווייל סוף כל סוף פערטרעטען זיי די שטאָט, די פייערלעשער וועלען מוזען בעקומען די פאָראַיאָהריגע סובסידיע, ס'זענען געבליבען די סובסידיעס פאַר'ן מלווה'שען אמת, פאַר פיזישע ערציהונג, „לאָפּפּ", ווייטער זענען אַלע סובסידיעס רעדוצירט געוואָרען, קיין נייע אינסטיטוציעס וועלען בשום אופן נישט בעקומען קיין סובסידיעס.

די בעדערפענישען אויף סובסידיעס אין לאָדז זענען אויף דער סומע פון 1.200.000 זלאָטיס. אין יאָהר 1935-36 האָט די שטאָט געגעבען 987 טויזענד זל., הייאָהר וועט געגעבען ווערען 817 טויזענד זל. ד. ה. מיט 170 טויזענד זל. ווייניגער. ס'איז אָפּגענומען געוואָרען די סובסידיע פון 50 טויזענד זל. פאַר „אימקאַ", ס'איז פערקלענערט געוואָרען די ליטעראַרישע פּרעמיע און אזוי ווייטער.

אויב די פּוילישע און יודישע אינסטיטוציעס האָבען ביז איצט בעקומען הילף פון דער שטאָט, דאַרפען זיי איצט אויך געניסען, זיי דאַרפען זיך אָבער צוגרייטען, אז ס'קען קומען א מאָמענט ווען די אינסטיטוציעס וועלען מוזען אַרבייטען זעלבסטשטענדיג.

דאַן איז דער פּרעזידענט איבערגעגאַנגען אַרומצורעדען די פּראַגע פון דער אונצופרידענהייט, וועלכע ס'האָט אַרויסגערופען אין דער שטאָט די פּראַגע פון ענדערען דעם טראַמוואַי־טאַריף. דער פּרעזידענט ווייזט אָן, אז די שטאָט־פערוואַלטונג האָט נישט געקענט אנדערש האַנדלען, ווייל אויב ס'וואָלט ביליגער געוואָרען א טראַמוואַי־בילעט ביז 20 גראָשען, וואָלט די טראַמוואַי־געזעלשאַפט געריסען דעם לוין פון די אַרבייטער, צו וואָס עס האָט נישט געטאָרט דערלאָזט ווערען.

יעדענפאַלס איז דער איצטיגער טאַריף נאָר א פּרוב וועלכער וועט אין דער נאָהענטסטער צייט רעווידירט ווערען.

לאַנדס־קאָנפערענצען פון די התאחדות־פאַרטייען אין פוילען

פאַרגאַנגענעם שבת און זונטאָג, איז אין וואַרשאַ, פאָרגעקומען די לאַנדס־קאָנפערענצן פון די ציוניסטישע אַרבייטס־פאַרטיי „התאחדות" און פון די ציוניסטיש סאָציאַליסטישע התאחדות־פאַרטיי אין פוילען.

די פּלענום־זיצונגען פון די בעזונדערע פאַרטייען זענען פאָרענדיגט געוואָרען שבת שפּעט אין אָוענד. אינ'ם פּרעזידיום פון דער קאָנפערענץ פון דער ציוניסטישער אַרבייטס־פאַרטיי „התאחדות" וועלכע איז פאָרגעקומען אינ'ם גרויסען זאַל פון האַנדווערקער־פאַרבאַנד אויף ביעלאַנסקאַ 7, זענען געווען פאַרטרעטען פון לאָדז די ה"ה: ד"ר ז. עלענבערג און ג. ליכטענשטיין, די פּלענום־זיצונגען זענען פאָרגעקומען אונטער'ן פאָרזיץ פון ד"ר ז. עלענבערג. אינ'ם פּרעזידיום פון דער ציוניסטישער־סאָציאַליסטישער „התאחדות"־קאָנפערענץ, וועלכע איז פאָרגעקומען אין פרויען־שוץ־פאַראיין אויף שר. יערסקאַ 26, זענען אַריין פון לאָדז: ד"ר ש. י. שוויג, ד"ר נתן עק

אויף די בעזונדערע קאָנפערענצען, איז אקצעפּטירט געוואָרען דער געגענזייטיגער הסכם־פּלאַטפאָרם, וועלכע איז אויסגעאַרבייט געוואָרען בשותפות דורך די צענטר־ קאָמיטעטען.

זונטאָג איז אין לאָקאַל פון האַנדווערקער־פאַרבאַנד, פאָרגעקומען א פּלענום־זיצונג פון די דעלעגאַטען פון ביידע פאַרטיי־קאָנפערענצען, וועלכע האָט געהאַט א פייערליכען פערלויף, דער זאַל איז ספּעציעל ענטשפּרעכענד דעקאָרירט געוואָרען. אריינגעלאָזט געווען נאָר געגען איינלאַדונגען, דאָך איז אין גרויסען זאַל א גרויסע ענגשאַפט.

די זיצונג עפענט דיר. א. לעווינסאָן מיט א געלעגענהייטס־רעדע איבער דער בעדייטונג פון דער פאַראייניגונג פון ביידע ברידער־פאַרטייען, אויף דער זיצונג האַלטען נאָך רעפעראַטען פ. לוביאַניקער און ד"ר א. טאַרטאַקאָווער.

דער הסכם־אָבמאַך, בעגלייט מיט ענטשפּרעכענדע דעקלאַראַציעס, ווערט ביי א ענטוזיאַסטישער־שטימונג איינשטימיג אָנגענומען.

אין נייעם צ. ק. זענען פון לאָדז אַריין: ד"ר א. טאַרטאַקאָווער, ד"ר ח. בערלאַס, ד"ר נתן עק, ד"ר ז. עלענבערג. אין פּאַרטיי־ראַט און רעוו. קאָמ. זענען אַריין: פּראָפ. ב. ברעטהאָלץ, ד"ר האַנדועל, ז. ווינער, י. כלודניעוויטש, ג. ליכטענשטיין א. ליפּעל, לענטשיצקי, ד"ר ש. י. שוויג און מ. ראַסין.

אין די דיסקוסיעס האָבען די לאָדזער דעלעגאַטען א לעבהאַפטען אָנטייל גענומען, און האָבען אין א בעדייטענדער מאָס משפּיע געווען צום גינסטיגען אָבשלוס פון די ליידענשאַפטליכע וכוחים איבער די אידעאָלאָגישע יסודות פון דער פאַרטיי.

* * *

מאָרגען שבת נאָכמ. קומט פאָר אין אייגענעם פאַרטיי־לאָקאַל א בעריכטס־פערזאַמלונג איבער דער בעדייטונג פון דער פאַראייניגונג, רעפערירען וועלען די ח"ח: ד"ר ח. בערלאַס, פּראָפ. ב. ברעטהאָלץ, ג. ליכטענשטיין, א. ליפּעל, ד"ר ז. עלענבערג, מ. ראַסין א. א.

אָפיציעלער קאָמוניקאַט

וועגען די געשעהענישען אין זאַגוראָוו

דעם 5 פעברואַר ה. י. בעת א יאַהרמאַרק אין שטעטעל זאַגוראָוו, קאָנינער פּאָוויאַט, האָט א גרופּע איינוואוינער, וועלכע איז געווען אונטערגעהעצט דורך אַגיטאַטאָרען אָנגעהויבען אַ'אַוואַנטורע מיט יודישע סוחרים. ס'זענען אומגעוואָרפען געוואָרען די סטראַגאַנעס און ביי דער געלעגענהייט האָבען זיי אויך גערויבט.

עס זענען אויסגעהאַקט געוואָרען די שויבען אין א טייל יודישע הייזער. די פּאָליציי, וועלכע איז אָנגעקומען אויפ'ן אָרט, האָט בענוצט די גומענע שטעקענס און צוריקגעשטעלט די אָרדנונג.

עס זענען אַרעסטירט געוואָרען די אונטערהעצער און די רויבער.

די בודזשעט־קאָמיסיע ביים ביוראָט

האָט אָנגענומען דעם שטאָטישען בודזשעט

נעכטען איז פאָרענדיגט געוואָרען די דיסקוסיע וועגען שטאָטישען בודזשעט און דער בודזשעט־קאָמיסיע ביים ביוראָט.

די לעצטע פּראַגע איז געווען דער בודזשעט פון די סובסידיעס, נישט קוקענדיג אויף דער טענדענץ צו רעדוצירען די סובסידיעס פון אַלע אינסטיטוציעס זענען דאָך די יודישע סובסידיעס געבליבען אין דערזעלבער הויך, קיין שום נייע סובסידיעס זענען נישט געגעבען געוואָרען.

דער גאַנצער בודזשעט איז אָנגענומען געוואָרען, די קומענדיגע וואָך הויבט זיך אָן די בודזשעט־דעבאַטע אויפ'ן פּלענום פון שטאָטישען ביוראָט.

די פאַרברייטונגען פאַר דער אקציע פון „ישיבת חכמי לובלין"

גרויסע בעראַטונג פון עסקנים

מען שרייבט אונז: ווי בעקאַנט איז געקומען קיין לאָדז א דעלעגאַציע פון ישיבת חכמי לובלין, וועלכע זעט אַדורכפירען אין אונזער שטאָט א גרעסערע אַקציע פאַר דער ישיבה.

אין צוזאַמענהאַנג דערמיט, איז דינסטאָג אין אָוענד אונטער'ן פאָרזיץ פון פּרעזעס פון טניף יה"ל פּרנס מ. מ. זאָמערפעלד, פאָרגעקומען א בעראַטונג פון עסקנים און פערעהרער פון לובלינער רב זצ"ל, די דעלעגאַטען פון דער ישיבה סעקרעטאַר רב הרג׳ לאַנגלעבען און ה' ש. קאָטלאַרסקי האָבען אָפּגעגעבען א בעריכט פון מצב אין דער ישיבה. פון בעריכט איז צו זעהן, אַז די ישיבה האָט זיך אינ'ם לעצטען זמן שטאַרק פערגרעסערט־ טראָץ דעם, וואָס די הכנסות האָבען זיך פערקלענערט ביז א מינימום. זענען די צאָהל תלמידים פערגרעסערט געוואָרען ביז 300 (כ"י), די לייטונג פון דער ישיבה מיט ר' יוסף קעניגסבערג בראש אַרבייטען איבער די כוחות, אַזאַ מצב קאָן אָבער לאַנג נישט אָנהאַלטען. ס'מוז אויפגעבראַכט ווערען א גרעסערע סומע געלד, בכדי צו דעקען די פערלעגענע ראַמעס אין דער ב.ג.ק. און אויך זיכערן א סטאַבילען יסוד פאַר'ן ישיבה־בודזשעט. לאָדז, די שטאָט אין וועלכער דער לובלינער רב זצ"ל איז געווען אממייסטען בעליבט, דאַרף דעריבער מיט איהר איצטיגער אַקציע דינען אַלס מוסטער פאַר אַלע אַנדערע שטעט.

עס ענטוויקעלט זיך דאַן א לענגערע דיסקוסיע, אין וועלכער עס נעמען אנטייל פּרעזעס ליבערמאַן, ל. בענדער, מ. באַנדאַ, י. זאָמערפעלד, א. ווינער, און ש. נ. גראָסקאָפּף. אין רעזולטאַט פון דער בעראַטונג איז בעשטימט געוואָרען פאָלגענדע כלאַ פון דער אקציע: 1) נעמען איינמאַליגע גרעסערע נתינות, וועלכע וועלען זיין בעשטימט צו דעקן די פערלעגענע חובות אין דער ב.ג.ק.; 2) דאָס שאַפען יעהרליכע שטענדיגע צאָהלער פאַר'ן ישיבה־בודזשעט; 3) פערגרעסערן די צאָהל פערשפּרייטע פּושקעס. די גרעסטע אויפמערקזאַמקייט וועט געלייגט ווערען אויף די לעצטע צוויי פּונקטען, ווייל דאָס שאַפט א שטענדיגע סטאַבילע הכנסה פאַר דער ישיבה און פערמיידט אַזוי אַרום פון צו זיין אויסגעשטעלט אויף געפאַהרען מצד אויסערליכע פאַקטאָרען.

* * *

די פאַרברייטונגען צו דער אַקאַדעמיע, וועלכע קומט פאָר זונטאָג אין „ראָזמאַיטאָשטשי", און אין וועלכער עס נעמט אנטייל דער רישער רב הגאון ר' אהרן לעווין, זענען אין פולען גאַנג.

קונסט און קינסטלער

א שמועס מיט'ן קינסטלער הענאָך באַרטשינסקי

צו זיין בילדער־אויס... שטעלונג אין „בני־ברית"

מיר האָבען געהאַט א שמועס מיט'ן קינ... הענאָך באַרטשינסקי וועגען די ריכטונגען אין... מאַלעריי־קונסט.

אויף אונזערע פּראַגעס האָט דער קינ... געענטפערט:

„דער בעגריף מאָדערנע קונסט, אָדער ... מאָדערנע קונסט, איז גלייכגילטיג. קונסט אי... פערהאַן גוטע און שלעכטע אַזוי, אַז ריכטיג אי... דער אויסדרוק פון דעם טעמפּעראַמענט פון קינ...

די קונסט ווערט געשאַפען נישט נאָר ... בעגרעניצטע גרופּע מענשען, וועלכע בעשט... איהר ווערט. קונסט קאָן אויך געפעלען דעם ... סטען מענשען, הגם עס איז ביי מאַנכע אָנגע... אז די ווערק וועלכע געפעלען דעם נישט־מבינ... נען ווייט פון קונסט. נאָך א זאַך פערהאַן א ... אז פערשטענדליכע בילדער קאָנען שוין ני... קיין קונסט. דאָס איז נישט אמת. אין די פּאָפּ... סטע און פערשטענדליכסטע בילדער, קאָן ... קינסטלער דערגרייכען די העכסטע מדרגה ... קינסטלערישען אויסדרוק.

נעהמט למשל די פערשטענדליכע בילד... פּיקאַסאָ אָדער דערען, ליבערמאַן און וויספּ... — אָפּגערעדט שוין פון די אַלטע — קאָן דען ... פּעלען, אַז די דאָזיגען בילדער זענען קונסט... קאָן דען ווער זאָגען, אַז זייערע ווערק זענען ... קיין קונסט, הגם דער ברייטערער עולם בעגייס... זיך מיט די ווערק פון די זעלבע קינסטלער! דאָך אַ פאַקט, אַז די פערשטענדליכע ווערק ... אויסגערעכנטע קינסטלער ווירקען ערציהעריש ... די אַלע, וועלכע האָבען נאָר אינטערעס און ג... פאַר דער מאַלעריי.

ענגהערציג אָנווייזען אַ קינסטלער אן ... כע ריכטונג ער מוז שאַפען — איז אַן אַבסורד. ... קונסט איז אַן'אינערליכע איבערלעבניש או... דריקט דורך דער פערזענליכקייט פון קינסטלע...

איינער פון די בעדייטענסטע אייראָפּעאיש... לער, אָסקאַר קאָקאָשקאַ האָט געוויזען מיט זיין ... אַרטיגע קאָמפּאָזיציעס און פּאָרטרעטען, אַז ... קיוואַל פון דער נאַטור מאָלען, איז נאָך נישט ... געשעפט.

עס איז נישט אמת ווי מאַנכע קונסט גע... לער מיינען, אַז אין דער נאַטור זענען נישט ... האָ' מעה־ קיין עלעמענטען פאַר די נייער מאָ... קאָקאָשקאַ האָט בעוויזען, ווי טיף פּסיכאָלאָגי... נאַטור קאָן נאָך געמייסטערט און פּסיכאָלאָגיש ... געדריקט ווערען.

זיינע לאַנדשאַפטען זענען ווי פון דונערן ג... פען אין דער פּאַלעטע פון מאָלער און די ... זענען ווי לאַוועס־אויסברוכען פון וואולקאַנ...

אויך דער דייטשער מאָלער אָטאָ דיקס ... בעוויזען, ווי אַ היינטיגער קינסטלער קאָן זיי... מאָדערן, סאָציאַל און אויך זעהר פערשט... פאַר'ן פאָלק.

קונסט איז נישט קיין רעטעניש, וועלכע ... דאַרף לעזען נאָר דורך קאָפּרעכעניש, קונסט ... צום מענשען, פערכאַפּט איהם און קריצט ... איהם איין אין זכרון, עס מאַכט אויף איהם א ... איינדרוק און עס בעגייסטערט איהם.

און דאָס איז דאָך דער ציועק פון דער ק...

KINO TEATR
MIRAŻ
11 LISTOPADA 16
היינט פּרעמיערע!
א וועג אהין א צוריק
אין די הויפּטראָלען:
William Pawell, Kay Francis
4½ Muszkieterów
פרעהליכסטע ווינער קאָמעדיע, צסטרייכישע פּראָדוקציע. אין די הויפּט־ראָלען:
Ernst Verebes, Szöke Szakall

פּוילישע רייזע־ביוראָ
„אָרבּיס"
אין לאָדז, פּעטריקאָווער 18
טעל. 249-33 און 249-40. „מטמא"
די ביליגסטע רייזעס
קיין פּאַלעסטינאַ
אויף פּורים, פּסח
און אויף לעוואַנטישע ירידן
הנחה, נאָרמאַלע און בילעטען אין שלאָף־וואַגאָנען אויף די פּוילישע און אויסלענדישע באַהנען.
לופט־פליה בילעטען קיין בערלין
שיף־קאַרטען אויף אַלע ליניעס
הנחה־פּעסער קיין טשעכאָסלאָוואַקיי, יוגאָסלאַוויען און אונגאַרן
הנחה - בילעטען קיין בריסעל, פּאַריז און לאָנדאָן
יעדען מיטוואָך און שבת
אויפ'ן וועג פון צפון ים־אויספלוג
אויף דער שיף „BATORY"
באַרצעלאָנאַ, קאַסאַבלאַנקאַ, מאַדיירא, ליסאַבאָן, לאָנדאָן.
דעם 21. אַפּריל ביז'ן 11. מאַי. פון 490 זל.
אויספלוג קיין וויען און בודאַפּעשט
פון 22. ביז'ן 27. פעברואַר. 245 זל.
איינשרייבונגען ביז'ן 17־טען פעברואַר.
הנחה־רייזעס קיין קריניץ, וואָראַכטע און קראָקאַ.

אַפּטײקען.

היינטיגע נאַכט - דיזשורנע

[cut off] היינט בײַנאַכט דיזשורירן: ה. דושקיע־[cut off] (זעגרזשער 87), י. האַרטמאַן (בזשעזשינער [cut off] הישפּאַנסקי פּריהייטס־פּלאַץ 2), פּערעלמאַן [cut off] 32), י. צימער (וואָלטשאַנסקאַ 37, וו. [cut off] (פּעטריקאָווער 27), פּ. וואַיטשעצקי (נאָפּ[cut off]קאַ 27).

[cut off] אױסגעבאַפּט ציהרונג

[cut off] יובעליר־געשעפט פון האָפמאַן

[cut off] יובעליר־געשעפט פון האָפמאַן, זגערזשער [cut off] מען נעכטען אויסגעהאַקט די שויבען און [cut off] צירונג פאַר 600 זל.
[cut off] זענען אַרעסטירט געוואָר׳ן 3 פּערזאָן.

[cut off] קאָנגרעס פון זעלבסטפער־[cut off]לטונג־באַמטע אין װאַרשא

(א) דעם קומענדיגען זונטאָג, ד. 9. ד. ח. [cut off] אין וואַרשע פאָרקומען אַנ׳אַלפּוילישער קאָנ־[cut off] פון זעלבסטפערוואַלטונגס־און־דאָרפישע באַמ[cut off] וועלכען עס וועלען באַהאַנדעלט ווערען די [cut off] פון איבערגרופּירונג, דיסציפּלינאַר־אַחריות, [cut off] א. אַז. וו.
[cut off] לאָדז פאָהרט אַרויס צום קאָנגרעס א דע־[cut off] פון 6 פּערזאָן.

[cut off]נטערגעפאַלן פון טראַמוואַי

(א) [cut off]לעם פּעטריקאָווער 5 איז אַרויסגעפאַלען פון [cut off] די 15־יאָהריגע פעלא בוגייער (פון פּאָ־[cut off] 8).
[cut off] מײדעל האָט זיך שטאַרק צושעדיגט דעם [cut off] אין א שווערען צושטאַנד האָט מען זי אָפּ־[cut off] אין שפּיטאַל.

גאַס־איבערפאַל

(א) אויף דער גדאַנסקאַ גאַס זענען 2 אומבע־[cut off] פאַרשוינען באַפאַלען און שטאַרק צושלאָגען [cut off] די 22־יאָהריגע זוזאַנאַ סטאַשיאַק [cut off] 82).
[cut off] צו איהר געמוזט אַרויסרופען פּאַגאַ־[cut off].
[cut off]ליציי זוכט די אָנפאַלער.

זעלבסטמאָרדען

(א) אויף סקורניצקאַ 4 האָט זיך געסם׳ט די [cut off]יאָהריגע אַרבייטסלאָזע עלזשביעטאַ קאַיזאַליק. [cut off] שווערען צושטאַנד האָט מען זי אָפּגעפיהרט [cut off] שפּיטאַל. די סיבה פון׳ם טראַגישען שריט — [cut off]טסלאָזיגקייט און נויט.

* * *

(א) אויף גלובנע גאַס, ביי זאַדני־רינעק האָט [cut off] געוואָרפען אונטער׳ן טראַמוואַי די 23־יאָהריגע [cut off]סלאָזע דינסטמײדעל מארישאַ איטשאַרעק (פון [cut off] 47), צום גליק האָט דער קאָנדוקטאָר בע־[cut off] אָפּגעשטעלט דעם טראַמוואַי, און די אור־[cut off] איז אָפּגעקומען מיט קליינע וואונדען.

* * *

(א) מחמת אַנ׳אומהיילבאַרער קרענק האָט זיך [cut off] לאַגעווניצקאַ 42 געסם׳ט א געוויסע אַנטאַנינאַ [cut off]נסקאַ. פּאַגאַטאָוויע האָט איהר ערטיילט ער־[cut off] הילף און אָפּגעפיהרט אין שפּיטאַל.

Dr. med.
HALTRECH[cut off]
[cut off] ערצט פאַר הויט־, געשלעכטס־[cut off]קראַנקהייטען און מענער־שוועכע
[cut off]טריקאָווער 10, טעל. 245-21
[cut off] פון 8 פריה ביז 2 מיטאָג און פון 5 ביז 9 אָוו. [cut off] פון 10—1 בייטאָג. אַלע אַרט אַנאַליזען
[cut off]אונבעמיטעלטע לעטשניצע־פּרייזן
א ספּעציעלער וואַרטע־זאַל פאַר פרויען.

קינא־טעאַטער
RIALTO
היינט און פאָלגענדע טעג!
גרויסע פילם־רעוואָלוציע!
[cut off] קלאַנג־פאַרב ערשטער אין דער וועלט
[cut off] פון נאַטירליכע פאַרבען
[cut off]אָנגעדרעהט מיט די קאָסטען פון 1 מיליאָן
200,000 דאָלאַר, וואָס איז באַשאָנקען
[cut off] געוואָרען אויף דער וועלט־פילם־אויסשטע־[cut off]לונג אין ווענעדיג מיט׳ן ערשטען פּריז
BECKI SHAR[cut off]
אין דער הויפּטראָלע:
MIRIAM HOPKINS
דאָס איז דאָס גרעסטע מייסטערווערק
[cut off] רעזשי: Rouben Mamoulian
אָנהויב 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג.
[cut off] און זונטאָג אָנהויב 12 און 2 בייטאָג
פריהמאָרגען־סעאַנסען פּרייזען פון 85 גר.

דאָס יודישע פאָלקס־ליד

אַ שמועס מיט דער קינסטלערין הילדע גראַבער

איך קום איצט פון די סקאַנדינאַווישע לענ־דער, ווי איך בין אויפגעטרעטען מיט קאָנצערטען. די קאָנצערטען זענען געווען פול בעזוכט. אפילו פון קריסטען. וואָס קומט אָבער דערפון אַרויס, אַז כ׳מוז האַלטען אין איין זוכען נייע־לידער און ניגונים. מיר הויפּט עפּיס איצט נישט אָן צו גע־פעלען מיין ביז איצטיגע פאָרם. כ׳מוז פון דאָס ניי אָנהויבען צו זוכען אַ פאָרם און דערצו איז נויטיג צוריקצוקעהרען זיך מיט אַ פּאָר הונדערט יאָהר צוריק. כ׳הויב אָן צו זאַמלען קורדישע, סער־בישע תימנ׳ישע לידער אויך וועל איך זיך מעהר אָבגעבען מיט ביבלישע מאָטיוען. כדי צו קענען אויף להבא אויפטרעטען אין אַ מזרח קאָנצערט. אויך הויב איך איצט אָן צו לערנען זיך אַראַביש, ביז איצט האָט אַראַביש פערנומען אַ גאָר קליינעם טייל אין מיין פּראָגראַם.

מיר יודישע קינסטלער קענען זיך נישט פער־גלייכען צו די נישט יודישע קינסטלער, למשל, פראַנצויזען זיצען און שאַפען אין פראַנקרייך, פּאָ־לאַקען אין פוילען, ענגלענדער אין ענגלאַנד, רוסען אין רוסלאַנד. דער יודישער קינסטלער אָבער, מוז שטענדיג האָבען ביי זיך אַ רייזע־וועלט־בילעט, איבעראַל אין יעדען לאַנד, שטאָט און אין די פעריוואָרפענסטע ווינקעלעך, אַפילו ווי מ׳ריכט זיך גאָרנישט, געפינט מען אַזאַ שלל פון פאָלקסטימליך־יודישע נגינה, אַז מ׳בלייבט שטעהן פערגאַפט.

צוריק מיט זעקס־יאָהר, ווען איך בין פון אַמעריקאַ דאָס ערשט עמאָל געקומען קיין פוילען, האָב איך געמיינט, אַז ס׳וועט גענוג זיין צו בעקע־זיך מיט די יודען פון פוילען און ליטאַ און פון די צווייטע לענדער צו ציהען יניקה, פאַר מיינע אויפ־טריטען. וואָס ווייזט זיך אָבער אַרויס, אַז אין קאַלטען סקאַנדינאַוויען, אין קאָפּענ־האַגען האָב איך געפונען אַ יודישען שניידער, חיים ריטערבאַנד הייסט ער, אַ יוד, וואָס האָט עמיגרירט פון פוילען צוריק מיט 30־יאָהר און אָט דער שניי־דער, וועלכער זיצט אַ גאַנצען טאָג ביי יעדער מאַשין אָפּגעריסען ווייט פון אַ גרויסען יודישען קיבוץ, שאַפט פאָלקסטימליכע לידער און ניגונים, וועלכע מ׳קען אָהן שום אויסבעסערונגען אויספיהרען אויף דער עסטראַדע. פערשטעהט זיך, אַז מ׳קען די לידער פון יודישען שניידער פון קאָפּענהאַגען נישט פערגלייכען למשל, צו אַ גיבירטיג און אַנדערע, זיי וואַיבען צווישען יודען, הערען טאָג־טעגליך זיך צו די יודישע געוויינען און געזאַנגען, בעת דער, וועלכער זיצט אַ גאַנצען טאָג ביי דער מאַשין צווישען קריסטען.

אין זעלבען קאָפּענהאַגען בין איך, אויך גע־ווען אויף אַ קאָנצערט פון אַ נעגערין (איהר נאָמען האָב איך פערגעסען), נו וואָס זאָל איך אייך זאָגען די דאָזיגע שוואַרצע קינסטלערין האָט פון מיר אַ „תל“ געמאַכט, איהר טעמפּעראַמענט, איהר אויפ־פיהרונג איהר אַרט אָבזינגען אַ ליד און אָבטאַנצען אַ טאַנץ, האָט מיר צום זויפילטען מאָל בעוויזען אַז קונסט קען מען נישט אַדאָפּטירען, און ווער עס טוט יאָ אַזוי, דער איז אַ פּראָפעסיאָנאַל, אַ גרויסער צי אַ קליינער, עס ווענדט זיך וויפיל טאַ־לאַנט דער דאָזיגער קינסטלער פערמאָגט.

די אמת׳ע און ריינע קונסט דרינגט פון בלוט אַרויס, און דאָס דאָזיגע האָט אַרויסגערעדט, אַרויס־געזונגען און אַרויסגעטאַנצט פון דער דאָזיגער שוואַר־צער קינסטלערין, עס האָט פון איהר אַרויסגעזונגען און אַרויסגעטאַנצט אַ פאָלק פון צוריק מיט טוי־זענטער יאָהרען...

דאָס לעצטע יאָהר בין איך געווען אין ענג־לאַנד, ווי כ׳בין אויפגעטרעטען אויף קרוב 30 קאָנצערטען.

מיר יודישע קינסטלער מוזען וואַנדערען, צי עס זאָל זיין ארץ־ישראל, צי בירא־בידזשאַן, צי קאַ־ליפאָרניע, צי קאָפּענהאַגען, צי פוילען און ליטאַ, אָדער גאָר — זיד־אַמעריקאַ אַלץ איינס. דער יו־דישער קינסטלער מוז וואַנדערען און וואַנדערען, זוכען, גריבלען און דערגרונטעווען זיך צו דער אמת׳ער ריינער און עכטער יודישער פאָלקס־מוזיק.

זאַל פילהאַרמאָניע נאַראָטאָוויטשאַ 20 טעל. 213-84
נור 3 טעג!!!
גאַסטשפּילען פון רוסישען דראַמאַטישען טעאַטער
אונטער דער לייטונג פון די ג. אַרטיסטען פון מאָסקווער טעאַטער
B. WASILJEW — SIKIEWICZ
מאָנטאָג, ד. 10־טען און דינסטאָג, ד. 11 ד. ח. 8.30 אָוונט די לעצטע נייהייט
„ביר־זשע“ (PŁATON KRIECZET) פון A. Kornlejczuka
מיטוואָך, דעם 12־טען ד. ח. 8.30 אָוונט די גלענצענדע פּאָליטישע סאַטירע
„W TEM SĘK“ פון B. Frank
בילעטען 54 גר. ביז 4 זל. פערקויפט די קאַסע פון פילהאַרמאָניע.

מאָרד, צי זעלבסטמאָרד

פון אַ 50־יאָהריגען טורקער יוד?

(א) בעכטען האָט מען אויפ׳ן וועג אינ׳ם לאַגעוו־ניקער וואַלד געפינען א דערשאָסענעם דעם 50־יאָהריגען יעקב מענדריכאָווסקי פון טורעק, וועלכער איז א צייט מיט יאָהרען געווען אויף עמיגראַציע אין פראַנקרייך און איז פון דאָרט, אין יאַנואַר 1936 צו־ריקגעשיקט געוואָרען קיין פוילען.

אויפ׳ן אָרט האָט ער פעסטגעשטעלט, אַז זיין ווייב איז פון איהם אַוועק, און האָט זיך אַריבערגע־צויגען קיין לאָדז.

עס ווערט געפיהרט א שטרענגע אויספאָרשונג, און דערווייל איז נאָך נישט פעסטגעשטעלט געוואָ־רען, צי איז מענדריכאָווסקי דערמאָרדעט געוואָרען, צי ער איז בעגאַנגען זעלבסטמאָרד.

פאַר הונגער

(א) אויף לימאַנאָווסקיעגאָ גאַס איז, צוליב הונגער און אויסשעפּונג אַוועקגעפאַלען די היימלאָזע, 26־יאָהריגע קאַזשימיערא דעמבינסקאַ.

פּאָגאָטאָוויע האָט זי אַריבערגעפיהרט אין שטאָ־טישען זאַמעלפּונקט.

גנבות

(א) בעכטען זענען בעגנב׳עט געוואָרען: זיסעל זילבערשטיין (פון אַל. 1. מאַי 23) און משה קרייצ־מאַן (פון פּאָלודניאָווא 25).

אונטערגעוואָרפען

(א) אין קאָרידאָר אויף דער יודישער גאַס 27 האָט מען געפונען אַנ׳אונטערגעוואָרפען יונגעלע, אומגעפעהר 2 וואָכען אַלט.

דאָס קינד איז אַריבערגעשיקט געוואָרען אין דערציהונגס־הויז.

Dr.
Wołkowyski
ציגעל־גאַס 11, טעל. 238-02
ספּעצ. פאַר טריפּער, סיפילים און הויט־קראַנקה.
בעהאַנדלונג פון מענער־שוועכע
נעמט אָן פון 8—11 בייטאָג און 4—9 אָווענד.

ביי אויפּבריזונגען און פערדרייאונג.

מאָגען־קעהטאָגען, ברענונג, קאָפּ־טישונג, קאָפּ־קעהטאָג, שווינדלען פאַר די אויגען, בקרעאיזקייט, שלאָפלאָזיגקייט, אַלגעמיינע אָבשוואַכונג, אויגלוסט צו דער אַרבייט, הירקט ערפאָלגרייך דער נאַטירליכער נאַטירליכען ביטערוואַסער Franciszka Józefa און פערלייכטערט די בלוט־צירקו־לאַציע. פרעגט דאָקטוירים. צו בעקומען אין אַלע אַפּטייקען און מקלאַר־אַפּטעקשנאַס.

לייכטער צו אדאפּטירען קינדער

(א) די וואָיעוואָדע־מאַכט האָט בעקומען א צירקולאַר מכוח׳ן פערלייכטערען און מעלדען די פאָרמאַליטעטען ביים אַדאָפּטירען קינדער, וואָס ווע־רען גענומען דורך קינדערלאָזע פּאָר־פעלקער צו דערציהונג.

פון איצט אָן וועלען די אַלע נויטיגע פאָרמאַלי־טעטען ערלעדיגט ווערען אויף אַ לייכטען און שנע־לען אופן.

אויספלוגען נאָך פּאַלעסטינע

עס דערנעהנטערט זיך דער פריהלינג אין פּאַלעסטינע — די שענסטע צייט פון יאָהר.

אין דערצייט קומען פאָר אין פּאַלעסטינע די יעהרליכע לעוואַנטינישע יריד׳ן, וואָס אילוס־טרירען דעם פאָרטשריט און דעם אויפבליה פון דער נייער פּאַלעסטינער פּראָדוקטיוויטעט.

כדי צו ערמעגליכען די ברייטע מאַסען פון דער יודישער געזעלשאַפט מיטצומאַכען ביליגע, בעקוועמע און גוט אָרגאַניזירטע פּאַלעסטינער אויס־פלוגען, אָרדענט איצט איין וואַגאָן־לי־קוק א רייה אינדיווידועלע גרופען טוריסטישע אימפּרעזעס.

עס ליגט אין אייגענעם אינטערעס, וואָס שנעלער זיך צו מעלדען און אדורכצופיהרען די נויטיגע פאָרמאַליטעטען. א דאַנק דער דירעקציע פון היגען וואַגאָן־לי־קוק וועט דער ענגלישער קאָנסולאַט נישט מאַכען קיין שום שוועריגקייטען.

צו דער בעקוועהליכקייט פון די פּאַסאַזשירען וועלען געלאָזט ווערען אין בעוועגונג שלאָף־וואַגאָנען 3־טע קלאַס ביז קאָנסטאַנץ און עס נעמט אויך אַרום אומזיסטע בעשפּייזונג און רעסטאָראַצ־יאָנס־וואַגאָן.

זעמטליכע אינפאָרמאַציעס ערטיילט „וואַגאָן־לי־קוק“, פּיעטריקאָווער 68, טעל. 170-70.

הספּה אין וואָהלינער שוהל

דער לאָדזער מזרחי האָט דעלעגירט אין דער וואָהלינער שוהל דעם בעוואוסטען מטיף, דירעק־טאָר פון דער מזרחי־שולע „תחכמוני“ ה׳ דוב מאַרעק, וועלכער וועט רעדען א. ד. ט. „דער קאַמף פון אַלוועלטליכען יודענטום מיט עמלק פון 20. יאָהרהונדערט“.

דער מזרחי האָט אויך דעלעגירט דעם פערוואַלטונגס־מיטגליד ה׳ שלמה ליכטענבערג, וועל־כער וועט רעדען אין דערזעלבער צייט אין בית־התפלה אויף אָגראָדאָווע 12 א. ד. ט. „דער אַנטייל פון רעליגיעזען יודענטום אינם אויפבוי פון ארץ־ישראל“.

זונטאָג — אַ סיום הספר

א. נ. פון הרב קוק זצ״ל

זונטאָג 6 אָווענד קומט פאָר אין בית־התפלה „שערי מזרח“ ביים לאָדזער מזרחי (זאַכאָדניאַ 63) א פייערליכער סיום־הספר א. נ. פון הרב קוק זצ״ל, מיט א רייכען פּראָגראַם.

רעפעראַט פון פּראָף. ש. לעווין אין „תרבות“

דער פאָלקס־אוניווערזיטעט ביי „תרבות“ האָט זיך געשטעלט פאַר זיין ציל נישט בלויז צו פער־שפּרייטען די יודישע וויסענשאַפט פאַר׳ן ברייטען עולם פון אונזער שטאָט, נאָר אויך אַלגעמיינע וויסענשאַפט אין דער העברעאישער שפּראַך. ביז היינט זענען שוין פאָרגעקומען אין פאָלקס אוני־ווערזיטעט א רייה רעפעראַטען וועגען פאַרשידענע יודישע און אַלוועלטליכע פּראָבלעמען. פאַר דער נאָהענטסטער צייט איז פאָראויסגעזעהען א רייה רעפעראַטען וועגען פיזיק, כעמיע, היגיענע, ספּאָרט און נאַטור־וויסענשאַפט.

דעם היינטיגען שבת־צו־נאַכט, 8.30 אָווענד קומט פאָר אין „תרבות“ (פּיעטריקאָווער 18) — א רעפעראַט פון פּראָף. ש. לעווין א.ד.ט.: „די בעדיי־טונג פון דער באַקטעריע אין דער נאַטור“. דער ערשטער רעפעראַט פון די וויסענשאַפטליכע רע־פעראַטען, וועט זיכער אויפגענומען ווערען מיט גרויס צופרידענהייט.

פערוויילונגס־אָווענד

לטובת די יודישע פאָלקס־שולע זאַוואַדזקאַ 9.

שבת־צו־נאַכט, ד. 15־טען ה.ח. 10 אָווענד אָרדענט־איין די פאָלקס־שולע נומ׳ 155 א פער־ווײַלונג אין טאַנץ־זאַל אַל. קאָשטשושקי 21. עס וועלען אויפטרעטען אייניגע יודישע אַרטיסטען. אָרקעסטער אונטער דער אָנפיהרונג פון ה׳ ד. בייגעלמאַן. טאַנץ, פאַנטאָן־לאָטעריע. די גאַנצע הכנסה איז בעשטימט פאַר די זומער־קאָלאָניעס פאַר די אָרימע קינדער און אויך צו בעקליידען א גרעסערע צאָהל אָרימע קינדער. ס׳איז צו ער־וואַרטען, אַז די יודישע בעפעלקערונג ווי אויך די פערמעגליכע עלטערן פון דער שולע וועלען גערן אונטערשטיצען די פערוויילונג און בעזוכען מאַ־סענווייז, בכדי דערמיט צו אונטערשטיצען די אָרימע קינדער.

ראַדיאָ־פּראָגראַם

פרייטאָג, ד. 7־טען פעברואַר

6.34 גימנאַסטיק, 7.30 ידיעות, 8 אוידיציע פאַר שולען, 11.57 צייט־סיגנאַל, 12.03 ידיעות, 12.15 אוי־דיציע פאַר שולען, 12.40 קאַמעראַל - קאָנצערט פון ווילנע, 1.25 הויזווירטשאַפט, 1.35 פּלייטען, 3.12 לאָד־זער בערזע, 3.15 עקספּאָרט, 3.30 מוזיק פון פּלייטען, 4 שמועס פאַר קראַנקע, 4.15 קאָנצערט פון לעמבערג, 4.45 שמועס פאַר עלטערע קינדער, 5 רעפּאָרטאַזש, 5.15 פּאָע־זיע, 5.20 טאַנץ־מוזיק פון פּלייטען, 5.50 ראַטגעבער פאַר ספּאָרטלער, 6 באַלאַדען פון מיצקיעוויטש, 6.45 לידער אויסגעפיהרט פון סטעפאַן וויטאָס, 7 פעליעטאָן פון רעד. וואַיטינסקי, 7.40 ספּאָרט־ידיעות, 7.45 שניי־קאָמוניקאַט פון קראָקאָ, 8 מאַנאַלאָג, 8.10 סימפאָנישער קאָנצערט (בעת דער פּויזע 8.50 — אָווענד־ידיעות), 10.30 רע־פּאָרטאַזש פון די אָלימפּישע שפּילען אין גאַרמיש, 10.50 טאַנץ־מוזיק, 11 ידיעות, קאָמוניקאַטען.

פון דער לאָדזער בערזע

באַנק פּאָלסקי	87.50
3־פּראָצ. בוד.	27,00
4 „ דאָלאַרובקאַ	53,40
7 „ סטאַביליזאַציע (אמ.)	62.00
5 „ וואַרשאָווער ס.־ב. 1934	54.50
5 „ לאָדזער	48.50
ענגלישער פונט	26.24
דאָלאַר אָפיצ. 5.23, נישט־אָפיציעל	5.20
גאָלד־דאָלאַר	9.03
גאָלד־רובל	4.78
דייטשער מאַרק	1.51
פראַנק שווייצאַרישע	172

RADJOAPARATY
ELEKTRIT C°
zawsze przodujące!

צווייטער טאָג אין פּראָצעס
וועגן דער אַפּערע מיט דער שיף „וואַנדראַ“

(ענדע פון דער 1־טער זייט)

קיין שום פּרעטענזיע נישט און זאָגען זיך פרייוויליג אָפּ פון דער רייזע, קיינער האָט נישט געוואָלט אונטערשרייבן און זענען דאָך אַראָפּ פון דער שיף. דעמאָלט איז שוין נישט געווען קיין אַנדער עצה ווי צוריק צו פאָהרען קיין לאָדז.

ער האָט אָנגעהויבן צו פאָדערן דאָס געלד צוריק פון נירענבערג, ער האָט אָבער גאָרנישט צוריק בעקומען, פערקעהרט נירענבערג האָט געוואָלט נאָך 300 זל. און געזאָגט, אַז עס ווערט צוגעגרייט אַ רייזע קיין ארץ־ישראל אין אַ גרויסער גרופּע, ער האָט קיין געלד נישט געגעבן.

אַדוו. ביליק פרעגט דעם עדות: צי האָט איהר געגעבן געלד סטאַווסקין?

— ניין, איך האָב נישט געגעבן קיין שום געלד סטאַווסקין.

— פאַרוואָס־זשע געפינט זיך אייער נאָמען אין דער אָנקלאַגע צו דער פּראָקוראַטור, אַז סטאַווסקי האָט גענומען געלד.

— איך האָב קיין געלד סטאַווסקין נישט געגעבן און איך האָב נישט אונטערגעשריבן קיין שום אָנקלאַגע אויף איהם, ווען איך האָב געזעהען אין די צייטונגען, אַז מיין נאָמען איז אונטערגעשריבן אונטער דער אָנקלאַגע האָב איך אַוועקגעשיקט בריף אין „היינט“ און „מאָמענט“, אַז זיי זאָלען דאָס אויסבעסערן, די צייטונגען האָבען אָבער מיין בריף נישט געדרוקט, דאַן האָב איך געשריבן אַ בריף צום צ. ק. פון דער רעוויזיאָניסטישער אָרגאַניזאַציע, אַז איך האָב נישט געגעבן סטאַווסקין קיין געלד.

— צי האָט איך אימיצער צוגערעדט אָנצוקלאָגן סטאַווסקין?

— אין לאָדז, זאָגט דער עדות, איז פאָרגעקומען אַ פערזאַמלונג פון די בעיטולה־סע, צו וועלכער איך בין אויך איינגעלאַדען געוואָרען, דאָרט האָט מען מיך געהייסן אונטערשרייבן, אַז איך האָב געגעבן סטאַווסקין געלד, איך האָב אָבער נישט געוואָלט אונטערשרייבן, ווייל איך האָב סטאַווסקין ווירקליך קיין געלד נישט געגעבן און בין אַוועק פון דער פערזאַמלונג.

דאַן גיט ערקלערונגען דער עדות ווייגריב, ער איז אויך געווען, איינער פון די ערשטע קרבנות, וועלכער האָט מיטגעמאַכט דיזעלבע צרות וואָס דער פריהערדיגער עדות, ער דערציילט אויך, אַז זיין מוטער האָט באַלד אין אָנהויב געפרעגט צי די רייזע ווערט נישט אָרגאַניזירט דורך כאַנאַכאָוויטשען, וועגען וועלכען מ׳האָט אין לאָדז געהאַט אַ זעהר שלעכטע מיינונג, לובלינסקי האָט אָבער דערויף נישט געגעבן קיין קאָנקרעטען ענטפער, ער האָט געגעבן 510 זל., פון וועלכע ער האָט צוריק בעקומען 200, סטאַווסקין האָט ער קיין געלד נישט געגעבן.

אויף דער פראַגע פון די אַדוו. צימערמאַן, וואַכטעל און ביליק ערקלערט דער עדות, אַז מ׳האָט סטאַווסקין דאָ ספּעציעל אַריינגעצויגען אין דעם ענין, כדי איהם צו קאָמפּראָמיטירען, ווייל ער איז אַ זעהר פּאָפּולערע פערזענליכקייט און מ׳האָט געמיינט, אַז צוליב דעם וועט מען צוריק בעקומען דאָס געלד.

דאַן גיט ערקלערונגען דער עדות פייוועל זילבערבערג, פון ראַדאָמסק, אויך ער דערציילט זיינע איבערלעבענישען אין דאַנציג, ער זאָגט, אַז די „וואַנדאַ“ איז נישט געווען קיין שיף נאָר אַ שאַכטעל פון שוועבעלעך, ער האָט איינגעצאָהלט 500 זל. און גאָרנישט צוריק בעקומען, נאָך דעם ווי די גאַנצע אַפּערע איז אויפגעדעקט געוואָרען, זאָגט דער עדות, האָבען איהם לובלינסקי און נירענבערג צוגערעדט, אַז ער זאָל צוצאָהלען געלד וועט ער קענען פאָהרען מיט דער רייזע וועלכע ווערט אָרגאַניזירט דורך סטאַווסקין, ער האָט זיך אַמאָל געטראָפען מיט נירענבערג׳ן אין אַ צוקערניע און דאָרט איז געווען נאָך אַ פּערזאָן. נירענבערג האָט געזאָגט, אַז דאָס איז סטאַווסקי און דער עדות האָט איהם געגעבן 200 זלאָטיס, אָבער דאָס איז נישט דער מענש, וועלכער זיצט אויף דער בעשולדיגונגס־באַנק, נאָר גאָר אַן אַנדערער.

די אַדוואָקאַטען נעהמען דעם דאָזיגען עדות אונטער אַ שטאַרקען קרייץ־פערהער און ס׳הויבען אַרויסצוקומען אין סתירה נאָך דער אַנדערער.

אַדוו. צימערמאַן פרעגט: צי זענט איהר געווען אויפ׳ן רעוויזיאָניסטישען קאָנגרעס אין קראָקאָ.

— יאָ

ווען איהר האָט זיך געזעהען מיט דעם כלומרשטען סטאַווסקין אין דער צוקערניע איז שוין געווען נאָכ׳ן קאָנגרעס אָדער פאַר׳ן קאָנגרעס.

— נאָכ׳ן קאָנגרעס,

טאָ ווי קומט, אַז איהר זאָלט נישט האָבען געקענט סטאַווסקין, אויפ׳ן קאָנגרעס איז ער דאָך געווען די פּאָפּולערסטע פיגור.

דער עדות וואַקעלט זיך און ענטפערט

— איך האָב סטאַווסקין אין קראָקאָ נישט געזעהען.

— לייענט איהר די יודישע פּרעסע? פרעגט ווייטער אַדוו. צימערמאַן

— יאָ,

— האָט איהר נישט דאָרט געזעהען סטאַווסקי׳ס פאָטאָגראַפיע

— יאָ.

— טאָ ווי אַזוי האָט איהר ווידער נישט געוואוסט, צי ער גיט סטאַווסקין געלד אָדער נישט?

— די בילדער אין די צייטונגען זענען נישט בולט,

אַדוו. ביליק: צי האָט איהר געשריבן אַ בריף צו אַ געוויסען באָטשאַן אין וואַרשא, דאַטירט פון 14 מערץ 1935.

— יאָ, איך האָב אַזאַ בריף געשריבען

— וואָס האָט איהר געשריבען אינ׳ם בריף?

— איך האָב געשריבען, אַז איך בין אין אַ שווערער לאַגע, איך האָב פערלוירען מיין גאַנץ געלד און בין געבליבען אַן אָרימאַן, ווייס איך נישט וואָס איך האָב צו טון, אין רעדאַקציע פון „היינט“ איז געווען אַ פערזאַמלונג, אויף וועלכער מ׳האָט אַגיטירט דערפאַר, אַז מ׳זאָל אונטערשרייבן, אַז מ׳האָט געגעבן סטאַווסקין געלד און אַזוי אַרום וועלען מיר קענען צוריקבעקומען אונזער אָרימע זלאָטיס, פון דער צווייטער זייט, האָב איך אָבער סטאַווסקין נישט געגעבן קיין געלד און איך ווייס נישט וואָס צו טון, גיב מיר אַן עצה.

אַדוו. ביליק: אַלזאָ, ס׳איז געווען אַזאַ פערזאַמלונג אין „היינט“?

— יאָ, ס׳איז געווען, ווען מיר זענען אַלע געפאָהרען קיין וואַרשאָ צו דעם צ. ק. פון דער רעוויזיאָניסטישער אָרגאַניזאַציע און מ׳האָט אונז פון דאָרט אַרויסגעוואָרפען און אַפילו אונז געלאָזען אַרעסטירען, זענען מיר בעגאַנגען אין „היינט“, דאָרט, זאָגט דער עדות, האָט מען אונז געגעבן עסען, געלאָזט איבערנעכטיגען, אָנגעשטעלט דעם ראַדיאָ, די אַקציע האָט דאָרט געפיהרט דער מיטאַרבייטער פון „היינט“ ה׳ גאָוואַ און דאָרט איז דעמאָלס פאָרגעקומען די פערזאַמלונג,

אַדוו. ביליק: אויב איהר האָט געשריבען אַזאַ בריף צו באָטשאַנען פאַרוואָס־זשע האָט איהר מיט 2 טעג שפּעטער געשריבען אַן אָנקלאַגע צום פּראָקוראָר, אַז איהר האָט סטאַווסקין געגעבן געלד.

עדות: איך האָב דאָך שוין געזאָגט, אַז איך האָב געגעבן סטאַווסקין געלד, אָבער נישט דעם סטאַווסקין.

די אַדוואָקאַטען בעקומען נאָך אַרויס אַנדערע סתירות ביים עדות.

אין דעם מאָמענט רייסט זיך אויף סטאַווסקי פון אָרט און שטעלט דעם עדות עטליכע פראַגען.

סטאַווסקי: צי האָט איהר מיך אַמאָל אַרויסגערופען צום רב.

עדות: איך געדענק נישט

ריכטער: וואָס הייסט איהר געדענקט נישט? אַזאַ זאַך מוז מען געדענקען

עדות: יאָ איך האָב איהם גערופען צום רב

סטאַווסקי: דאָרט האָט איהר דאָך ערקלעהרט, אַז איהר האָט מיר געגעבן געלד און נישט קיין אַנדערען.

דער עדות ווייסט נישט דערויף וואָס צו ענטפערן.

נאָך דער מיטאָג־הפסקה ווערען ווידער אויסגעהערט אַ גאַנצע רייהע עדות פון די געליטענע, וועלכע דערצעהלען כמעט דאָס זעלבע וועגן זייערע איבערלעבענישען

דער עדות באָטשאַן דערצעהלט אויך וועגן דער פערזאַמלונג פון „היינט“, אויף וועלכער ס׳האָט געזאָלט בעשלאָסען ווערען אַריינצוציהען סטאַווסקין אין דעם ענין, דער עדות זאָגט אויך, אַז אויף דער פערזאַמלונג איז אויך געווען דער געליטענער פּאַלאַקאָווסקי.

די גאַנצע אויפמערקזאַמקייט ווערט דעריבער געווענדעט אויף דעם עדות־זאָגען פון פּאַלאַקאָווסקי, וועלכער ערקלעהרט, אַז ער האָט געגעבן סטאַווסקין אַליין 250 זלאָטיס, ער דערצעהלט ווייטער, אַז סטאַווסקי האָט איהם צוגערעדט, אַז ער זאָל זיך פאַרנעהמען מיט ווערבירען מיידלעך, וועלכע ווילען פאָהרען קיין ארץ־ישראל, און סטאַווסקי וועט צושטעלען די יונגעלייט, וועלכע האָבען די ערלויבניש מיטצונעמען פרויען קיין ארץ־ישראל.

די אַדוואָקאַטען נעהמען אויך דעם דאָזיגען עדות אונטער אַ קרייץ־פערהער.

— צי זענט איהר געווען אויף אַ פערזאַמלונג אין „היינט“.

— ניין,

— צי האָט אייך אימיצער צוגערעדט צו זאָגען אַז סטאַווסקי האָט גענומען געלד.

— ניין

ס׳ווערט אַדורכגעפיהרט אַ קאָ פראָנטאַציע צווישען דעם פריהערדיגען עדות באָטשאַן מיט פּאַלאַקאָווסקין, יעדער פון זיי בלייבט ביי דאָס זייניגע

דאַן ווערט אויסגעהערט דער עדות ד״ר ליפשיץ פון גאַליציען, ער דערצעהלט, אַז ער איז געקומען קיין דאַנציג מיט 2 בחורים, וועלכע האָבען געוואָלט פאָהרען קיין ארץ־ישראל. אין דאַנציג איז ער אַריינגעפאַלען אין די הענד פון כאַנאַכאָוויטשען, ער האָט בעצאָהלט פאַר די צוויי בחורים 1/200 זלאָטיס כאַנאַכאָוויטשען אין האַנד אַריין, צו דעם ענין האָט קיין שום שייכות נישט געהאַט נישט לובלינסקי און נישט נירענבערג, פערקעהרט דער עדות האַלט, אַז לובלינסקי און נירענבערג האָבען געהאַט דעם בעסטען ווילען, זיי זענען נאָר געווען שלעכטע סוחרים, וואָס שייך דער שיף „וואַנדאַ“ האָט ער אַליין געהאַט ספקות וועגען דעם, צי זי אייגענט זיך צו פאָהרען קיין פּאַלעסטינאַ, אָבער מיט׳ן מאָמענט ווען דער קאָמאַנדאָר איינזש. טשעכאַנאָווסקי האָט איהם און לובלינסקין ערקלעהרט, אַז די שיף וועט קענען דערפאָהרען זענען די ספקות אַוועק. דערמיט האָט זיך געענדיגט דער נעכטיגער טאָג אין פּראָצעס, היינט קומען פאַר די ווייטערדיגע געריכטס־פערהאַנדלונגען.

ווענעראָלאָגישעס
אַמבולאַטאָריום
מעבער־שוועבע
לעשניצע זגערושער 17
פון 12—2.

נאָך דער לויה
פון ענגלישען קעניג

(ענדע פון דער 9־טער זייט)

וויילונגען און פאַרשטעלונגען זענען שוין געווען ביי דער ענדע, צוזאַמענגענומען אין די 8 טאָג ביז דער לויה האָבען טעאַטערן געשפּילט. די לויפענדיגע קינאָ שילדען אויף פּיקאַדילי האָבען זיך ווייטער געלויכטען, די געשעפטען זענען נישט געשלאָסען געוואָרען, די בענק, וואָס דאָס איז דער נערוו פון לאָנדאָן פון ענגלאַנד און פון דער וועלט, זענען אָנגעגאַנגען מיט זייער טאָג־איניציאַטיוו, געוויסע געשעפטען האָבען זיך פערבעסערט אין די בילאַנסען פון פאַבריקען און אונטערנעהמונגען וועט סוף יאָהר צוקומען נייע פּאָזיציעס פון גומע חוטים. שוואַרצע שטאָפען, לילאַ שטאָפען. אָבער עס ליגען שוין אין די מאַגאַזינען אָנגעגרייט גרויסע קוואַנטומס פון פערטיגע זומער־קליידער, אַלערליי פאַרבען, העלע, הווישיגע, פאַר מענער אַנצוגען און פרויען קליידער, עס איז געוואָרען אַ געפאַהר, אַז די גאַנצע שטויסען מיט אויסגעאַרבייטע זומער מלבושים פון העלע סחורות וועט בלייבען ליגען, וואָרים דער קעניג פון דער מאָדע קען נאָך אויספאַלען חלילה אַ מחשבה זרה און סאָמע ערב סעזאָן קען ער אַרויסגעבען אַ בעפעהל אַז מען זאָל טראָגען קליידער און אַנצוגען פון טונקעלע סחורות אַלס צייכען פון טרויער.. דאָס קען גלאַט ווערען אַ געפאַהר אַז די נישט בעמיטעלטע, דאָס רוב פון פאָלק זאָל זיך אויפען פריהלינג בעגעהן מיטן ווינטערדיגען שוואַרצען קליידעל, דאַן וועט דעם קעניגס מויט זיין פּאַטאַל פאַר די סוחרים, נאָר אַ פּנים מען איז נישט געשלאָפען, און מסתמא אויף דער עצה פון האַנדעלס מיניסטער און אפשר פון מיניסטאַרען ראַט, כדי עס זאָל נישט שאַרען די סוחרישע ביזנעס, האָט דער נייער קעניג, עדוואַרד דער 8טען זיך געווענדעט מיט אַ „אַפּעל צום פאָלק“ אַז דער טרויער זאָל זיך נישט אויסדריקען אויסערליך, דאָס הייסט אין קליידונג, אַז קליידען זאָל מען זיך ווי תמיד, ווי אַזוי די מאָדע האָט פאָראויסגעזעהען, נאָר טאָמער ווייל עמיצער שטאַרק מקפּיד זיין אויפן טרויער, קען ער טראָגען אַ שוואַרץ שליפעל, אַ שוואַרץ שניפּסעל, און דאָס איז כדאי והותר...

נאָר נישט בלויז אין די קליידער קראָמען איז עס געגאַנגען, עס איז פאַראַן אין ענגלאַנד נאָך אַן אַנדערע סטריע, וואָס וואָלט בע׳עוולהט געוואָרען מיטן טויט פון׳ם קעניג. דאָס איז די אַמוזירונגס אינדוסטריע, פערוויילונג. אַפילו ואויף איין טאָג, אין דער לויה־טאָג קאָנען זיי נישט היזק האָבען. ביזנעס איז ביזנעס. צוליב דעם טעם, האָט אויך דער נייער קעניג נישט פּראָקלאַמירט דעם לויה־טאָג פון קעניג זשאָרזש אַלס נאַציאָנאַלער טרויער־טאָג קעשענע טרויער־טאָג. נאָר ווער עס וויל זאָל האַלטען די געשעפטען אָפען. ווער עס וויל זאָל אַרבייטען, און ווער עס קאָן מקריב זיין דעם טאָג פאַרן בעליבטע קעניגס וועגען זאָל עס טון פערוויילונג. מילא, אין טאָג פון דער לויה, איז זעלבסטפערשטענדליך, אַז אַלץ האָט געשלאָסען, פשוט, מען דאַרף געבען אַ געלעגענהייט זיך אַליין און די אַרבייטער און אַנגעשטעלטע בייצווויין דעם ספּעקטאַקל. אָבער נאָך דער לויה, דעם זעלבען פאַרנאַכט, שווער געווען צו דערקענען, 5 פאַרנאַכט האָבען זיך שוין די גרויסע קינאָ שילדען ווידער געלויכטען אויף פּיקאַדילי, די פאַרביגע עלעקטרישע פייערען האָבען געוואַנקען און געוואָרפען. דער עולם וואָס האָט נישט געאַרבייט איז בכלל געווען יום־טוב׳דיג, האָט זיך טאַקע אַ לאָז געטאָן אין די קינאָס, טעאַטערן, רעסטאָראַנען, וואָדעוויליען, טאַנץ־סאַלאָנען און אויף „פּאַרטים“, עס איז געווען אַ מאָהנע זאַך צו זעהן פון איין זייט די צייטונגען מיט די בילדער, מיט די גרויסע אויפשריפטען, דאָס ענגלישע פאָלק אין טרויער“ און פון דער אַנדערער זייט אין טאַקע דאָס ענגלישע פאָלק געשטאַנען, ווי די מאָדע איז אין לאָנדאָן, אין לאַנגע לאַנגע רייהען ביי די קינאָס און טעאַטערן, אין גאָס רעגען, וואָס האָט גע׳מבולט, יענעם פאַרנאַכט, דעם 28טען יאַנואַר, כדי זיך צו דערשלאָגען צו אַ בילעט, כדי אין זיין גרויסען טרויער, זיך אַביסעל צו פערווילען..

לאָנדאָן, 29טען יאַנואַר 1936.

טעאַטער, מוזיק און פערוויילונג
(קאָמוניקאַטען)

„תל־אביב“ לעצטע פיר מאָל

אויף יעדערזאַך קומט אַ צייט, אַזוי איז איצט געקומען אַ צייט, אַז „תל־אביב“, וואָס איז היינט אין לאָדז דער געשפּרעך פון טאָג זאָל סוף כל סוף מוזען אָפּטרעטען די ברעטער פון „ראָזמאַיטאָשטשי“ פאַר דער נייער פּרעמיערע, וואָס יצחק נאָזשיק גרייט אַזוי פלייסיג צו אויף דעם קומענדיגען מיטוואָך.

צוליב דעם, וואָס די בינע ווערט אומגאַנצען איבערגעבויט צו דער פּרעמיערע „סערטיפיקאַטען“ און אַזוי אַרום וועט שוין „תל־אביב“ נאָכדעם טעכניש מעהר נישט קאָנען געשפּילט ווערען, ווערט „תל־אביב“ געשפּילט נאָר נאָך 4 טעג כדי צו געבען די מעגליכקייט אַלע אַהן אויסנאַהם צו קאָנען היינט, מאָרגען, און מאָנטאָג זעהען די דאָזיגע וואונדערבאַרע פאָרשטעלונג.

דינסטאָג וועט צוליב גענעראַל־פּראָבע פון „סערטיפיקאַטען“ — נישט פאָרקומען קיין פאָרשטעלונג.

היינט און מאָרגען אויפטריטען
פון חיה׳לע גראָבער

היינט 9 אָוונד און מאָרגען שבת קומט פאָר אין זאַל פילהאַרמאָניע דער קאָנצערט - אויפטריט פון דער בעקאַנטער לידער־זינגערין, הויפּט - אַרטיסטין פון „הבימה“ חיה׳לע גראָבער.

די בעריהמטע אַרטיסטין וועט אויפטרעטען אין אַ פולשטענדיג נייעם רעפּערטואַר.

פון פּוילישען טעאַטער

אין שטאָטישען פּוילישען טעאַטער ווערט היינט און מאָרגען 8.30 אָוונד געשפּילט „ראָמאַנס“ מיט ווליוש אָסטערוואַ אין דער הויפּט־ראָל.

שבת 4 נאָכמיטאָג — „טראַפּיקאַ פּאַני גענעראַלאָוועי“.

זונטאָג אין „ראָזמאַיטאָשטשי“ טעאַטער
„מסעות בנימין השלישי“

„מסעות בנימין השלישי“ פון מענדעלע מוכר ספרים, אין דער אינטערפּרעטאַציע פון דער „יודישער טעאַטער סטודיע“ פערמאָגט אַ שפע הומאָר, מוזיק, פּלאַסטישע טענץ. דער צאָהלרייכער טעאַטער־עולם פון לאָדז וועט אויף דאָס שפּילען פון די סטודיאַנטען ענטוזיאַזמירט.

פאַר די, וואָס האָבען נאָך נישט בעוויזען צו זעהן „מסעות בנימין השלישי“, ווערט זונטאָג 6.15 ראָזמאַיטאָשטשי טעאַטער געגעבען אַ פּאָפּולערע פאָרשטעלונג „מסעות בנימין השלישי“.

כאָר דאַנאַ אין לאָדז

זונטאָג דעם 9־טען פעברואַר 8.30 אָוונד קומט פאָר אין זאַל פילהאַרמאָניע אַ קאָנצערט פון כאָר דאַנאַ. סאָליסט טרעט אויף דער ליבלינג מיעטשיסלאַוו [...] דער בעקאַנטער הומאָריסט אַדאָם וויסאָצקי.

רוסיש דראַמאַטיש טעאַטער
אין לאָדז

לאָדז ערוואַרט אַ גרויסער אַרטיסטישער [...]טוב, דעם 10־טען ד. ח. קומט צו פאָהרען [...] לאָדז דאָס גלענצענדע רוסישע דראַמאַטישע [...] אַטער אין וואַרשאָ אונטער דער ליטונג פון [...] אַרטיסטען פון סטאַניסלאַווסקי׳ס טעאַטער אין [...] קונע ב. וואַסיליעוו — שיקיעוויטש,

דאָס רוסישע טעאַטער וועט וויילען אין [...] נאָר 3 טעג און וועט שפּילען אין פילהאַרמאָ[ניע]

מעלדונגען
לערנט אַ פאַך!

אין די פּראָפעסיאָנעלע לערן־וואַרשטאַטן [...] דער געזעלשאַפט „אָרט“ קען מען זיך איינ[...] אויף פאָלגענדע פעכען:

1) מעכאַנישע רונדטריקאָטאַזש־אַרבייט [...] מעכאַנישע רונד־וואַקען • אַרבייט; 3) מעכ[...] הילפּס־אַרבייט פון דער ווירקער־בראַנזשע: [...] קעטלען; 4) סוויטער־שטריקעריי; 5) אויסאַרבייט[...] פון העמדשקעס; 6) מעכאַנישע וועבעריי; 7) [...] שניידעריי מיט צושניידען; 8) וועש־נייהעריי [...] צושניידען; גאָרסעטען־אַרבייט מיט צושניידען [...] אָנדולאַציע און האָר־פאַרבען; 11) מאַניקור[...] הוט־פוצעריי, 13) האַנד־שטיקעריי און מאַשין[...]

הודעות הסניף „תרבות“ בלודז

רח׳ פּיוטרקובסקה 18 קומה שניה בשער הב[...]

1) במוצאי שבת 8 פעברואַר ב 8.45 בערב [...] הרצאת הגב׳ ש. לוין על הנושא: „ערך הבקטריה [...] כל העברים מוזמנים.

2) ביום א׳ 9 פעברואַר ב 9 בערב בדיוק [...] אספת הסמנריון — מרצה הח׳ ד״ר ח. ברלס על [...] „הזרמים התרבותיים בישראל“.

3) ביום ד׳ 12 פעברואַר ב 9 בערב הרצאת [...] ברורמן „מתמחזור התנ״ך לאור בקירת המקרא“ [...] פות הנרשמים — חובה.

4) הופיעה החוברת ג׳ של העתון „עולמי“ [...] דשת למגדלי מוכר ספרים. החוברת נדרשת [...] ומחירה 20 פרוטה.

הסתדרות „החלוץ המזרחי“
אַגראַדאָווע 12

מיר מעלדען אַלע חברים און סימפּאַטיקער [...] האָבען איבערגעטראָגען אונזער לאָקאַל פון [...] וויטשאַ 7 אויף אַגראַדאָוואַ 12, רעכטע אָפיציג [...] שטאָק. גלייכצייטיג מעלדען מיר, אַז שבת [...] דעם 8 פעברואַר 4 נאָכמ. קומט פאָר אַ מסיבה [...] בונדען מיט אַ חמשה עשר פייערונג מיט דער [...] פון ה׳ ד״ר שאַפּיראָ.

ב״ה בית־התפילה „בית אברהם“

של מעריצי הרה״ג ראי״י הכהן זצ״ל פיוטרקו[...] מודיע, כי מחר לפני קריאת התורה תתקים [...] הנושא: „חמשה עשר בשבט — ראש השנה [...] ובשעה 3 אחה״צ תתקים „חסיבת עונג שבת“ [...] אנו מודעים, שהשעורים מתקימים בסדרם [...] שבת שעור מדרש ובשבת בשעה 8 בערב שעור [...]

החברים והחובבים מתבקשים להופיע [...] זש. ט. ק. (וואָלטשאַנסקאַ 35 טעל. 53[...]

די נאָהענטסטע אויספלוגען

שבת ד. 8־טען ה.ח. קומט פאָר אַן אויספלו[ג] דער בילדער־אויסשטעלונג פון אָרט. מאָלער ת. [...] סקי. זאַמעלפּונקט 10.30 פריה אין לאָקאַל פון [דער] זעלשאַפט.

זונטאָג ד. 9־טען ה.ח. קומט פאָר אַ סקי[...] אין דער לאָדזער אומגעגענד, פערבונדען מיט [...] צוגרייטונג זאַמעלפּונקט 9 אַ זייגער פריה אין פון דער געזעלשאַפט

אימפּרעזעס

פרייטאָג, ד. 7־טען ה. ח. קומט פאָר אין [...] דער געזעלשאַפט אַ פאָרלעזונג פון ג. לעווי [...] פאַן זשעראָמסקי, זיין לעבען און שאַפען“ אוי[...] מיטגלידער פריי.

זונטאָג, ד. 9־טען ה.ח. קומט פאָר אין [...] לאָקאַל אַ חברישער טיי־אָוונד. איינגאַנג פאַר [...] דער און געסט.

פון דער סקי־סעקציע אין זש. ט. ק.

בשייכות מיט׳ן אָננעמען די סקי־סעקציע [...] דער זש. ט. ק. אין פּוילישען סקי־פערבאַנד, [...] מיטגלידער פון דער דאָזיגער סעקציע אַ מעגליכ[קייט] געניסען פון באַהן־הנחות ביים אויסקויפען [...] טען אויף 1000 און 2.500 קילאָמעטער; אויך [...] געניסען זיי פון רעכט איבערצושרייטען די [...] טשעכישע גרעניץ, פון הנחות אין שוץ־הייזער [...] ז. נ. פ. ט. ט. בעסקידען פעראיין פון הנחות אויף [...] אימפּרעזעס, פון בחינמ׳דיגע פעריאָדישע סקי־[...] בען און אַנד.

צוליב די אונגינסטיגע אַטמאָספערישע בע[...] קומט דערווייל נאָר פאָר אַ טרוקענע סקי־צוגרייט[ונג] אַ ספּעציעלען גימנאַסטישען זאַל אונטער דער [...] פון בעקאַנטען אינסטרוקטאָר, מגר. ראַדוואַנסקי.

דער סעקרעטאַריאַט פון זש. ט. ק. (וואָ[לטשאַנסקאַ] 35, טעל. 121-53) נעמט אָן מעגליך, חוץ שבת [...] ביז 2 מיטאָג און פון 6 ביז 10 אָוונד אויסשרייבונגען אויף די שפּראַך־קורסען פון ענגליש (פאַר אָנהייבער און אַוואַנסירטע), פראַנצויזיש, יודיש, שפּראַך און [ליטעראַ]טור, העברעאיש און עספּעראַנטאָ 2) אויפ׳ן פּסיכאָלאָגישען קורס אונטער דער ליטונג פון [...] טראַנס אויפ׳ן גימנאַסטישען קורס פאַר דאַמען [...] די סקי־סעקציע — און גיט אַרויס הנחה־בילעטען [צו] שטאָטישען טעאַטער און קינאָס.

איבערציהונגען ארץ-ישראל

און עקספעדיציעס נאך
אין געזאמעלטע וואגאנען ערלעדיגט
שנעל און פינקטליך צו מעסיגע פרייזען

„POLSKI LLOYD" Sp. Akc.

oddział w Łodzi
Narutowicza 13
tel. centrala: 250-15.

פארטרעטונג: Palestine Shipping Co. Ltd.
Palestine and Egypt Lloyd Ltd.

מעטאל-בעטען
מאטראצען אלע ארטן
קינדער-וועגעלעך
אין א רייכען אויסוואהל
וויזשימאטשקעס, אייז-קאסטענס, פעלד-בעטען פאטענט „Perfekt" א. ד. ג. קויפט מען
אמביליגסטן אין דער עלטסטער
און רעעלסטער פירמע

J. B. WOŁKOWYSKI

עקזיסטירט פון יאהר 1896
פאבריקס-לאגער:
לאדז, נארוטאוויטשא 11
טעל. 137-70
געדענקט דעם אדרעס! כ'בעזיץ קיין שום פיליאלן.
ספעצ. רעפאראטור-ווערקשטעל און לאקירער.

Warszawskie

TOWARZYSTWO POŻYCZKOWE na ZASTAW RUCHOMOŚCI

Sp. Akc. Oddział w Łodzi, Zachodnia 31
(L O M B A R D)

zawiadamia, że w dniu 25 lutego 1936 roku i dni następnych od godziny 10-ej rano odbywać się będzie LICYTACJA przy ul. Zachodniej 31 w Łodzi, zastawów, nieprolongowanych we właściwym terminie. Numery zastawów, podlegających licytacji, ogłoszone będą w „Kurjerze Łódzkim" w dniu 16 lutego 1936 roku w numerze 46 i wywieszone w biurze.—

Zastawy niesprzedane na licytacji w pierwszym terminie, sprzedane będą w drugim terminie, począwszy od dnia 27 lutego 1936 roku.

Procenty należy wpłacać przed dniem 16 lutego 1936 r., gdyż po tym terminie zastawcy zapłacą koszty probierni państwowej za cechowanie prób i za ogłoszenia.

ברוך-קראנקע

אויף ליידענדע פערשידענע רופטורען, פערקרימונגען פון רוקען-ביין, פיס און הויקערס. די ליידען איז נישט צו פערנאכלעסיגען, ווייל די קליינע וואונדען קענען פאר'ן לעבען ביטער. דורך מיין מאדערנע ספעציעלע גומי-הייל-באנדאזשען, וועלכע העלפען צו די גרעסטע פערנאכלעסיגטע נעפעהרליכע ברוכען ביי מענער, פרויען און קינדער און בעזייטיגען ראדיקאל מיט גאראנטיע אהן בלוטיגע אפעראציע און געפאהר. מיין ספעציאליטעט איז אויך: הייל-אפאראטען און גארסעטען געגען אלערליי פערקריפלונגען, פערקרימטע פלייצעס, פיס, הויקערס ווי אויך שמאלענדע פלאט-פיס. פאר אמפוטירטע אינוואלידען אמעריקאנישע קונסט-פיס (ס א ל ע ן - א ר ב י י ט).

ביים פראפלאנען זיך פון מאגען, קישקעס און געבירט-מוטער, עמפפעהלט איך ספעציעלע הייל-באנדאזשען לויט דעם סיסטעם פון פראפ. ד"ר גלענארד דער אמת'ער בעריהמטער אין גאנץ פוילען פון אוניווערזיטעטס-פראפעסארען אנערקענט

ספעציאליסט **Ortoped**

NATAN RAPAPORT

מיט 30-יעהריגער פראקטיק אין וויען, דייטשלאנד און לעמבערג, נעמט אן פון 9 פריה ביז 1 מיטאג און פון 3 ביז 7 אווענד

אין לאדז, פילסודסקיעגא № 23

פערזענליכעס ערשיינען פון קראנקע ביי מיר איז אונבעדינגט נויטיג.

דאקטוירים-אפטיילונג

Dr. med. LEON FAMILIER
אינערליכע און קינדער - קראנקהייטען
6 שערפיעץ 37 (בענעדיקטא)
נעהמט אן פון 5—7 נאכמ.

Dr. med.
Al. Tiktin
ספעצ. פאר אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען
47 Śródmiejska 47
tel. 108-10 טעל.
נעמט אן פון 5 ביז 8 אווענד.

Dr.
ROMAN BORNSTEIN
ארדינירט איצט אין ווארשא, ביעלאנסקא 8 און ערטיילט בעראטונגען אין: אינערליכע קראנקהייטען ספעצ. לונגען, הארץ און שטאף-וועקסלונג (צוקער, דיקקייט, רעוומאטיזם א. אז. וו.)
נעמט אן פון 2—3 און פון 6—8
פאר אויסווערטיגע ווערען בעשטימט ספעציעלע אויפנאהמס-טעג און שעה'ן אויף פריהערדיגע בריפליכע בעשטעלונגען.

Dr. med.
H. Bräutigam
Choroby wewnętrzne i nerwowe
przyjmuje obecnie
Hotel „SAVOY"
od 11—12.30 w połudn.
Tel. 194-05.

צאהן-ארצט
העלענא האלפערן
נארוטאוויטשא 2.
טעל. 170-96.
נעהמט אן פון 10-1 און פון 4-7 אוונט.

צאהן-דאקטאר
Sperling
Piotrkowska 87 וואוינט יעצט
telefon 143-06.
נעהמט אן פון 10—1 און פון 3—8 נאכמיטאג

Dr. med.
Góralska
ספעציאליסטין פון קינדער-קראנקהייטען
POMORSKA 38, tel. 128-42.
נעהמט אן פון 4—6 נאכמ.

סטארשי פעלדשער
Herszkowiczowa
וואוינט יעצט
זשעראמסקיעגא 4
טעל. 205-05.

צאהן-ארצט
H. Sznajder
וואוינט יעצט
PIOTRKOWSKA 70 tel. 153-08
נעהמט אן פון 10—1 און פון 3—7

ד"ר
ל. שיפמאן
איז אריבערגעטרעטען
פון דער לעטשניצע בזשעזשינער 11
און נעהמט אן ביי זיך ראינערהיים
זאכאדניא 64
פון 4 ביז 7 אווענט.

Dr. med.
M. GLAZER
ספעציאליסט פאר הויט-
און ווענערישע קראנקהייטען
ZACHODNIA 64, tel. 185-49.
נעהמט אן פון 8.30 ביז 9.30 פריה.
פון 12 ביז 2 נאכמ. און פון 7.30
ביז 8.30 אווענד.

LAKARZ-DENTYSTA
S. Bergman
Al. Kościuszki 39, tel. 148-24.
נעמט אן פון 10—1 און פון 4—7 נאכמ.

Dr. med.
Józef Izykson
ספעציאליסט פון אוירען, נאז, האלז און קעהל-קראנקהייטען
Południowa 9, tel. 210-75
נעהמט אן פון 1—2 און פון 5—7 נאכמ.

Dr. med.
D. Adelfang
אינערליכע קראנקהייטען
ספעציאליסט פאר לונגען-קראנקהייטען
נעהמט אן פון 6.30-8.
PRZEJAZD 40, tel. 131-44.
אין דער לעטשניצע (פיעטריק. 45)
פון 5.30-6.30 נ"מ
Leczenie odmą sztuczną.

לעטשניצע
פאר ווענערישע-קראנקע
מענער - שוועכע און הויט-קראנקהייטען
פון דאקטוירים ספעציאליסטען
פיעטריקאווער 45
טעטיג פון 9 פריה ביז 9 אווענד.
פרויען און קינדער נעמט אן א פרויען-דאקטאר פון 11-1 און פון 5-7 אווענד.
א בעראטונג 3 זל.

פריוואטע רעטונגס-פאגאטאוויע
פלאץ וואלנאשטשי 10
טעל. 6-2222
איז טעטיג אהן איבעררייס בייטאג און ביינאכט, ערצטליכע הילף אין אלע ספעציאליטעטען.

Dr. med.
A. STILLER
אינערליכע קראנקהייטען
נעהמט אן פון 4-8
פילסודסקיעגא 15,
טעל. 206-75, פראנט, 2. שטאק

Dr. med.
A. Banasz
כירורג · אוראלאג
Wólczańska 23, tel. 139-88
האט בעניצט די איפנאהמען.
נעהמט אן פון 4—6 נאכמיטאג.

Dr. med.
J. Nadel
ספעציאליסט פון אקושעריע- און פרויען-קראנקהייטען
אנדזשעיא 4, טעל. 228-20.
נעמט אן פון 10—12 און פון 5—7 אוו.

Dr. I. SILBERSTROM
Kilińskiego 127
ספעציאל-ארצט פאר הויט, וועגערישע און געשלעכטס-קראנקהייטען קווארץ-לאמפ, — ראדיקאלע בעזייטיגונג פון איבעריגע האר.
נעהמט אן פון 4—8 אווענד.

Dr. med.
WŁADYSŁAW SZPIRO
CHIRURG
4–6 popoł.
Sienkiewicza 34, tel. 222-10.

DR. MED. **H.**
Różaner
ספעציאליסט פאר
הויט, וועגערישע און סעקסועלע קראנק.
NARUTOWICZA 9,
tel. 128-98.
נעמט אן פון 9—1 פארם. און פון 5-9.

DR. MED.
H. KRAUSKOPF
אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען
גערזשער 15, טעל. 213-47
נעהמט אן פון 8.30 ביז 10 אינדערפריה
און פון 4 ביז 8 אין אווענד.

Dr.
Wajnberg
ספעציאליסט פאר לונגען, הארץ און סקלעראז קראנקהייטען
פיעטריקאווער 145
טעל. 126-02.
נעמט אן פון 9-10 פריה, 3-5, 8-9 אוו.

Dr. med.
W. ŻADZIEWICZ
ספעציאליסט פאר אוירען, נאז, האלז און קעהלקאפ-קראנקהייטען
Piotrkowska 164, tel. 125-26.
נעמט אן פון 5—8 אווענד.

Dr. med.
Z. DATYNER
אוראלאג
ספעצ. פאר נירען בלאז און אורין-קראנק.
ZACHODNIA 59a, tel. 148-95
נעמט אן פון 9-11 און פון 6-8 אווענט.

Dr. med.
G. GERSZTAJN
ספעציאליסט פאר אויגען קראנקהייטען
Traugutta 12, tel. 175-10
נעהמט אן פון 11-2 און פון 5 ביז 8.30 אוו.
אונבעמיטעלטע— לעטשניצע פרייזען.

Dr. M.
SOŁOWIEJCZYK
ספעציאליסט פאר אוירען, האלז, נאז און קעהל-קאפ קראנקהייטען
LEGJONÓW 17, tel. 216-40.
עמפפאנגט פון 1—2 און פון 5—8 אווענט.

Dr. W. Łagunowski
specjalista
chorób wenerycznych, seksualnych i skórnych
(Gabinet Roentgeno- i światło-leczniczy)
PIOTRKOWSKA 73 tel. 181-83
Przyjmuje: od 8.30 do 10.30 rano, od 1-ej do 2.30 pp. i od 6 do 8.30 wiecz w niedzielę i święta od 10—1.

Dr. med. I. Bette
ספעציאליסט פאר אינערליכע און קינדער קראנקהייטען
PIOTRKOWSKA 6 tel. 144-95
נעהמט אן פון 8—11 און פון 4—6 אווענט

Dr. med.
GUSTAW KOH[...]
[...] אסיסטענט פון דעם גינעקאלאגישען קליניק אין פאריז.
[...] פאר פרויען - קראנקהייטען און שוואנגערשאפט).
[...] פון הוילען אונפרוכטבארקייט.
נעהמט אן אין לאדז
[...]סודסקיעגא 51, טעל. 170-03
[...] פון 8—10 און פון 4—8 אווענט

Dr. med. J. PI[...]
[...]יען און אינערליכע קראנקהייטען
[...] ווי אויך סעקסועל נערוועז ליידענדע
נעהמט איצט אן
[...]ערזשער 24, טעל. 175-50
פון 12-1 און פון 4-6 נאכמ.
[...] וואוינונג: אל. קאשטשושקי 27.

Dr. med. Niewiaż[...]
[...]יאליסט פאר טריפער, סיפיליס און [...] - קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער - שוועכע
[...]דזשעלא 5, טעל. 159-40
פראנט, 1טער שטאק
[...] אן פון 8-11 און פון 5-9 אווענט
[...] און יום טוב פון 9-1 נאכמיטאג.
[...]עלער ווארטע - זאל פאר פרויען

[...] העלער
[...] פאר הויט און וועגערישע [...]קהייטען און מענער - שוועכע
[...]ראוגוטא 8, טעל. 179-89
[...] אן פון 8-11 און פון 4-8 אין אווענד
זונטאג פון 10—2 מיטאג.
[...] פרויען א ספעציעלער ווארטע-זאל.

Dr. med. **M. TAUBENHA[...]**
ספעציאליסט
[...]אקושעריע און פרויען- קראנקהייטען
[...]היטונג געגען שוואנגערשאפט
[...]זשער 11, טעלעפאן 246-09.
נעהמט אן פון 4—8 אווענד.

[...]ירען, נאז און האלז
קליניק
מיט בעטען פון Dr.
Z. Rakowsk[...]
[...]עטריקאווער 67, טעל. 127-81
[...] אן שטענדיגע קראנקע (צוועקס [...]ראציע א. אז. וו. ווי אויך אמבולאטא[...]) פון 9-2 און פון 4-8 אווענט.

[...]עמיש-באקטעריאלאגישער
לאבאראטאריום
[...]. שאץ, לאדז
פיעטריקאווער 37
[...] אויס זאמעל, ערצטליכע אנאליזען.

עלטסטער פעלדשער
ש. רעצעש
[...]לאמירסקא 4, טעל. 184-78.
[...] פון 8—10 פרי, פון 1.30—4 נ"מ
און פון 6—7 אווענד.

KINO TEATR ADRIA GŁÓWNA 1

היינט און פאלגענדע טעג! די פרעהליכסטע ווינער קאמעדיע עסטרייכישע פראדוקציע א. נ.

„גן-עדן אויף דער ערד"

אין די הויפט-ראלען: Herman Thimig, Hana Moser, Lizzy Holzschuh, Adela Sandrock

אויסערן פראגראם: צוגאבע פון P. A. T. און פאראמאונט.

KINO TEATR METRO PRZEJAZD 2

CZARY

היינט און פאלגענדע טעג! גרויסער דאפעלטער שלאגער-פראגראם

I) — גרויסער סענסאציאנעלער פילם — א. נ. „דאס בלוט אויפ'ן זאמד"

אין די הויפט-ראלען: ...rge Raft ...lphe Menjou

II) „די אוידענע איז ISCHLU"

אין דער הויפט-ראל: ...öke Szakall

אנהויב 4 נאכמ., שבת און זונטאג 12 ...

קלאנג-קינא CAPITOL זאוואדזקא 16

היינט פרעמיערע! דער ריהרענדער פילם פון אונשטערבליכער ליבע א. נ.

PETER IBBETSON

אנסאמבל: Ann Harding, Gary Cooper

אויסער'ן פראגראם: קלאנג-צוגאבע ווי אויך כראניק פון אקטועליטעטן. אנהויב אין געוו. טעג 4 נ"מ, שבת און זונטאג—12 בייטאג.

היינט פרעמיערע ... רעזשי פון בעקאנטען ... „Bengali" ...RY HATHAWAY

CORSO

צום ערשטען מאל אין לאדז גרויסע סענסאציאנעלע דראמע

„פרוי-איינברעכער"

מיט GERTRUDA MICHAEL I PAUL CAVANAGH פראד. „Paramount". אויסערן פראגראם: אקטועליטעטן און ...

פרייזן פון די פלעצער אויפן 1-טן סעאנס פון 50 גר. אויף די איבריגע 54 גר., 85 גר. 1,09 זל. אנהייב פון די סעאנסן 4 נאכמ. שבת און זונטאג 12 ...

קינא-רעווי AMOR פאמארסקא 89. טעל. 250-48 דאס ביליגסטע טעאטער אין לאדז

היינט פרייטאג, דעם 7-טען, מארגען שבת, ד. 8 און זונטאג, ד. 9 פעברואר ד. י. אויף דער ביהנע: פערבאנד פון די ארטיסטן ... פוילישע ביהנעס אונטער דער לייטונג פון Jerzy Leński וואס פרעזענטירט די שענסטע הומארפולע רעוויע א. נ.

„PARADA WESOŁKÓW"

דעפילאדע פון נעלעכטער אין 15 בילדער. ס'נעמען ... Adolfini, Janina Zgorzelska, ...dlis, Jerzy Leński, Bogdan Szymkowski ווי אויך די וואונדער-קינדער SABRO ווי אויך די גאסטשפילען פון Janusz Lasota אויפ'ן עקראן:

„גיפט פון גענעראל YEN" אין די הויפט-ראלן: ...bara Stanwyck, Nils, Asther — אנהויב אין געוו. טעג 5 נאכמיטאג, שבת און זונטאג 12.30 בייטאג. פרייזען פון די פלעצער צו 25 גר. עס ווערט דעמאנסטרירט ... 1) גיפט פון גענעראל YEN (2 Elmo Lincoln אין דער 5-טער און 6-טער סעריע. —::— פון מאנטאג, דעם 10 פעברואר אנהייב ... 2 פילמען: „גיפט" און Elmo Lincoln אין דער 5-טער און 6-טער סעריע. —::— פרייזקארטען אונגילטיג.

RAKIETA שענקעוויטשא 40 טעל. 141-22 אנהויב אין געוו. טעג 4 א זייגער נאכמ. שבת, זונטאג און יום-טוב 12 בייטאג.

היינט און פאלגענדע טעג!!! ס'ווערט דעמאנסטרירט דער שעהנער מוזיקאלישער ווינער פילם אונט. נאמען:

CLO-CLO

אין דער הויפט-ראלע: MARTA EGGERTH

„דאס מיידעל פון בודאפעשט"

אויסער'ן פראגראם: „דאס ליד פון פריהלינג" אויפ'ן ערשטען סעאנס און פריהמארגען-סעאנסן צו 54 ...

פרייז פון אנאנאנס ביז 15 ווערטשער נור 1 זלאטי

„קליינע אנאנאסען"

פרייז פון אנאנאנס ביז 15 ווערטשער נור 1 זלאטי

Niemasz ponad mydło „Trójka"

א לעהרערין, א גוטע פעדאגאגין, ... אונטעררוכט פאר דערוואקסענע און ... יודיש, און די דייטשע שפראכען ... פרייזען, לאסמאן, בזשעזשינער 15

אכטונג! דער נייער ... ענגלישער זאל (וואולטשאנסקא ...) מיט א שענעם מענער-זאל מיט א ... היגיענישער כשר'ער קיך, מיט דינער ... געשירען און טיש-בעשטעק ... געגעבען אויף התונות נאר פאר ... גלעזע 1-טער מאי 2. קומט און ... ציינט אייך!

...olskiego wyuczam szybko do... specjalną metodą. Zawadzka 38, od 1–2 pp. i od 7—9 wiecz."

Zaginiony Kwit Kaucyjny z Elek... Łódzkiej na Zł. 15. z dn. 15/2 ...Nr. 100310, na imię I. I. Joskowicz

Zaginiony został kwit z Banku Kredytowego Sp. w Łodzi na 2 ...Nr. 444297 8 na sumę Zł. 1000. ...staje unieważniony. 8252

Prędko i tanio. Polskiego, buchalteryjnego, angielskiego, francuskiego, es... i żydowskiego udzielają nauki. Zupełna gwarancja. SZYF ...72, pr. oficyna. 1 piętro, m. 30.

Nauczycielka angielskiego, fran... powróciwszy z zagranicy ... lekcje lub demi place. Tel. ... 12 r. od 8 w. 9259

צו פערקויפען א טרייב-מאשין אויף 40 ווינדען און איינע גאשניצע. ווענדען זיך צום הויזבעזיצער צעגעלניאנא 56.

איך זוך איין רוימאשין אויף וואטעלין און איין פרעז-בלעך אויף 18-ער ראשעל-מאשין, צעגעלניאנא 56 צום הויז-בעזיצער.

א יונגערמאן פון 18 יאהר פון ארענטלי-כע עלטערן, זעהר געשעפטספעהיג, געארבייט 8 יאהר אין א געשעפט, זוכט א פאסטען אין א געשעפט פאר א קליין געהאלט, קלינגען טעל. 109-77.

12 זיידען וועבשטיהל פערשידענע ברייטען מעהר שיצינע אין א זעהר גוטען צושטאנד איין שער-מאשין און איין טרייב-מאשין מיט 40 ווינדען צו פערקויפען. אויך 1 פאבריקס-רוים 400 קוו. מעטער עווענטועל 600 קוו. מעטער און איין רוים פון 80 קוו. מעטער צו ערפאהרען אין דער אדמינ. פון דער צייטונג.

איך זוך א שותף צו א גוט איינגעפיהרטע און פראספערירענד געשעפט מיט א קאפיטאל פון 8 ביז 10 טויזענד זל. אפערטען אונטער „א. מ. אין אדמיניסטראציע.

א פריזיר-אנשטאלט הערען און דאמען סא-לאן אין בעסטען צענטרום זאפארט אפצוגעבען צוליב סיבות. ערקונדיגען 11 ליסטאפאדא 25 אין דער ראזורע.

חתונות אויף פארציעס פאר 2.50 א פערזאן. צו ערפאהרען אין זאל פאלודניאווא 10 ביי פרידוואלד. די קוך ווערט אנגעפיהרט פון די בעסטע פאכלייט.

פאר 10 זל. פערדינג איך דעמזאל מיט בע-שטעק קאמפלעט. מיט אכטונג פרידוואלד.

Języka polskiego, arytmetyki handlowej korespondencji szybko i gruntownie wyucza rutynowany nauczyciel. Dla starszych specjalny, praktyczny kurs polskiego wypróbowaną metodą. Piotrkowska 37, m. 11, front, III piętro, godz 6–9 wiecz.

אכטונג עלטערן!

דעם 16 ד. ה. אנהויב פון 1 חודשליכען האנדעלס-קורס ספעציעל פאר אביטוריענטען פון פאלקס-שולען (בוכפיהרונג, האנד. קא-רעספאנדענץ, מאשין-שרייבען), אפצאהל פארן גאנצען קורס נאר 15 זל. איינצעל-לעקציעס 25 זל. צאהל איינשרייבונגען זעהר בעגרע-נויצט. אינפארמ.: ראטנער 11 ליסטאפאד 17 פון 10 ביז 4 נאכמ.

ווער עס וויל דינגען א קיאסק פון פיפידא-סען קען זיך ווענדען פעטריקאווער 20 ביים פערמיטלער ביי דער בודקע פון פאפיראסען טעגליך פון 8—10 פריה אדער פעטריקאווער 59 וואוינונג 20.

צו פערקויפען אנ'אבערלאק אין בעסטען צושטאנד פירמע „אוניאן" זיך צו דערוויסען אין דישקיב'ס געוועלב פאמארסקא 31.

אנ'איינגעפיהרטע צוקערניע אין צענטרום פון שטאט זאפארט איבערצוגעבען. אפערטען אונטער "5000" אין אדמ. פון דער צייטונג.

א קויהלען-סקלאד איבערצוגעבען מיט אויב געפיהרטע קונדשאפט עווענטועל דיגען די לא-גערן אויף אלע סחורות. ערפאהרען נארו-טאוויטשא 43.

וויכטיג פאר ווירטסלייט! א יונגערמאן, וואס איז בעקאנט מיט אדמיניסטראציע פון הייזער און בעזיצט א גרעסערן קאפיטאל, וויל אויסבארגען א גרעסערע סומע געלד, כדי צו בעקומען די אדמיניסטראציע פון הויז (הייזער). אפערטען אונטער „קאפיטאל".

די יודישע מעכאנישע שליפעריי פון וואלבארסקא 18 איז איבערטראגען געווארען אויף וואלבארסקא 19 פראנט געוועלב, וועלכעס איז פיל אויסגעבעסערט.

איך נעם אן צו ארבייטען רעגדער אויף 12-ער מאשינען צו ביליגע פרייזען אפערטען אין אדמיניסטראציע פאר „באלסקי".

אוועקצוגעבען א שיך-געוועלב מיט סחורה און איינריכטונג. אפערטען אונטער „שיך" אין אדמיניסטראציע.

נאכט-לעגער! ערשטקלאסיג און מאדערן איינגעריכטעט פאר א 1,25 זל., איינצעלנע צימער נור 1.50 זל. ביי צוקער, לאדז, קילינסקיעגא 41, וו. 39.

איבערצוגעבען א איינגעפיהרטע קויהלען-סקלאד, גרויסער רוים, ביליג דירה-געלד. צו ערפאהרען לאטאמיער-סקא 26 אין קויהלען-סקלאד

פרייע פאסטענס

ס'ווערט געברויכט א קוואליפיצירטער שעל-קע-ניייער ביים קראוואטען-מאכער וואלקא-וויטש נאוואמיעסקא 21.

עס איז נויטיג א קוואליפיצירטע זיימעריו צו טאשענטיכער גדאנסקא 10 פראנט 3-טער שטאק וו. 17.

טיכטיגע אגענטען (קעס) ווערען געזוכט צו פערשפרייטען א הויז-ארטיקעל געגען א קליינע קויציע. זיך צו ווענדען אין דער ביר-שענק רוג וושכאדניא און פאלודניאווא.

שטיקערינס ווערען געזוכט. איך נעם אויך אן צו שטיקען צעקלין און אזשערירען. סטא-דאלניאנא 4 וואוינונג 6.

זאפארט איז נויטיג א קוואליפיצירטע מא-שינערין צום נייהען אזשור מערעזשקעס. ביי לאכמאן, נאוואמיעסקא 28 פראנט, 3. שטאק.

עס ווערט געברויכט א פריילין אין א נא-...

פערשידענעס

זינגער'ס אנ'אבערלאק אין גוטען צושטאנד איז צו פערקויפען. צו ערפאהרען פאלודניא-ווא 36 פראנט 1-טער שטאק וו. 3.

לאקאלען

אנ'ארט צו שלאפען פאר 1 אדער 2 יונגע-לייט, ביליג דירה-געלד. צו ערפאהרען פעט-ריקאווער 36 וו. 21.

ס'ווערען געזוכט 2 אנשטענדיגע יונגעלייט צו שלאפען אדער אוועקצוגעבען א מעבלירט צימער מיט אלע בעקוועמליכקייטען. צו ער-פאהרען פעטריקאווער 59 וו. 20.

א מעבלירט צימער מיט א בעזונדערן איינ-גאנג פאר 2 יונגעלייט אפצוגעבען, 1-טען שטאק פעטריקאווער 85 וו. 31 סמריקאווסקי.

א2צימער צו פערדינגען אויף א פראצאוו-ניע עווענטועל עטליכע יונגעלייט צום שלא-פען נאוואמיעסקא 17 אין הויף רעכטס 2-טער שטאק לעווקאוויטש.

צוליב אפרייזע אוועקצוגעבען א געוועלב מיט 2 וויסטאוועס מיט איינריכטונגען פון פל. קאשטשעלני ביז באלוטער פלאץ. צו ער-פאהרען זגערזשער 40 וו. 38.

אנ'ארט צו שלאפען פאר 1 אדער 2 יונגע-לייט. צו ערפאהרען 11 ליסטאפאדא 11 וו. 18 אין הויף ערשטער שטאק רעכטס.

צו פערמיטען א צימער פאר 2 יונגעלייט צו שלאפען מיט בעקוועמליכקייטען, זאוואד-זקא 7 וואוינונג 6 פארטער.

צו פערדינגען א שטוב אויף א ווערקשטעל, עס קען זיך ווענדען א לעכער-נייער צו מע-נער-מאגאזין אדער אנדערע ריינע ארבייט 11 ליסטאפאד 11 וו. 24.

צו פערמיטען 1 צימער מעבלירט מיט בע-קוועמליכקייטען אל. 1 מאי 20 וו. 37.

צו פערדינגען א צימער פאר 2 יונגעלייט אדער 2 פריוויינס, עווענטועל פאר א יונג פאר-פאלק. צו ערפאהרען נאוואמיעסקא 5 וואוינונג 48.

Za wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i P. Wajntraub
Czcionkami i druk rotac. „Najer Folksblat", Piotrkowska 31.
Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman